

ΠΡΑΞΙΣ Κ' ΘΕΩΡΙΑ

ΤΗΣ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΤΑ ΜΕΛΩΔΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΔΕΩΝΙΑΔΟΣ ΣΧΟΛΗΣ

Ἀσὼ τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου
ψαλῶ τῷ θεῷ μου ἕως ὑπάρχω

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΕΩΝΙΑΔΟΣ Δ' 73 Θ' - 1969

Δ' 74 Α' - 1981

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

† πηρετήσας από τοῦ ἔτους 1953 ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη ὡς καθηγητῆς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Ἐκκλησιαστικῇ Ἀκαδημίᾳ, κατήρτιζα καὶ ἐβελτίωνα συνεχῶς τὰς Σημειώσεις τῶν παραδόσεων μαθημάτων τῆς θεωρίας αὐτῆς ὥστε αὐταὶ νὰ ἀποβοῦν εὐσύννοπτοι, εὐχρηστοί, μεθοδικαὶ καὶ ἐλκυστικαὶ διὰ τοὺς ἀγαπητοὺς μαθητὰς μου.

ἤδη τὰς Σημειώσεις αὐτάς διὰ τὴν δακτυλογράφησιν τῶν ὁποίων ἐμερίμνησα καὶ τὰς κλίμακας καὶ τὰς ἄλλας σχηματογραφίας τῶν ὁποίων ὁ ἴδιος ἰχνογράφησα καὶ καλλιέγραψα, παρὰ δίδω πρὸς φωτοεκτύπωσιν, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ διευκόλυνσις τῶ μαθητῶν τῆς Ἀθωνιάδος πρὸς κατοχὴν καὶ μελέτην αὐτῶν καὶ ἡ ἐλπίς καὶ προσδοκία μου διὰ καταοτισμὸν καὶ ἐμπέδωσιν εἰς τὴν θεωρίαν καὶ πράξιν τῆς πατρῴας ἡμῶν Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἀποβῇ βεβαιωτέρα.

† Ὡχόμενος εἰς αὐτοὺς πρόσδον καὶ ἀρίστας ἐπιδόσεις εἰς τὸ μάθημα, εἰς τὸ ψάλλειν καὶ εἰς τὴν ζωὴν των πρὸς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ Παναγὰνθου Θεοῦ καὶ πρὸς ἁγιασμόν τῶν ψυχῶν αὐτῶν. διατελῶ

Μετά πατρικῆς στοργῆς
καὶ ἀγάπης Χριστοῦ
Μοναχός Μελέτιος Συκιώτης

ΜΟΝΑΧΟΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΣΥΝΚΙΩΤΗΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Ἡ Μουσική ἀσχολεῖται μέ πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τήν παραγωγήν καί σύνδεσιν τῶν ἤχων.

Οἱ ἤχοι εἰς τήν μουσικήν παράγονται ἀπό τήν ἀνθρωπίνην φωνήν καί τὰ διάφορα μουσικά ὄργανα.

Ἡ Μουσική ὁμοιάζει μέ μίαν γλῶσσαν διαφέρει ὅμως ἀπό τὰς ἄλλας γλῶσσας διότι αὕτη εἶναι γλῶσσα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία ἐπιδρᾷ μέ δύο τρόπους ἐπ' αὐτῆς ἀφ' ἐνός μέν εἰς τό νά δημιουργῇ συναισθήματα, ἀφ' ἑτέρου δέ εἰς τό νά ἐξωτερικεύη συναισθήματα αὐτῆς.

Ἡ μουσική ὅπως καί κάθε γλῶσσα ἔχει γραφήν καί ἀνάγνωσιν καί ἰδιαιτέρους κανόνας συνδέσεως καί ἐκτελέσεως τούτων.

Τό μάθημα τό ὁποῖον πραγματεύεται περί τῶν σημείων τῆς Μουσικῆς ὡς καί περί τῶν κανόνων τῆς συνδέσεως αὐτῶν λέγεται "Θεωρία τῆς Μουσικῆς".

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Τὰ στοιχεῖα τῆς Μουσικῆς

2. Τὰ θεμελιώδη συστατικά τῆς Μουσικῆς εἶναι:

α) οἱ φθόγγοι, δηλαδή οἱ κατάλληλοι διά τήν μουσικήν ἤχοι (φωναί).

β) ὁ χρόνος, δηλαδή, ἡ χρονική διάρκεια τῶν φθόγγων.

καί γ) ἡ ἔκφρασις, δηλαδή, ὁ τρόπος διά τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται ὁ κάθε φθόγγος.

Φθόγγοι

3. Οἱ μουσικοὶ ἤχοι παραγόμενοι ἀπὸ τήν ἀνθρωπίνην φωνήν καί ἀπὸ τὰ διάφορα μουσικά ὄργανα λέγονται φθόγγοι (μελωδικοί) (α)

Ἐκαστος φθόγγος ἔχει τρία γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν αὐτόν· τό ὕψος, τήν ἔντασιν, καί τήν χροιάν.

Κατά τό ὕψος διαφέρουν οἱ φθόγγοι ὅταν ὁ μέν εἶναι ὑψηλότερος ὁ δέ χαμηλότερος. Κατά τήν ἔντασιν δέ ὅταν ὁ μέν εἶναι ἰσχυρότερος ὁ δέ ἀσθενέστερος. Κατά δέ τήν χροιάν ἡ ποιότητα διαφέρει κατά τό ποιόν ἡ φωνή τοῦ ἑνός ἀπὸ τήν φωνήν τοῦ ἄλλου.

Ὄνόματα τῶν φθόγγων

4. Τὰ ὀνόματα τῶν φθόγγων εἶναι ἑπτά:

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η ἔχουν ληφθῇ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου τὰ ὁποῖα συνέπληρωσαν μέ φωνήεντα ἢ εἰσέβαλεν -----

(α) Ὁ ἀρχαῖος Εὐκλείδης λέγει φθόγγος εἶναι

"Φωνῆς πτώσις ἐμμελής ἐπὶ μίον τάσιν"

σύμφωνα, πρὸς σχηματισμόν συλλαβῶν χάριν εὐφωνίας ὡς ἐξῆς: ΠΑ ΒΟΥ ΓΑ ΔΙ ΚΕ ΖΩ ΝΗ.

Ἀνιούσα καὶ κατιούσα διαδοχή.

5. Ἡ σειρά τῶν ἐπτὰ φθόγγων, ἡ ὁποία ἀνέρχεται διαδοχικῶς ἀπὸ τὸν χαμηλότερον εἰς τοὺς ὑψηλότερους, λέγεται ἀνιούσα διαδοχή.

Ὅταν δέ ἀντιστρόφως κατέρχεται ἀπὸ τὸν ὑψηλότερον εἰς τοὺς χαμηλότερους λέγεται κατιούσα διαδοχή.

Ἀνιούσα διαδοχή
ΠΑ ΒΟΥ ΓΑ ΔΙ ΚΕ ΖΩ ΝΗ
Κατιούσα διαδοχή
ΝΗ ΖΩ ΚΕ ΔΙ ΓΑ ΒΟΥ ΠΑ

σχ. 1

κλίμαξ

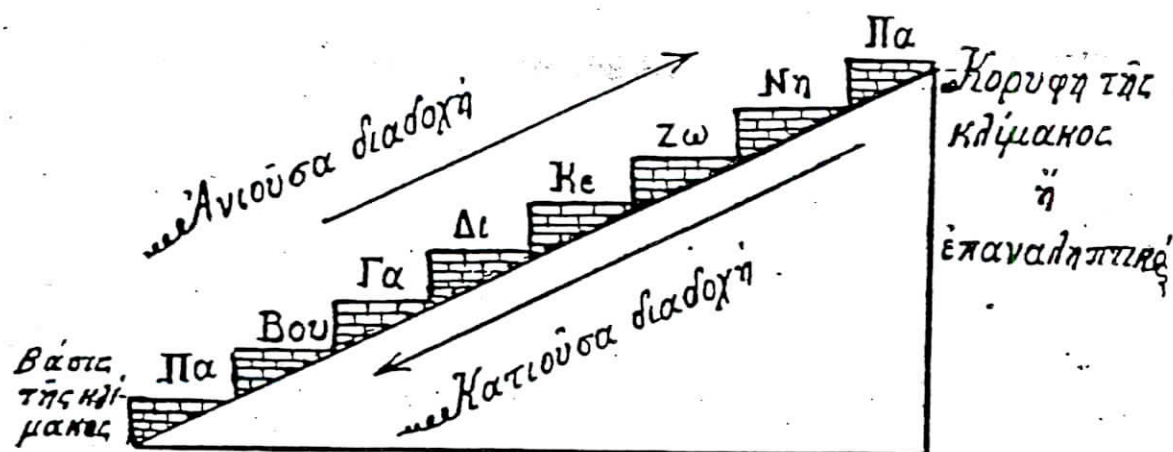
6. Ὅταν εἰς τὴν σειράν τῶν ἐπτὰ φθόγγων ἐπαναλάβωμεν καὶ πάλιν τὸν πρῶτον, δηλαδή τὸν ΠΑ, σχηματίζεται μία συνεχῆς διαδοχή ὀκτώ φθόγγων, ἡ ὁποία λέγεται κλίμαξ.

Βαθμίδες τῆς κλίμακος

Ἐκαστος φθόγγος τῆς κλίμακος λέγεται καὶ βαθμὶς αὐτῆς.

Ἡ κλίμαξ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὀκτώ βαθμίδας, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν καὶ χορδὰς, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὅλη κλίμαξ καλεῖται ὀκτάχορδος. ἢ διαπασῶν διότι ἡ φωνὴ ἀνερχομένη καὶ κατερχομένη διέρχεται διὰ πασῶν τῶν χορδῶν.

Ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς κλίμακος λέγεται βῆσις αὐτῆς. Ἡ δὲ ὀγδόη βαθμὶς λέγεται κορυφή αὐτῆς ἢ ἐπαναληπτικός(φθόγγος).

σχ.2 ὀγδόος ἢ διαπασῶν κλίμαξ

Τὸ ὄνομα τοῦ φθόγγου τῆς βῆσεως τῆς κλίμακος εἶναι καὶ τὸ ὄνομα τῆς κλίμακος. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνωτέρω κλίμαξ ἡ ὁποία ἔχει ὡς βῆσιν τὸν φθόγγον Πα λέγεται κλίμαξ τοῦ Πα.

Ἡ ἀκουστικὴ ὁμοιότης τοῦ πρώτου καὶ ὀγδοῦ φθόγγου λέγεται ἀντιφωνία.

Ὁξύτης καὶ βαρύτης

7. Ἡ ἀνάβασις τῆς κλίμακος λέγεται ὀξύτης(ὁδεύομεν ἐπὶ τὸ ὀξύ).

Ἡ δὲ κατάβασις λέγεται βαρύτης(ὁδεύομεν ἐπὶ τὸ βαρύ).

Χρόνος

8. Χρόνος εἶναι ὁ ταχτικὸς καὶ σύγχρονος κτύπος ἐκάστου φθόγγου, ἐκτελεῖται δὲ διὰ δύο ἰσοχρόνων κινήσεων τῆς χειρὸς ἐκ τῶν ὁποίων ἡ

πρώτη κίνησις τῆς χειρὸς πρὸς τὰ κάτω καλεῖται
θέσις τοῦ χρόνου ἡ δὲ δευτέρα κίνησις πρὸς τὰ
ἄνω καλεῖται ἄρσις.

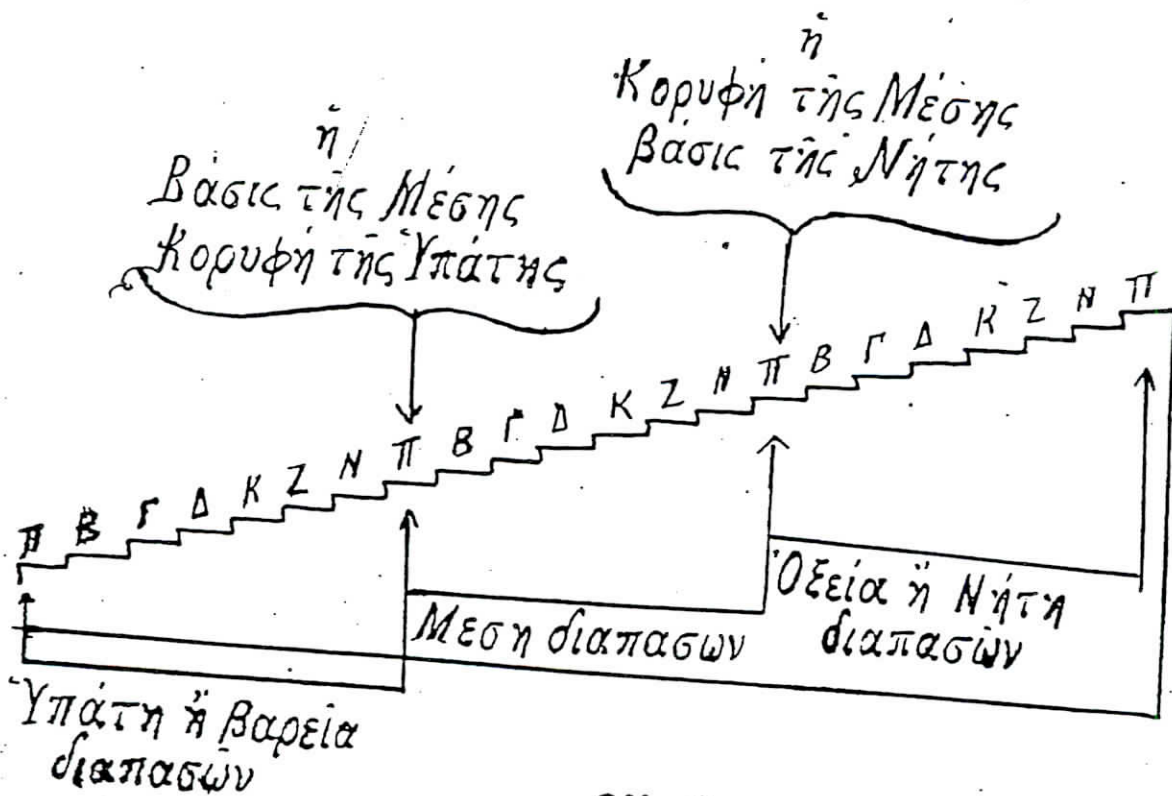
Μέση, ὀξεῖα καὶ βαρεῖα διαπασῶν

α) Μέση διαπασῶν

9. Ἡ ὀχόρδος ἢ διαπασῶν καλεῖται καὶ μέση δια-
πασῶν ἢ φυσικὴ κλιμαξ τοῦ Πα, οἱ δὲ φθόγγοι κα-
λοῦνται μεσοειδεῖς.

β) Ὀξεῖα διαπασῶν

10. Ὀξεῖα διαπασῶν καλεῖται ἡ κλιμαξ ἡ ὁποία
ἔχουσα βάσιν τὸν 8ον φθόγγον τῆς μέσης διαπα-
σῶν ἀνέρχεται εἰς ὀξυτέρους (ὑψηλοτέρους) φθόγ-
γους. Ἡ κλιμαξ τῆς ὀξείας διαπασῶν καλεῖται
καὶ ΝΗΤΗ οἱ δὲ φθόγγοι καλοῦνται νητοειδεῖς.

σχ. 3

γ) Βαρεῖα διαπασῶν

II. Βαρεῖα διαπασῶν καλεῖται ἡ κλίμαξ ἡ ὁποία ἔχουσα κορυφήν τήν βάσιν τῆς μέσης διαπασῶν κατέρχεται εἰς βαρυτέρους (χαμηλοτέρους) φθόγγους. Ἡ κλίμαξ αὕτη καλεῖται ΥΠΑΤΗ οἱ δέ φθόγγοι καλοῦνται ὑπατοειδεῖς. (α)

Ἔκτασις

Ι2. Τό σύνολον τῶν φθόγγων, τοὺς ὁποίους ἀντιλαμβάνεται ἡ ἀκοή ἀπό βαρυτέρου ἕως τοῦ ὀξυτέρου, καλεῖται μουσική ἔκτασις.

Τό σύνολον τῶν φθόγγων, τοὺς ὁποίους δύναται νά παράγῃ μέ εὐχέρειαν μία ἀνθρωπίνη φωνή ἀναλόγως μέ τήν διάπλασιν τῶν φωνητικῶν του ὀργάνων, καλεῖται ἔκτασις τῆς φωνῆς ἐκείνης, ἢ τοῦ ὀργάνου ὅταν πρόκειται περί ὀργάνου.

Συνεχῆς - Ὑπερβατή - Ἰσότης

Ι3. Συνεχῆς ἀνάβασις καί κατάβασις λέγεται ὅταν ἀναβαίνωμεν καί καταβαίνωμεν τάς βαθμίδας τῆς κλίμακος ἀνά μίαν βαθμίδα κατὰ σειράν.

Συνεχῆς ἀνάβασις

Συνεχῆς κατάβασις

Πα Βδ Γα Δι Κε Ζω Νη Πα Νη Ζω Κε Δι Γα Βδ Πα

σχ. 4

(α) Εἰς τοὺς Δελφούς ἐλατρεύοντο τρεῖς ἀπό τάς μούσας, ἡ Νήτη, ἡ Μέση καί ἡ Ὑπάτη, ὑπό ὀνόματα δηλαδή, μέ τά ὁποῖα οἱ ἀρχαῖοι ἐχαρακτήριζον τοὺς ὀξυτέρους, τοὺς μέσους καί τοὺς βαρυτέρους φθόγγους τῆς κλίμακος.

Ὑπερβατὴν ἀνάβασιν καὶ κατάβασιν καλοῦμεν
τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, ὑπερπηδῶντες ἀπὸ τῆν
μίαν βαθμίδα εἰς τὴν ἄλλην, ἀφήνοντες ἐν τῷ με-
ταξὺ ἀνεκτελέστοις φθόγγους.

Ὑπερβατὴ ἀνάβασις
Πα \ Γα \ Κε \ \ Πα / / Κε / Γα / Πα
Ὑπερβατὴ κατάβασις

σχ. 5

Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἰδίου φθόγγου δὶς καὶ τρίς
ἢ καὶ πολλάκις λέγεται ἰσότης ἢ ταυτοφωνία.
Πα Πα Πα Βου Βου Βου.

Διαστήματα (I)

I4. Διάστημα καλεῖται ἡ ἡχητικὴ ἀπόστασις μετα-
ξύ δύο συνεχῶν ἢ ὑπερβατῶν φθόγγων π.χ.
Πα - Βου - Γα - Κε - Πα

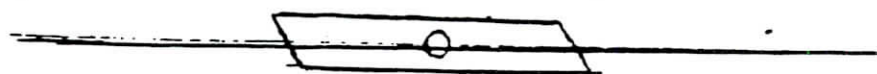
Ὅταν τὸ διάστημα ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸν βαρύτερον
φθόγγον καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν ὀξύτερον, τὸ διά-
στημα λέγεται ἀνιόν.

Ὅταν δέ ἀντιστρόφως τὸ διάστημα ἀρχίζῃ ἀπὸ
τὸν ὀξύτερον φθόγγον καὶ μεταβαίνει εἰς τὸν βα-
ρύτερον λέγεται κατιόν.

(I) Ὁ Ἀριστόξενος λέγει: "Διάστημα ἐστὶ τὸ περι-
εχόμενον ἀπὸ δύο φθόγγων ἀνομοίων ὀξύτητι καὶ
βαρύτητι" ὁ δὲ Εὐκλείδης, "Διάστημα ἐστὶ μέγεθος
φωνῆς ὑπὸ δυοῖν φθόγγοιν περιγεγραμμένον" καὶ
Βακχεῖος ὁ γέρων, "Διάστημα ἐστὶ διαφορά δύο φθόγ-
γων ὀξύτητι καὶ βαρύτητι".

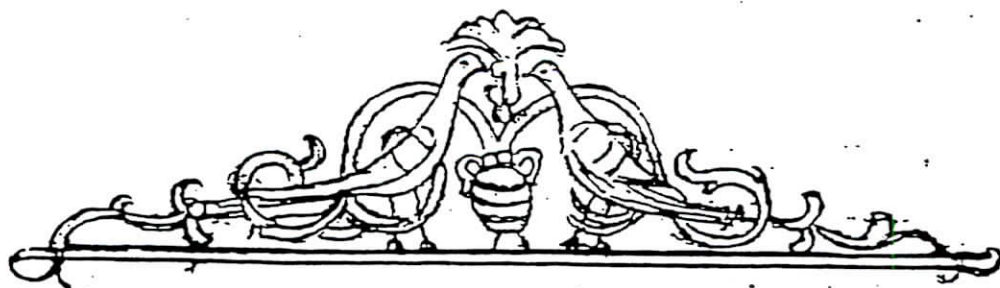
“Ένα διάστημα λαμβάνει τό ὄνομά του ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φθόγγων, τοὺς ὁποίους περιέχει π.χ. ἂν ἀποτελεῖται ἀπό δύο φθόγγους λέγεται διάστημα δευτέρας ἂν ἀπό τρεῖς τρίτης κ.λ.π.

Ἡ κλίμαξ περιέχει ἑπτὰ διαστήματα δευτέρας τά ὁποῖα σχηματίζονται μεταξὺ τῶν φθόγγων αὐτῆς
Πα - Βου - Γα - Δι - Εε - Ζω - Νη - Πα

Στίχοι δεικνύοντες τοὺς φθόγγους τῆς
Κλίμακος

Πάλαι ἥμαρτεν Ἀδάμ, ἐμακρύνθη τοῦ Θεοῦ.
Εὐληθεῖς δ' ὁ Ἰλαστουργός, ἐσύλου δέχεται μορφὴν
Γάλα πίνει ἐκ μητρός· εἰς μετάνοιαν καλεῖ·
Διδαχῶν σκορπίζει φῶς, θαύματα πολλά ποιεῖ·
Κεφαλὴν δ' ἐχθροῦ πατεῖ, νεκρωθεὶς καὶ ἀναστάς,
Ζωοδότης ὢν Θεός· καὶ εἰς μέλλουσαν ζωὴν,
Νηπενθῇ πιστοὺς καλεῖ, ὅπου πρῶτος εἰσελθὼν
Πᾶσαν ἔλαβεν ἐρχήν παρὰ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Σημειογραφία ἢ Παρασημαντική

15. Τό γραφικόν σύστημα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς μέ τό ὁποῖον γράφει τά μέλη αὐτῆς ὀνομάζεται Σημειογραφία ἢ Παρασημαντική. (α)

Τά σημεῖα ἢ χαρακτῆρες τῆς Βυζαντινῆς Παρασημαντικῆς τά ὁποῖα διακρίνομεν εἰς ~~πέντε~~ μελωδίαν εἶναι:

- α) Τά σημεῖα ποσότητος ἢ φθογγόσημα
- β) " " τοῦ χρόνου
- γ) " " τόνου & ποιότητος ἢ ἐκφράσεως
- δ) " " μαρτυριῶν
- ε) " " μεθορῶν ἢ ἀλλοιώσεων

Α' Παρακτῆρες ποσότητος

ἢ φθογγόσημα ἢ φωναί

16. Τό κύριον σῶμα τῆς Μουσικῆς γραφῆς εἶναι τά σημεῖα ποσότητος.

Ποσόν^(β) εἰς τήν Μουσικήν καλεῖται ἡ ἀνάβασις καί κιάβασις τῆς φωνῆς διά τοῦτο καί τά σημεῖα ποσότητος ὀνομάζονται καί χαρακτῆρες ἔμφωνοι ἢ φωνητικοί.

Οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος εἶναι δέκα καί

=====

(α) Παρασημαντική ὀνομάσθη ὑπό τοῦ Ἀριστοξένου (300 π.Χ.)

(β) Κλαύδιος ὁ Πτολεμαῖος, διάσημος μαθηματικός ἀστρονόμος καί μουσικός (125-161 μ.Χ.) λέγει:

"Ἐοικεν ἡ κατέ τό ὀξύ καί βαρύ τῶν φθόγγων διαφορά ποσότητος εἶδος εἶναι τι".

διακρίνονται εἰς τρεῖς κατηγορίας^(α):

- α) εἰς ἓνα χαρακτῆρα ἰσοδότητος
- β) εἰς πέντε χαρακτῆρας ἀνιόντας καί
- γ) εἰς τέσσαρας χαρακτῆρας κατιόντας

ἴσον		Ο	
Ἀνιόντες		Κατιόντες	
Ὀλίγον	I	Ἀπόστροφος	I
Πεταστή	I	Ὑπορροή	I-I
Κεντήματα	I	Ἐλαφρόν	2
Κέντημα	2	Χαμηλή	4
Ὑψηλή	4		

17. Οἱ χαρακτῆρες αὗτοί δέν φανερώουν τινά ὠρισμένον φθόγγον, ἀλλά μόνον δεικνύουν πόσους φθόγγους πρέπει ν' ἀναβῶμεν ἢ νά καταβῶμεν.

Τό ἴσον οὔτε ἀναβιβάζει οὔτε καταβιβάζει τήν φωνήν ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει τόν προηγούμενόν του φθόγγον.

Τό ὀλίγον τά κεντήματα καί ἡ πεταστή ἀναβιβάζουν πῆν φωνήν κατὰ ἓνα φθόγγον.

Τό κέντημα ἀναβιβάζει τήν φωνήν κατὰ δύο

(α) Ὡς μουσικά σημεῖα ἐχρησιμοποιοῦντο παρά τῶν ἀρχαίων γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ἀπό τῶ ὁποῖα ἔπειτα διεμορφώθη ἡ βυζ. παρασημαντική λέγουν ὅτι τό ὀλίγον εἶναι τό γράμμα I εἰς στάσιν πρηνῇ, ἡ δέ πεταστή τό ἀρχαῖον γράμμα C εἰς στάσιν ὑπτίαν, τά κεντήματα τό γράμμα η, ἡ ὑπορροή τό τελικόν S, τό δέ ἔλαφρόν τό C εἰς στάσιν πρηνῇ.

φθόγγους ὑπερβατῶς.

Ἡ ὑψηλή ἀναβιβάζει τὴν φωνὴν κατὰ τέσσαρας φθόγγους ὑπερβατῶς.

Φωναί κατιοῦσαι

18. Ἡ ἀπόστροφος καταβιβάζει τὴν φωνὴν κατὰ ἓνα φθόγγον

Ἡ ὑπορροή καταβιβάζει τὴν φωνὴν κατὰ δύο φθόγγους συνεχῶς· εἶναι μουσικὴ δίφθογγος.

Τὸ ἐλαφρόν καταβιβάζει τὴν φωνὴν κατὰ δύο φθόγγους ὑπερβατῶς.

Ἡ χαμηλή καταβιβάζει τὴν φωνὴν κατὰ τέσσαρας φθόγγους ὑπερβατῶς.

19. Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δέκα χαρακτήρων ποσότητος γράφεται ὁποιαδήποτε βυζαντινὴ μελωδία.

Μουσικὴ γραμμὴ

20. Μουσικὴ ἢ μελωδικὴ γραμμὴ καλεῖται σειρά διαφόρων χαρακτήρων.

Ἀπὸ τὰς διαφοροὺς δέ μελωδικὰς γραμμάς ἀποτελεῖται τὸ μουσικόν κείμενον, τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ μουσικὰ σημεῖα καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰς ὑποκάτω αὐτῶν συλλαβάς.

Μουσικὴ ἀνάγνωσις

21. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης μελωδίας τίθεται ἡ μαρτυρία τοῦ φθόγγου, ἔπειτα γράφονται οἱ χαρακτῆρες κατὰ σείραν, ὁπότε δέ ἀπὸ τούτων χαρακτῆρας γράφονται αἱ συλλαβαί τῶν λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ ᾄσμα.

Παραλαγὴ = μέλος

Ἡ μουσικὴ ἀνάγνωσις γίνεται κατὰ δύο τρόπους

α) κατά παραλαγήν καί β) κατ' μέλος.

Παραλαγή καλεῖται ἡ μουσική ἀπαγγελία τῶν φεόγγων τοῦ μουσικοῦ κειμένου μέ τας συλλαβας

Ια Εου Ια

Μέλος λέγεται ἡ μουσική ἀπαγγελία τῶν συλλαβῶν τοῦ ᾄσματος. Ἐπομένως τό μέλος εἶναι ἡ πραγματική μουσική ἐκτέλεσις.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συνεχῆς ἀνάβασις καί κατάβασις

Διοστήματα δευτέρας

1. π ————— π' —————

2. π ————— π'

————— π

3. π ————— ς' ————— Δ' ————— κ' ————— ζ' ————— ν'

————— π' ————— ζ ————— κ ————— Δ ————— ς —————

————— π

4. π —————

π ν ζ υ π θ π ν π θ γ θ π θ γ δ γ β γ

————— π'

δ κ δ γ δ κ ζ κ δ κ ζ υ ζ κ ζ υ π π

Συνθέσεις τῶν χαρακτήρων ποσότητος

22. Ἀπό τοὺς δέκα χαρακτήρας τῆς ποσότητος οἱ ἑξῆς; δηλαδή τό ἴσον \sim , τό ὀλίγον — , ἡ πεταστή \curvearrowright , ἡ ἀπόστροφος — , τό ἐλαφρόν — , καί ἡ χαμηλή — , γράφονται ἄλλοτε μὲν μόνοι ἄλλοτε δέ συνηνωμένοι μετ' ἄλλων χαρακτήρων.

23. Τὰ κεντήματα — καί ἡ ὑπορροή — γράφονται μὲν μόνα, ἀλλὰ πάντοτε εὐρίσκονται ἐξηρηματικά ἀπὸ τὸν προηγούμενον χαρακτήρα.

24. Τὸ κεντήμα — καί ἡ ὑψηλή — λέγονται πνεύματα διότι μόνα τῶν δέν ἔχουν φωνητικὴν ἀξίαν. Τὸ ὀλίγον — καί ἡ πεταστή — λέγονται σώματα διότι δέχονται ἐπ' αὐτῶν ἄλλους χαρακτήρας.

Γραφή τῶν κεντημάτων

25. Τὰ κεντήματα γράφονται κατὰ τρεῖς διαφόρους τρόπους:

α) Ἰατά σειράν —

β) Ἀνωθεν τοῦ ὀλίγου —

καί γ) Κάτωθεν τοῦ ὀλίγου —

Ὅταν τὰ κεντήματα εὐρίσκονται κάτωθεν τοῦ ὀλίγου — ἐκτελοῦμεν πρῶτον τὰ κεντήματα καί ἔπειτα τὸ ὀλίγον π.χ. —

Ὅταν τὰ κεντήματα εὐρίσκονται ἀνωθεν τοῦ ὀλίγου — ἐκτελοῦμεν πρῶτον τὸ ὀλίγον καί ἔπειτα τὰ κεντήματα π.χ. —

Αὗξιναις τῆς ποσοτικῆς ἀξίας τῶν φθογγοσῶν

26. Τῶν συνθέτων χαρακτήρων ἡ ποσότης ἄλλοτε

αὐξάνει καὶ ἄλλοτε ἐλατοῦται κατὰ τὴν θέσιν ὅπου θά τύχωσιν.

Ἡ ποσοτική ἀξία τῶν φθογγοσῆμων εἶναι τριῶν εἰδῶν: α) Παραθετική, β) Ἐνεργητική καὶ γ) Παραπληρωματική.

α) Παραθετική λέγεται ὅταν οἱ συντιθέμενοι χαρακτῆρες ἐκφωνοῦνται ὁ ἓνας μετὰ τόν ἄλλον

π.χ. $\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$
 $1+1 \quad 1+1 \quad 1+1 \quad 1+1 \quad 1+1 \quad 1+1$

β) Ἐνεργητική ὅπου λογαριάζεται ἡ συνολική ἀξία τῶν φθογγοσῆμων π.χ. $\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$

$\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$ κ. λ. π.
 $+3 \quad +8$

$+2 \quad +3 \quad +5 \quad +5$

καὶ γ) Παραπληρωματική, ὅπου ἓνα ἀπό τὰ συντιθέμενα φθογγόσημα χάνει τὴν ποσοτικὴν του ἀξία

π.χ. $\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$
 $+2 \quad +4 \quad +6$

Αἱ συνθέσεις $\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$ καὶ $\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$ εἶναι παραθετικά καὶ παραπληρωματικά.

Κέντημα Ὑψηλή

27. Τό κέντημα καὶ ἡ ὑψηλή ὡς πνεύματα συντίθενται πάντοτε μέ τό ὀλίγον ἢ τὴν πεταστήν

Παραπληρωματικά συνθέσεις

Τό κέντημα ὅταν τεθῇ δεξιὰ ἢ κάτωθεν τοῦ ὀλίγου $\overline{\text{α}} \overline{\text{β}} \overline{\text{γ}} \overline{\text{δ}} \overline{\text{ε}} \overline{\text{ς}}$ εἰς τὰς συνθέσεις αὐτάς λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν μόνον ἡ ποσοτική ἀξία τοῦ κεντήματος δηλαδή ἀνάβασιν δύο φωνῶν. (τοῦ ὀλίγου τεθέντος ὡς παραπληρωματικοῦ ἢ ὡς σῶμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζεται τρόπον τινα τό κέντημα (ὡς πνεῦμα)).

Ἡ ὑψηλή ὅταν τεθῇ ἄνω δεξιὰ τοῦ ὀλίγου ἢ

τῆς πεταστῆς   λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ ποσοτική ἐνέργεια τῆς ὑψηλῆς, δηλαδή ἀνάβασιν κατὰ τέσσαρας φωνάς (διάστημα 5ης).

Ἑνεργητικάί συνθέσεις

28. Ὄταν τό κέντημα τεθῇ ἐπὶ τοῦ ὀλίγου ἢ τῆς πεταστῆς   τότε ὑπολογίζεται καί ἡ ποσοτική ἀξία τοῦ ὀλίγου ἢ τῆς πεταστῆς. (διάστημα 4ης).

Ὄταν ἡ ὑψηλή τεθῇ ἄνω ἀριστερά τοῦ ὀλίγου ἢ τῆς πεταστῆς   τότε ὑπολογίζεται καί ἡ ποσοτική ἐνέργεια τοῦ ὀλίγου ἢ τῆς πεταστῆς, δηλαδή ἀνάβασιν κατὰ πέντε φωνάς. (διάστημα 6ης).

29. Τό ὀλίγον καί ἡ πεταστή χάνουν τήν ποσοτικήν των ἐνέργειαν ὅταν ἐπ' αὐτῶν τεθῇ ἴσον ἢ ἄλλος τις κατιῶν χαρακτήρ π.χ.   .

Διαστήματα δευτέρας (Παράλαγή)

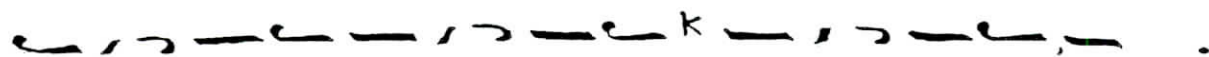
7 π

       π

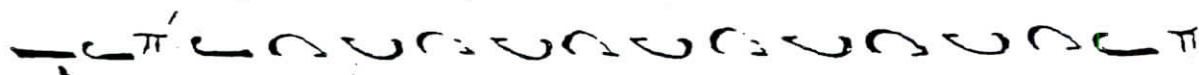
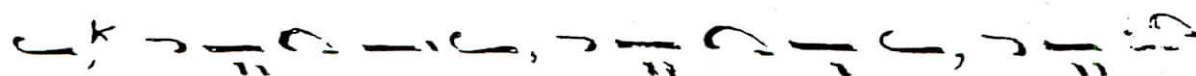
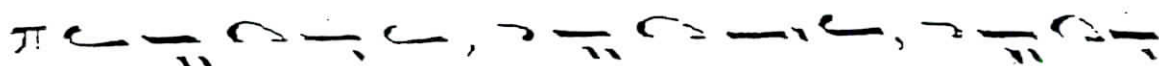

8. π   *

       π

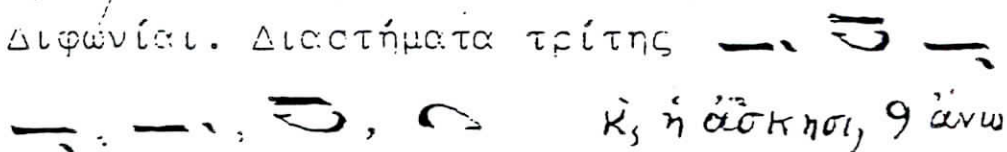

9.

Ἑπεὶ οὖν ἡ ἀνάστασις καὶ κατὰ θάλασσαν

Διφάνεια. Διαστήματα τρίτης

Κ, ἡ ἀσκησι, 9 ἀνω

[illegible]

Τριφωνία διαστήματα 4ης

$$11. \pi - \psi \cap \psi \cap \psi \cap \psi \cap \psi = \frac{\pi}{6}$$

12 Πίναξ συνθέτων

Φωναί	Ἀντιοῦσαι	Κατιοῦσαι	Διάστημα
3	ι	ι	4ης
4	ι	ι	5ης
5	ι	ι	6ης
6	ι	ι	7ης
7	ι	ι	8ης
8	ι	ι	9ης
9	ι	ι	10ης
10	ι	ι	11ης
11	ι	ι	12ης
12	ι	ι	13ης
13	ι	ι	14ης
14	ι	ι	15ης
15	ι	ι	16ης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ . ΤΡΙΤΟΝ

Σημεῖα (χαρακτῆρες) χρονικά ἢ ὑποστάσεις .
ἔγχρονοι

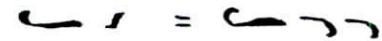

Χρόνος

30. Χρόνος εἰς τὴν μουσικὴν καλεῖται τὸ χρονικόν διάστημα τὸ ὁποῖον δαπάνᾳται διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἐκάστου φθόγγου τῆς κλίμακος.

Ὁ χρόνος ἐκτελεῖται διὰ δύο ἰσοχρόνων κινήσεων τῆς χειρός, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη κινήσις τῆς χειρός πρὸς τὰ κάτω καλεῖται θέσις τοῦ χρόνου, ἡ δὲ δευτέρα κινήσις τῆς χειρός πρὸς τὰ ἄνω καλεῖται ἄρσις.

θέσις τοῦ χρόνου ↓ ↑ ἄρσις τοῦ χρόνου

Χρονικὴ ἀξία τῶν φθογγοσήμων

31. Διάρκειαν ἑνὸς χρόνου ἔχουν πάντες οἱ χαρακτῆρες τῆς ποσότητος ἐκτός τῆς ὑπορροῆς ἡ ὁποία ἐπειδὴ εἶναι μουσικὴ δίφθογγος ἔχει ἀξίαν (διάρκειαν) δύο χρόνων. π.χ. π =

32. Ἐάν ὅμως θελήσωμεν νὰ δώσωμεν περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν διάρκειαν τοῦ ἑνὸς χρόνου εἰς τοὺς χαρακτῆρας ποσότητος, ἢ ὅταν παραστῇ ἀνάγκη διακοπῆς τοῦ ἁσματος ἀ' ἀναπνοὴν ἢ δι' ἄλλην καλαίσθητικὴν αἰτίαν, τότε μεταχειριζόμεθα τοὺς χρονικοὺς χαρακτῆρας· εἶναι δὲ οὗτοι

1) Χαρακτῆρες αὐξάνοντες τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῶν φθογγοσήμων

2) " σιωπηλαί (Παύσεις Σιωπαί)

3) " διαιροῦντες τὸν χρόνον

4) " ἔχοντες διπλὴν ἐνέργειαν διαιρέ-

σεως καί αύξήσεως τοῦ χρόνου

33. Α' Χαρακτηῖρες αύξάνοντες τόν χρόνον εἶναι δύο

1) Τό κλάσμα

2) Ἡ ἀπλῇ . καί τά πολλαπλάσια αὐτῆς, διπλῇ
.. , τριπλῇ ... , τετραπλῇ κ.λ.π.

Κλάσμα

34. Τό κλάσμα ἔχει διάρκειαν ἑνός χρόνου καί ὁ
χαρακτήρ τῆς ποσότητος ἐπὶ ἢ ὑπὸ τόν ὅποῖον
τίθεται, ἔχει διάρκειαν δύο χρόνων ἕνα διά τόν
ἑαυτόν του καί ἕνα διό τό κλάσμα. $\frac{1}{2} = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{1}$

Τό κλάσμα τίθεται εἰς ὅλους τοὺς χαρακτηῖρας
τῆς ποσότητος, πλήν τῶν κεντημάτων καί τῆς ὑπο-
ροῆς.

Ἀπλῇ .

35. Ἡ ἀπλῇ . ἔχει διάρκειαν ἑνός χρόνου καί ὁ
χαρακτήρ τῆς ποσότητος ὑπὸ τόν ὅποῖον τίθεται
ἔχει διάρκειαν δύο χρόνων, ἕνα διά τόν ἑαυτόν
του καί ἕνα διά τήν ἀπλῇν.

Ἡ ἀπλῇ τίθεται ὑπὸ πάντας τοὺς χαρακτηῖρας
τῆς ποσότητος, (πλήν τῶν κεντημάτων τά ὅποια
δέν δέχονται χρόνον) συνηθέστερον δέ ὑπὸ τήν
ἀπόστροφον καί τήν ὑπορροήν ἐκτελεῖται δέ
αὕτη εἰς τόν δεύτερον φθόγγον καί χρόνον τῆς
ὑπορροῆς $\pi \frac{1}{2} = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{1}$

Διπλῇ ..

36. Ἡ διπλῇ ἔχει ἀξίαν (διάρκειαν) δύο χρόνων
καί ὁ χαρακτήρ τῆς ποσότητος ὑπὸ τόν ὅποῖον ἔ-
χει τεθῇ διαρκεῖ τρεῖς χρόνους, ἕνα διό τόν ἑ-
αυτόν του καί δύο διά τήν διπλῇν. Ἡ διπλῇ τίθε-

ται ὑπό πάντας τοὺς χαρακτῆρας τῆς ποσότητος
πλήν τῶν κεντημάτων καὶ τῆς πεταστῆς.

ὅταν παραστῇ ἀνάγκη περισσοτέρας διαρκείας
τῶν τριῶν χρόνων, τότε ὑπογράφομεν τούτας ἀπλᾶς
ὅσας χρῆάζονται τριπλῇ — 4 πλῇ — 5 πλῇ — κλπ.
κορωνίς (κορωνά) —

37. Ἡ κορωνίς ἢ ὁ ἐνεργεῖ κατά βούλησιν τοῦ
φάλλοντος παράτασιν τῆς φωνῆς.

Ἡ κορωνίς ἐλήφθη ἐκ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσι-
κῆς, αὕτη δέ τὴν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Εὐζαν-
τινὴν μουσικὴν, ὠνομάζετο δέ ὑπὸ τῶν Εὐζωντι-
νῶν Ἀπόδομα καὶ ἐγράφετο οὕτω —

Β' Χαρακτῆρες Σιωπῶν ἢ Παύσεων

38. Οἱ χαρακτῆρες τῶν σιωπῶν εἶναι χαρακτῆρες
ἄνευ ὀξύτητος (ἄφωνοι) ἔχουν ὅμως χρονικὴν
διάρκειαν καὶ γράφονται εἰς τὴν ἀρχὴν εἰς τό
μέσον καὶ εἰς τό τέλος τῶν ᾠμάτων.

Οἱ χαρακτῆρες τῶν σιωπῶν γράφονται μετὰ
τῆς βαρείας κατὰ σειρὰν, χρησιμεύουν δέ διὰ
νά μᾶς δεικνύουν τὰς διαφόρους διακοπὰς αἱ ὁ-
ποῖαι γίνονται εἰς τό ᾄσμα καὶ διὰ ρυθμικοὺς
λόγους.

Παῦσις ἐνός χρόνου

" δύο χρόνων

" τριῶν "

Σταυρός + παῦσις δι' ἀναπνοήν

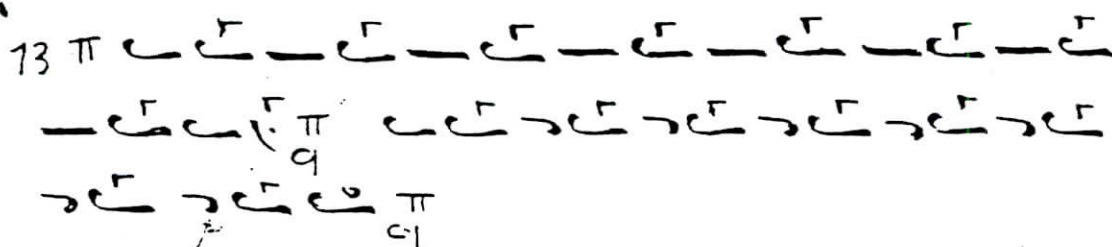
Γ' Χαρακτῆρες διαιροῦντες τὸν χρόνον
39. Χαρακτῆρες διαιροῦντες τὸν χρόνον εἶναι
τό γοργόν γ καὶ τὰ πολλαπλάσια αὐτοῦ, δίγορ-

-γον τρίγοργον κ.τ.λ.

Τό γοργόν διαιρεῖ τόν χρόνον εἰς δύο ἴσα μέρη, δηλαδή ἐκτελοῦμεν δύο χαρακτῆρας εἰς δι-
άρκειαν ἑνός χρόνου τοῦ πρώτου εἰς τήν θέσιν
καί τοῦ δευτέρου μέ τό γοργόν (ὅστις καί ἐν-
γοργος καλεῖται) εἰς τήν ἄρσιν =

Θέσις τοῦ χρόνου   ἄρσις τοῦ χρόνου

$$\frac{1}{2} \quad \frac{1}{2} \quad \frac{2}{2}$$

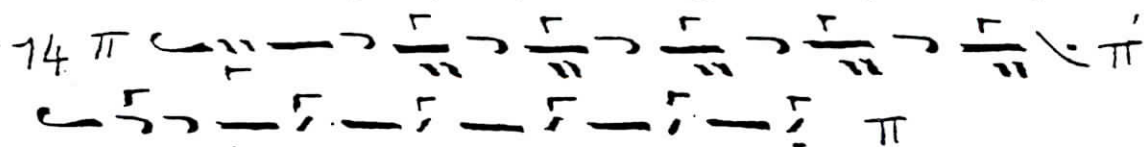
Γοργόν καί κεντήματα

40. "Όταν τά κεντήματα εὐρίσκονται κάτωθεν τοῦ
ὀλίγου ἔχοντος ἄνωθεν αὐτοῦ γοργόν οὕτω
εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν τό γοργόν εἶναι διά
τά κεντήματα καί ἐκτελοῦνται εἰς τήν ἄρσιν π.χ.

$$\pi \text{ — } \frac{1}{2} = \text{ — } \frac{1}{2} \text{ — }$$

Γοργόν καί ὑπορροή

41. Ἡ ὑπορροή ὅταν ἔχει γοργόν π.χ. ἐνεργεῖ
τοῦτο διά τόν πρῶτον φθόγον αὐτῆς, ὁ ὁποῖος
ἐκτελεῖται εἰς τήν ἄρσιν π.χ. =

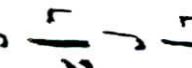
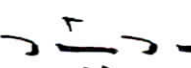

Συνεχές ἐλαφρόν

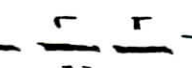
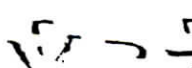

42. Συνεχές ἐλαφρόν καλοῦμεν τό ἐλαφρόν ὅταν
ἔχη πλησίον αὐτοῦ τήν ἀπόστροφον οὕτω

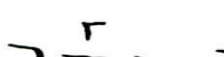

Τό συνεχές ἐλαφρόν εἶναι μουσική δίφθογγος καί ἐνεργεῖ κατάβασιν δύο φθόγγων συνεχῶς χωρίς διακοπὴν τῆς φωνῆς, τοῦ πρώτου φθόγγου αὐτῆς (τῆς ἀποστροφῆς) λογιζομένου ὅτι ἔχει γοργόν καί ἐκτελουμένου εἰς τὴν ἄρσιν τοῦ χρόνου, τοῦ δέ ἐλαφροῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἐπομένου χρόνου

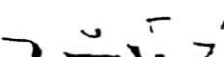

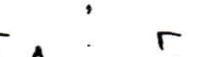
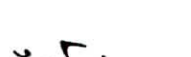
π.χ. π = ἢ

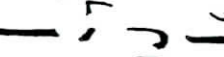

15. π   π

    π

16. π   Δ κ

    π

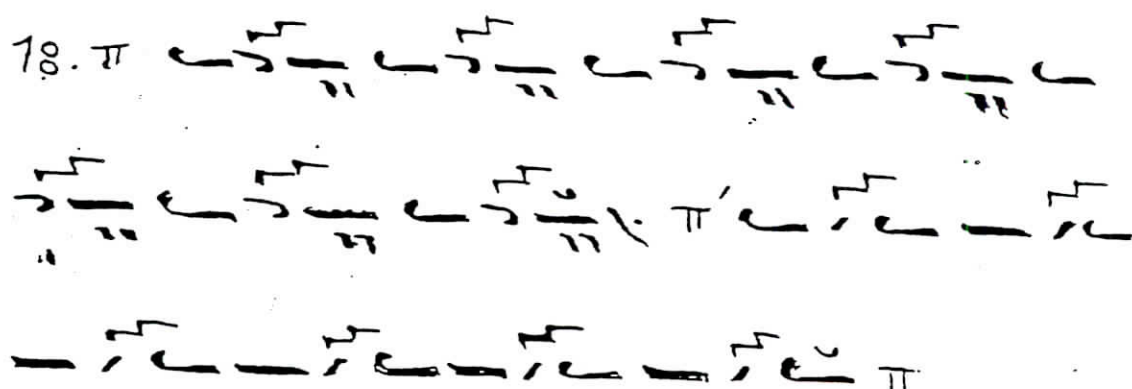
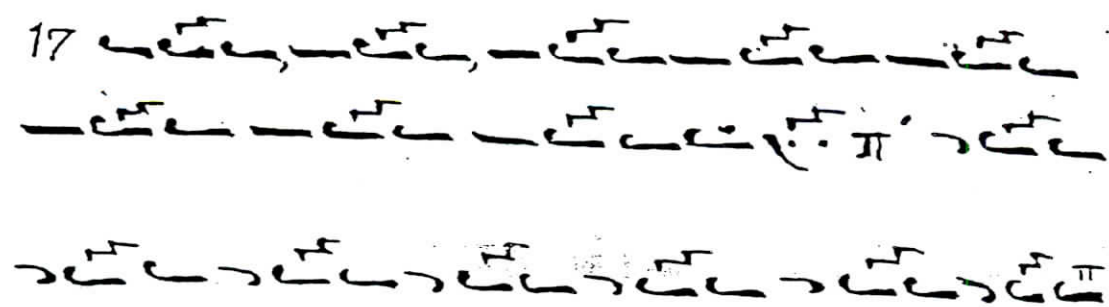
   π

Ὅταν ἡ ἀπόστροφος εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ἐλαφροῦ οὕτω δέν σχηματίζεται συνεχές ἐλαφρόν, οἱ δέ χαρακτῆρες ἔχουν τὴν κανονικὴν τῶν ἐνεργειαν.

Δίγοργον

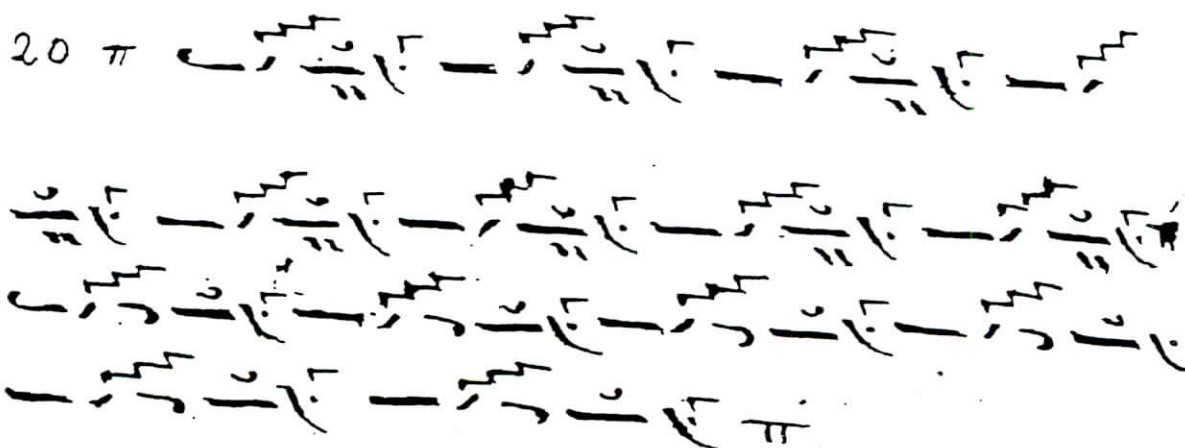
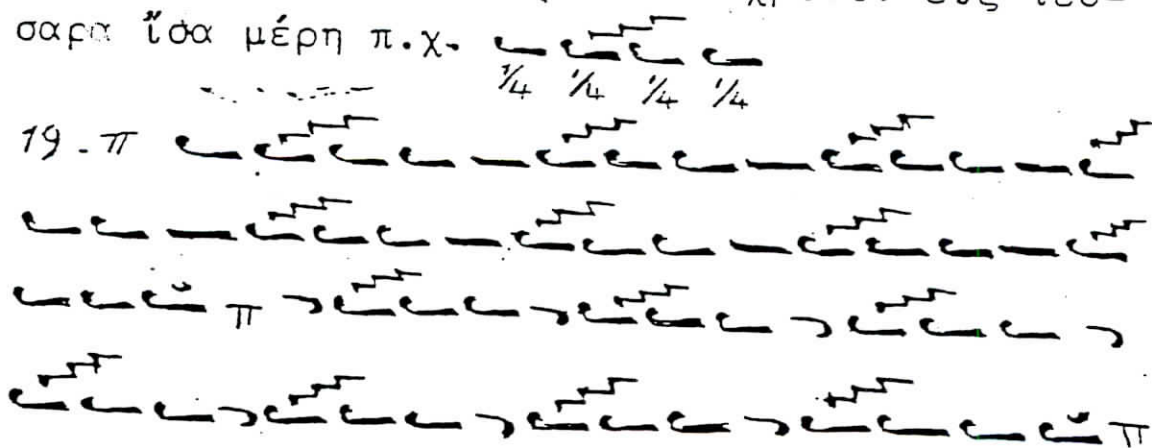
13. Τό δίγοργον διαιρεῖ τόν χρόνον εἰς τρία ἴσα μέρη π.χ.

 $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{1}{3}$

Τρίγονον

44. Τό τρίγονον διαιρεῖ τόν χρόνον εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη π.χ.

Γοργόν Παρεστιγμένον . Γ

45. "Όταν τό γοργόν ἔχει στιγμήν πρὸς τὰ ἀριστερά ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ Γ· λέγεται γοργόν παρεστιγμένον καὶ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία ἴσα μέρη.

"Όταν ἡ στιγμή τεθῇ εἰς τὰ ἀριστερά τοῦ γοργοῦ Γ· τότε ὁ πρὸ τοῦ γοργοῦ χαρακτήρ δαπανᾷ δύο τρίτα τοῦ χρόνου, ὁ δέ χαρακτήρ ὁ ἔχων τό παρεστιγμένον γοργόν δαπανᾷ τό ἓν τρίτον τοῦ χρόνου π.χ.

$$\frac{2}{3} \quad \frac{1}{3}$$

"Όταν ἡ στιγμή τεθῇ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ γοργοῦ Γ· τότε ὁ πρὸ τοῦ γοργοῦ χαρακτήρ δαπανᾷ τό ἓν τρίτον τοῦ γοργοῦ καὶ ὁ ἔγγοργος χαρακτήρ δαπανᾷ δύο τρίτα τοῦ χρόνου π.χ.

$$\frac{1}{3} \quad \frac{2}{3}$$

Παρεστιγμένον Δίγοργον

46. "Όταν τό δίγοργον ἔχη στιγμήν πρὸς τ' ἀριστερά ἢ πρὸς τὰ δεξιὰ ἢ καὶ ἐν τῷ μέσῳ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα ἴσα μέρη ὡς δεικνύει καὶ ὁ κατωτέρω πίναξ διαιρέσεως παρεστιγμένων.

συνεστιγμένον

ἀναλελυμένον

$$\pi \quad \frac{2}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4}$$

$$\pi \quad \frac{3}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4}$$

$$\pi \quad \frac{1}{3} \quad \frac{2}{3} \quad \frac{1}{3}$$

$$\pi \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4}$$

$$\pi \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{2}{4}$$

$$\pi \quad \frac{3}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4} \quad \frac{1}{4}$$

Χαρακτῆρες διαιρέσεως καὶ αὐξήσεως
τοῦ χρόνου

47. Οἱ χαρακτῆρες διαιρέσεως καὶ αὐξήσεως τοῦ χρόνου εἶναι τρεῖς α) τό ἄργόν \neg β) τό διάργον \neg καὶ γ) τό τρίαργον \neg

Τό ἄργόν τό διάργον καὶ τό τρίαργον τίθενται πάντοτε ἐπὶ τοῦ ὀλίγου ἔχοντος κάτωθεν αὐτοῦ τὰ κεντήματα π.χ. \neg \neg \neg

“Οταν τό ἄργόν τεθῇ ἐπὶ τοῦ ὀλίγου ἔχοντος κάτωθεν αὐτοῦ τὰ κεντήματα ἐνεργεῖ ὡς γοργόν ἐπὶ τῶν κεντημάτων καὶ ὡς κλάσμα ἐπὶ τοῦ ὀλίγου π.χ. $\pi \neg = \neg \neg$

Τό διάργον ἐνεργεῖ ὡς γοργόν ἐπὶ τῶν κεντημάτων καὶ ὡς διπλῇ ἐπὶ τοῦ ὀλίγου. π.χ. $\neg = \neg \neg$

Τό τρίαργον ἐνεργεῖ ὡς γοργόν ἐπὶ τῶν κεντημάτων καὶ ὡς τριπλῇ ἐπὶ τοῦ ὀλίγου π.χ.

$$\pi \neg = \pi \neg \neg$$

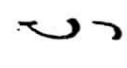
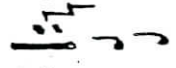
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

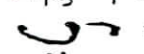

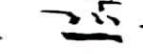
Ποιότης ἐμφώνων χαρακτήρων

49. Τὰ φθογγόσημα ἐκτός ἀπὸ τὴν ποσοτικήν καὶ χρονικήν ἀξίαν ἔχουν καὶ ἐκφραστικήν ἀξίαν, ἡ ὁποία λέγεται ποιότης ἢ ἔκφρασις.

Ὁ φθόγγος τοῦ ἴσου \neg , τοῦ ὀλίγου \neg , τῆς ἀποστρόφου \neg , τοῦ ἐλαφροῦ \neg , καὶ τῆς χαμηλῆς \neg , ἐκφέρεται μέ μία φυσικὴ ἔντασι, οὔτε σιγὰ οὔτε δυνατά.

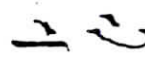

50. Ὁ φθόγγος τῆς πεταστῆς \neg ἐκφέρεται μέ ζω-

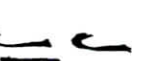

-ηρότητα ως εξής: ἀρχίζει ἀπό τό φυσικό του ύ-
 φος, ξεφεύγει λίγο πρὸς τό ὀξύ καί ἐπανέρχεται,
 ὥστε νά δημιουργηται ἐντύπωσις πετάγματος, οὕτω
 ἡ γραμμὴ π δύναται κατὰ προσέγγισιν ν'
 ἀναλυθῇ οὕτω π

Ὅταν ἡ πεταστὴ ἔχη ἀξίαν δύο χρόνων τότε ἡ
 ὀξύτης γίνεται μεταξύ τῶν δύο της χρόνων οὕτω
 π = ἢ -

51. Ὁ φθόγγος τῶν κεντημάτων ἐκφέρεται ἥπια
 μαλακά καί στήν ἰδίαν ἀναπνοήν μέ τόν προηγού-
 μενον καί τόν ἐπόμενο χαρακτηριστῆρα.

Οἱ φθόγγοι τῆς ὑπορροῆς ἐκφέρονται ἥπιως μα-
 λακά καί εἰς τήν ἰδίαν ἀναπνοήν μέ τόν προηγού-
 μενο φθόγγο.

Τό κέντημα καί ἡ ὑψηλή λαμβάνουν τήν
 ἐκφρασι τοῦ ὀλίγου ἢ τῆς πεταστῆς

52. Ὁ φθόγγος τοῦ ἴσου ὅταν ἔχη κάτωθεν αὐτοῦ
 ὀλίγον ἐκφέρεται ἐντονώτερον

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ ΤΟΝΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ἡ ἐκφράσεως ἢ Ἄχρονι ὑποστάσεις

53. Οἱ χαρακτηριστῆρες τόνου καί ποιότητος δέν ἔ-
 χουν οὔτε ποσότητα φωνῆς οὔτε χρονικήν διάρκει-
 αν, ἀλλά χρησιμεύουν, α) πρὸς τονισμόν τῶν χαρα-
 κτήρων ποσότητος, β) πρὸς τονισμόν τῶν τόνων τῶν
 ἀσμάτων καί γ) πρὸς καλλωπισμόν τῶν ἀσμάτων.

Τά σημεῖα ποιότητος εἶναι ἕξ(6) καί διαιροῦ-
 νται εἰς δύο μέρη, α) εἰς δύο τονικούς καί β) εἰς
 πέντε καλλωπιστικούς(ποιότητος ἢ ἐκφράσεως).

Ἀ' Χαρακτῆρες τόνου: 1) Εαρεῖα 2) Ψηφιστόν

Β' Χαρακτήρες Καλλωπιστικοί ἢ ποιότητος:

1) Ἀντικένωμα \rightarrow 2) Ὁμαλόν \rightarrow 3) Ἕτερον ἢ σύνδεσμος \rightarrow 4) Ἐνδόφωνον \rightarrow 5) Κορωνίς \rightarrow ἢ ἀπόδομα \rightarrow

54. α) Βαρεῖα. Ἡ βαρεῖα τίθεται πρό τῶν φθογγοσῆμων, πλὴν τῶν κεντημάτων καὶ τῆς ὑποροῆς.

Ὁ χαρακτήρ ὁ ἔχων πρὸ αὐτοῦ τὴν βαρεῖαν ἐκφέρεται μετὰ βαρύτητος ὥστε νὰ διακρίνεται ἡ ζωηρότης του (βαρύτης) ἀπὸ τὸν προηγούμενον καὶ τὸν ἐπόμενον φθόγγον π.χ. $\rightarrow \rightarrow \rightarrow = \rightarrow \rightarrow \rightarrow$

55. β) Ψηφιστέν (ἢ Ὁξεῖα). Τὸ ψηφιστέν τίθεται κάτωθεν ἐμφώνων χαρακτήρων καὶ ἀπαιτεῖται νὰ προφέρωμεν τὸν φθόγγον αὐτοῦ μέ τινα ζωηρότητα ἢ δύναμιν.

Γ' Χαρακτήρες καλλωπισμοῦ (ποιότητος ἢ ἐκφράσεως)

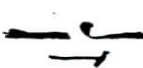

α) Ἀντικένωμα \rightarrow

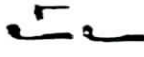
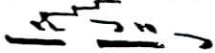
56. Τὸ ἀντικένωμα τίθεται κάτωθεν ἐμφώνων χαρακτήρων καὶ ἀκολουθεῖται πάντοτε ἀπὸ κατιόντα π.χ. $\rightarrow \rightarrow , \rightarrow \rightarrow$.

Ἰσχύ συχνά τὸ ἀντικένωμα τίθεται κάτωθεν χαρακτήρων μὲ ἀπλὴν ἀκολουθεῖ δὲ χαρακτήρ καταβαίωνων ἔγγοργος π.χ. $\rightarrow \rightarrow$ καὶ ἐκτελεῖται δι' ἑνὸς ἐλαφροῦ κυματισμοῦ π.χ. $\rightarrow \rightarrow = \rightarrow \rightarrow \rightarrow \rightarrow$

β) Ὁμαλόν \rightarrow

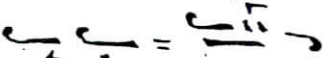
57. Τὸ ὁμαλόν τίθεται κάτωθεν δύο ἰσοχρόνων χαρακτήρων (ἢ ἑνὸς μετὰ κλάσματος) τῆς ποσότητος καὶ ἀπαιτεῖται ὁμαλόν τινα κυματισμόν τῆς φωνῆς ἐπὶ τὸ ὀξύ οὕτως ὥστε ἡ φωνὴ νὰ προσεγγίζη πρὸς στιγμὴν τὸν ἀμέσως ὀξύτερον φθόγγον· οὕτω

ἡ γραμμὴ ἢ δύναται ν' ἀναλυθῇ ὡς ἐξῆς

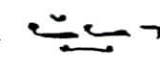
Ὅταν τὸ ὁμαλὸν τεθῇ κάτωθεν τριῶν χαρακτη-
 ρων ταυτοφωνίας ἐκ τῶν ὁποίων ὁ δεύτερος φέρει
 γοργόν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὁμαλοῦ ἐκτεί-
 νεται εἰς τοὺς χαρακτηῆρας· αὕτη ἡ γραμμὴ δύνα-
 ται ν' ἀναλυθῇ ὡς ἐξῆς: π

Κάτωθεν τριῶν ἢ τεσσάρων ἴσων τίθεται ὁμαλὸν
 μέ διπλοῦν ἢ τριπλοῦν κυμάτισμα τῆς φωνῆς

Δ κ γ κ
 γ) Ἔτερον ἢ σύνδεσμος

58. Τὸ ἕτερον συνδέει δύο χαρακτηῆρας τῆς ποσό-
 τητος δι' ἐνός ἐλαφροῦ κυματισμοῦ τῆς φωνῆς πρὸς
 τὰ ἄνω ὁμοίου περίπου μέ τόν τοῦ ὁμαλοῦ, χωρὶς
 νά διακόπτεται ἡ φωνή

Τὸ ἕτερον ὑπογράφεται καί εἰς χαρακτηῆρα τῆς
 ποσότητος κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἔχουν τεθῇ δύο ἢ
 καί περισσότεραι ἀπλάτ χρησιμεύει δέ διὰ
 νά κρατῇ ἀχωρίστους τοὺς χρόνους ἀμφοτέρων τῶν
 χαρακτηῆρων χωρὶς διακοπὴν τῆς φωνῆς

δ) Ἐνδόφωνον + =

59. Τὸ ἐνδόφωνον ἐνεργεῖ ἵνα ὁ φθόγγος τοῦ χα-
 ρακτηῆρος ὑπὸ τόν ὁποῖον ἔχει τεθῇ ἐκτελεσθῇ
 διὰ τῆς ρινός κεκλεισμένων τῶν χειλέων. Ἀπαντᾷ-
 ται σπανίως εἰς τὰ κρατήματα καί ἐπὶ χαρακτη-
 ρας φέροντας τὰς συλλαβάς (εμ) καί (εν):

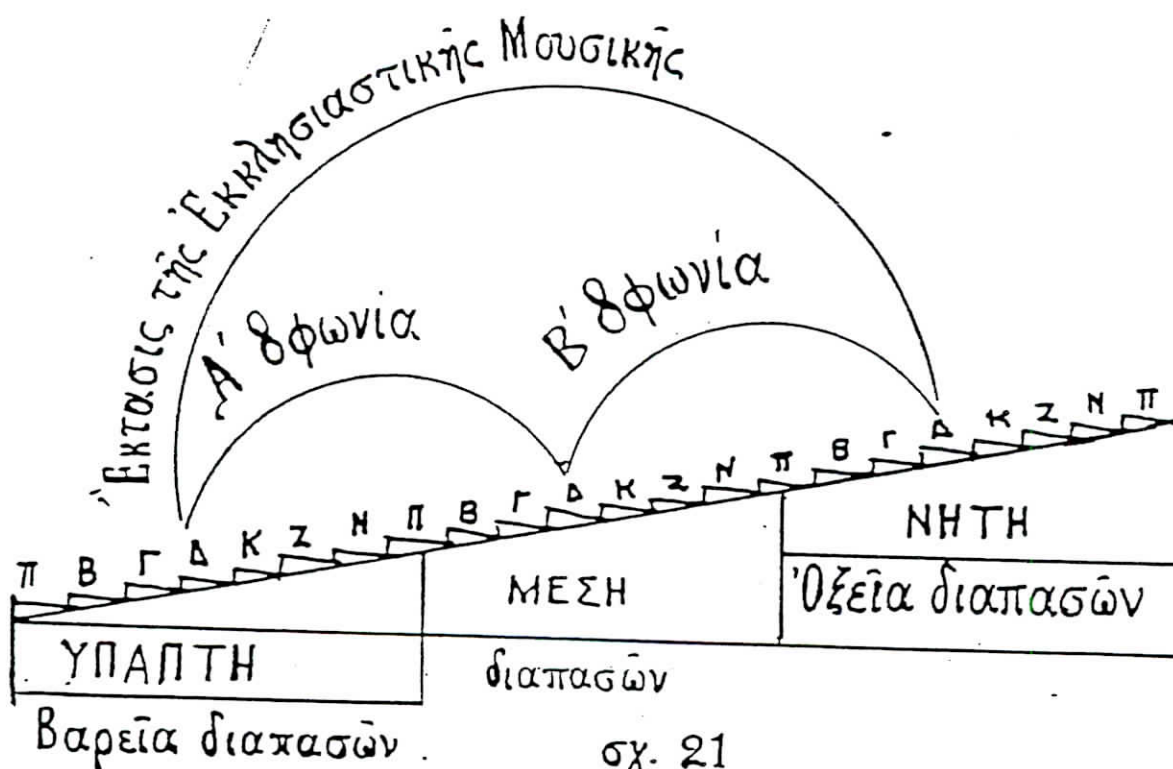
ε) Κορωνίς

Ἡ κορωνίς ἢ ἐνεργεῖ κατὰ βούλησιν τοῦ

30
 υπό
 φάλλοντος παράτασιν τῆς φωνῆς του ἐπὶ ἣ τὸν
 χαρακτῆρα ἐκεῖνον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔχει τεθῆ.

Ἡ κορωνίς ἐλήφθη ἐκ τῆς εὐρωπαϊκῆς μου-
 σικῆς, αὕτη δέ πάλιν τήν ἔλαβεν ἀπὸ τήν πα-
 λαιάν Βυζαντινὴν Μουσικὴν. Ἡ κορωνίς ὠνο-
 μάζετο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Ἀπόδομα καὶ ἐγράφε-
 το οὕτω: —

(Ἐπίσης ὑπάρχει καὶ τὸ Τρομικόν *~~~~~* (τρέμελο)

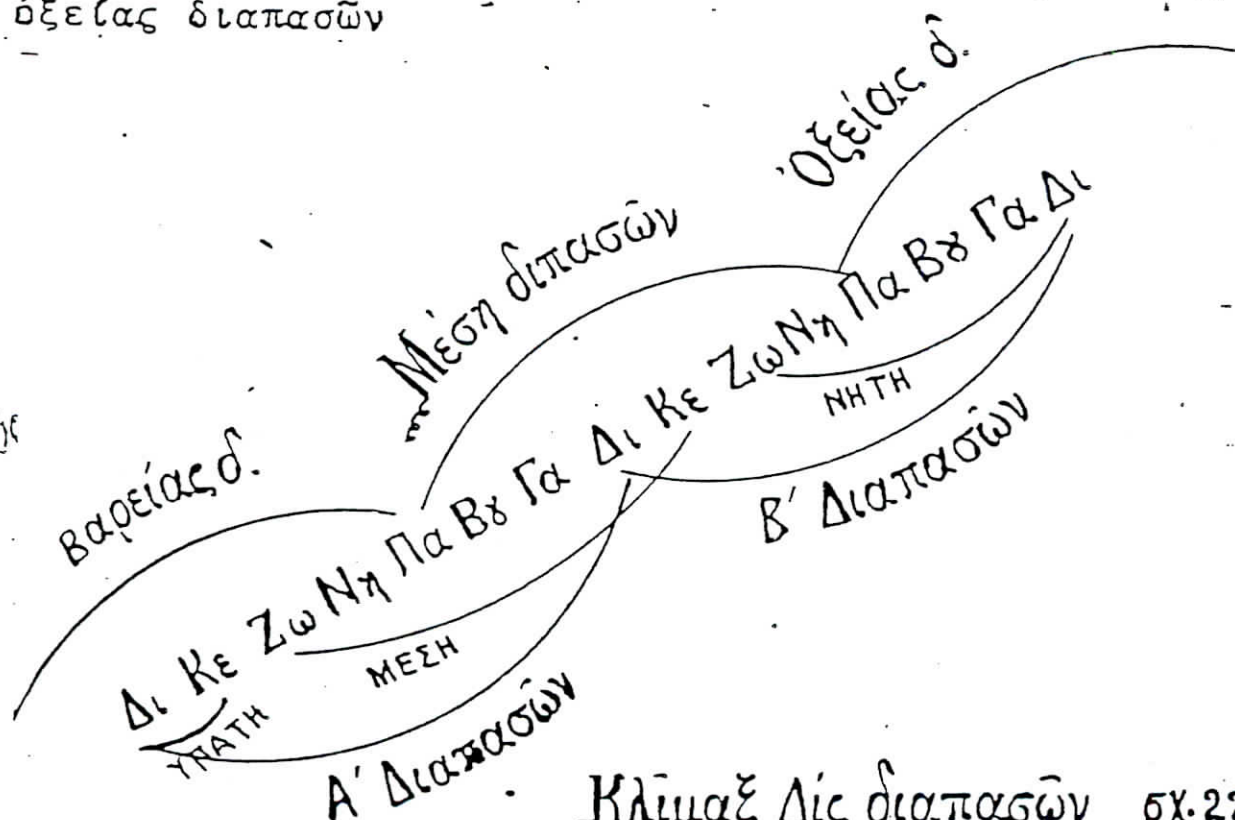
31
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Κλίμακες-Γένη

Δίς διαπασῶν (9-12 σελίδες 5-7)

60. Ἡ Ἑκκλησι. Βυζαντινὴ Μουσικὴ περιορίζεται εἰς τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, ἣ ὅποια εἶναι ἴση με δύο ὀκταφωνίας ἢ μίαν δίς διαπασῶν με βάσιν τὸν φθόγγον ΔΙ τῆς βαρείας διαπασῶν καὶ κορυφὴν τὸν ΔΙ τῆς ὀξείας διαπασῶν.

Ἡ δίς διαπασῶν διαιρεῖται εἰς τρεῖς φωνητικὰς περιοχάς. α) τὴν ὑπάτην ἣ ὅποια περιλαμβάνει τοὺς φθόγγους ΔΙ καὶ ΚΕ τῆς βαρείας διαπασῶν. β) τὴν μέσσην ἣ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ΖΩ τῆς βαρείας διαπασῶν καὶ τελειώνει με τὸν ΚΕ τῆς μέσης διαπασῶν καὶ γ) τὴν νήτην ἣ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ τὸν ΖΩ τῆς μέσης διαπασῶν καὶ τελειώνει με τὸν ΔΙ τῆς ὀξείας διαπασῶν

Κλίμαξ Δίς διαπασῶν σελ. 22

61. Τά γένη τῆς Βυζ. Μουσικῆς εἶναι τρεῖς, τό διατονικόν, τό χρωματικόν καί τό ἑναρμόδιον.

Ἐκαστον γένος διακρίνεται ἀπό τοῦς τόνους τῆς κλίμακός του. Ἐχει δέ ἰδίᾳς μαρτυρίας καί σημεῖα τινά τὰ ὅποια λέγονται φθοραί.

Τόνοι Διατονικοῦ Γένους

62. Τό μεταξύ δύο παρακειμένων φθόγγων διάστημα λέγεται καί τόνος ἑπομένως ἑκάστη κλίμαξ περιλαμβάνει τόνους ἑπτὰ, δηλ. ὅσα καί διαστήματα δευτέρας. ΠΑ ΒΟΥ ΓΑ ΔΙ ΚΕ ΖΩ ΝΗ ΠΑ

Οἱ τόνοι διακρίνονται εἰς τόνους μείζονας ἐλάσσονας καί ἐλαχίστους.

Μείζονες εἶναι τρεῖς, τὰ διαστήματα ΓΑ-ΔΙ, ΔΙ-ΚΕ, ΝΗ-ΠΑ, τόνοι ἐλάσσονες εἶναι δύο, τὰ διαστήματα ΠΑ-ΒΟΥ, ΚΕ-ΖΩ, καί τόνοι ἐλάχιστοι ἐπίσης δύο, τὰ διαστήματα ΒΟΥ-ΓΑ, καί ΖΩ-ΝΗ.

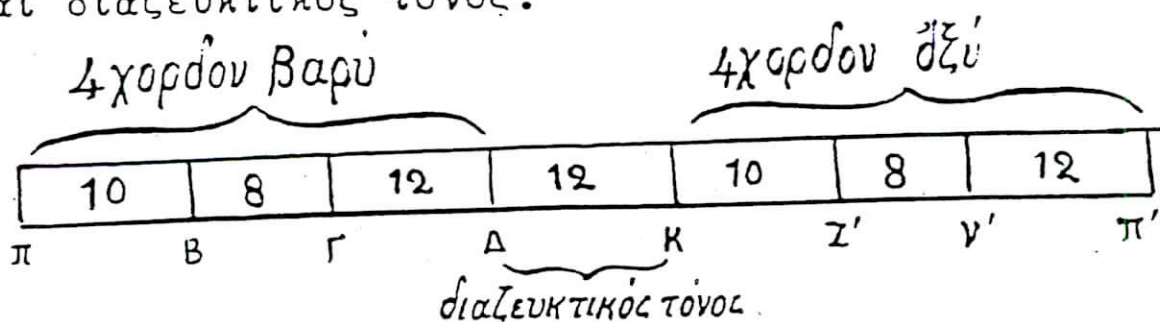
63. Τό ὅλον διάστημα τῆς κλίμακος ἀπό τόν ΠΑ τῆς μέσης ἕως τόν ΠΑ τῆς Νήτης διαιρεῖται εἰς 72 ἐλάχιστα ἴσα τμήματα (τά ὅποια λέγονται καί γραμμαί ἢ κόμματα).

Ὁ μείζων τόνος συνίσταται ἐκ 12 τμημάτων ἢ γραμμῶν. Ὁ ἐλάσσων τόνος ἐκ 10 καί ὁ ἐλάχιστος ἀπό 8 περιπύου τμήματα ἢ γραμμάς.

64. Ἡ κλίμαξ διαιρεῖται εἰς δύο ἐντελῶς ὅμοια μέρη ἢ τετράχορδα, ἥτοι τό ΠΑ-ΒΟΥ-ΓΑ-ΔΙ καί τό ΚΕ-ΖΩ-ΝΗ-ΠΑ. Τό πρῶτον 4χορδον λέγεται Βαρύ, ἐπειδή περιλαμβάνει τοῦς βαρυτέρους φθόγγους τῆς κλίμακος. Τό δέ δεύτερον λέγεται ὀξύ ἐπειδή

περιλαμβάνει τούς ὀξυτέρους φθόγγους τῆς κλίμακος.

Ἐκαστον 4χορδον ἀποτελεῖται ἀπὸ τόνον ἑλάσσονα, ἑλάχιστον καὶ μέζονα. Ὁπρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος φθόγγος ἐκάστου 4χορδου λέγονται ἄκροι, (ΠΑ καὶ ΔΙ) (ΚΕ καὶ ΠΑ), οἱ δὲ λοιποὶ λέγονται μέσοι (ΒΟΥ καὶ ΓΑ, ΖΩ καὶ ΝΗ). Χωρίζονται δὲ τὰ 4χορδα μετὸν μέζονα τόνον ΔΙ-ΚΕ, ὁ ὁποῖος διὰ τοῦτο λέγεται διαζευκτικὸς τόνος.

κλίμαξ διατονικοῦ Γένους (ἡ Φυσικὴ κλίμαξ)

Μαρτυρεῖται τῶν φθόγγων (διατονικοῦ γένους

65. Αἱ μαρτυρεῖται εἶναι χαρακτηῖρες (σημεῖα) οἱ ὅποιοι τίθενται εἰς τὴν ἀρχήν, εἰς τὸ μέσον καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν διαφόρων ᾠσμάτων. Αἱ μαρτυρεῖται αἱ ὅποιοι τίθενται εἰς τὴν ἀρχήν τῶν ᾠσμάτων λέγονται ἀρκτικά καὶ καὶ χρησιμεύουν ὡς βάσις αὐτῶν, ὅσοι τίθενται εἰς τὸ μέσον λέγονται διάμεσοι καὶ χρησιμεύουν διὰ νὰ δεικνύουν (μαρτυροῦν) εἰς ποῖον μέρος τοῦ ᾠσματος κατὰ φθόγγον εὐρισκόμεθα, καὶ αἱ τιθέμεναι εἰς τὸ τέλος αἱ ὅποιοι λέγονται καταληκτικά.

66. Αἱ μαρτυρεῖται δὲν ἔχουν φωνητικὴν ἀξίαν δὲν ἀπαγγέλλονται, δεικνύουν (μαρτυροῦν) ἀπλῶς τούς φθόγγους. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς πέντε ~ δ η ς λ υ
τάς ὅποιας μεταχειρίζονται ἐναλλάξ ὅλοι οἱ φθόγγοι.

τῆς διατονικῆς κλίμακος. 34

Αἱ μαρτυραὶ γράφονται πάντοτε ἀνά δύο σημεί-
α, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ μὲν πρῶτα ἀποτελοῦνται ἀπὸ
τὰ ἀρχικὰ γράμματα ἐκάστου φθόγγου τῆς κλίμακος
τὰ δὲ δεύτερα δεικνύουν τὸ γένος εἰς τὸ ὁποῖον
ἀνήκει τὸ φαλλόμενον ἄσμα.

67. Ὅπως οἱ φθόγγοι τῆς δὲς διαπασῶν οὕτω καὶ
αἱ μαρτυραὶ διακρίνονται: α) Εἰς μαρτυρίας τῆς
ὑπάτης, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ γράμμα τοῦ φθόγγου
κάτω ἀπὸ τὸ σύμβολο δ κ
β) Εἰς μαρτυρίας τῆς μέσης αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ
γράμμα τοῦ φθόγγου ἐπάνω ἀπὸ τὸ σύμβολο:

ζ ν π β γ Δ κ (ζ ν π β γ Δ κ)
καὶ γ) εἰς μαρτυρίας τῆς νήτης αἱ ὁποῖαι ἔχουν
τὸ γράμμα τοῦ φθόγγου ἐπάνω ἀπὸ τὸ σύμβολο καὶ
ἐπὶ πλέον ἔχουν μίαν ὀξεῖαν: ζ' ν' π' β' γ' Δ'
 λ ι σ χ ι $\delta\iota$

δ κ ζ ν π β γ Δ κ ζ' ν' π' β' γ' Δ'
 λ ι σ χ ι $\delta\iota$
ὑπάτης Μέσης Νήτης

Χαρακτῆρες φθορῶν ἢ ἀλλοιώσεων.

68. Φθοραὶ (ἀλλοιώσεις) καλοῦνται τὰ σημεῖα ἐκεῖ-
να τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν διὰ νὰ μεταβάλουν διὰ
τῆς ἐνέργειας τῶν ἄλλοτε τὴν ὀξύτητα τῶν διαφό-
ρων φυσικῶν φθόγγων καὶ ἄλλοτε ἵνα μᾶς μεταφέ-
ρουν ἀπὸ ἡχόν εἰς ἡχόν.

Φθοραὶ λέγονται ἐπειδὴ φθεῖρουν τὸ προηγού-
μενον μέλος, δηλ. μεταβάλουν αὐτὸ ἀπὸ διατονικόν
εἰς χρωματικόν ἢ ἐναρμόνιον ἢ ἀπὸ χρωματικόν

B
 ο Γά ἐν διέσει
 ἡ Γά δέσει
 B
 *

Ἡ ὕφεσις καὶ ἡ δέσις ἀλλοιώνουν μόνον τὸν φθόγγον τοῦ χαρακτήρος ἐκείνου εἰς τὸν ὁποῖον ἔχουσι τεθῆ, καὶ ὁ φθόγγος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει δεχθῆ τὴν ἐνέργειαν τῆς ὑφέσεως ἢ διέσεως καλεῖται ἡλλοιωμένος.

Ἐάν δέ ἀντὶ ἡμιτονίου χρησιμοποιοῦμεν δέσει ἐνός 4μορίου ἢ τριῶν 4μορίων ὁ φθόγγος ὑπὸ τὸν ὁποῖον γράφεται ἡ δέσις αὐτῇ ὀξύνεται κατὰ ἓν ἢ τρεῖς 4μόρια τόνου, καὶ ἡ μὲν 4μόριος τίθεται εἰς τοὺς ἐλαχίστους τόνους ὡς βου-Γα Ζω-Νη ἡ δέ τριῶν 4μορίων τίθεται εἰς τοὺς μέζονας τόνους ὡς Γα-Δι, Δι-Κε, Νη-Πα.

Διάκρισις τῶν φθόγγων

69 Ὅλον οἱ φθόγγοι τῆς κλίμακος δέχονται ὕφειν ἢ δέσειν, ἐκτός ἀπὸ τοὺς φθόγγους Γα καὶ Νη οἱ ὁποῖοι δὲν δέχονται ὕφειν ἀλλὰ μόνον δέσειν.

Ἐκαστος φθόγγος διακρίνεται τριττῶς· δηλαδή α) ὡς φυσικός (εἰς τὴν θέσιν τῆς φυσικῆς τοῦ ὀξύτητος), β) ὡς φέρων ὕφειν (βαρύτερος τοῦ φυσικοῦ), καὶ γ) ὡς φέρων δέσειν (ὀξύτερος τοῦ φυσικοῦ, οὕτω π.χ. ὁ Πά διακρίνεται τριττῶς· Πά φυσικός, Πά ὕφεις (ἢ Πά ἐν ὑφέσει), καὶ Πά δέσις (ἢ Πά ἐν διέσει).

Οἱ φθόγγοι Γά καὶ Νή διακρίνονται διττῶς δηλ. α) Γά ἢ Νή φυσικός καὶ β) Γά ἢ Νή ἐν διέσει.

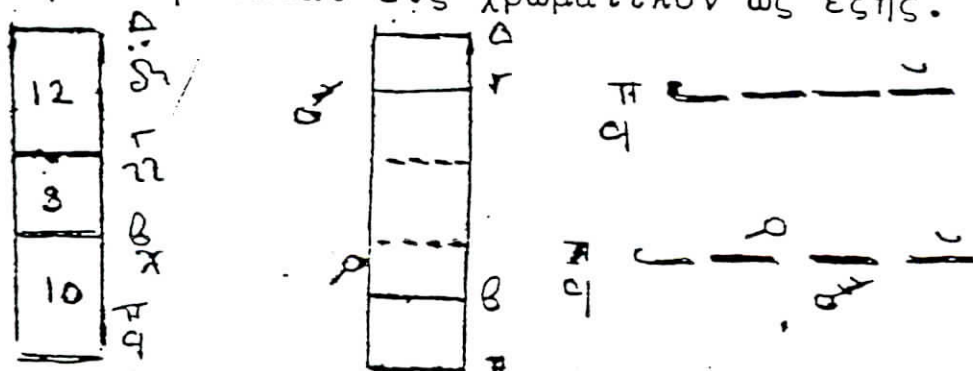
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

Χρωματικόν Γένος

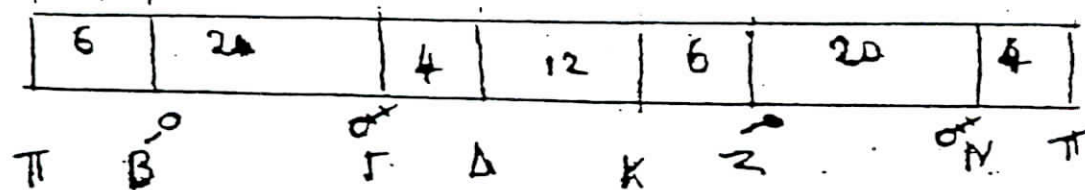
70. Χρωματικόν Γένος εἶναι ἐκεῖνο, τοῦ ὁποῖου ἡ κλίμαξ περιλαμβάνει καὶ διαστήματα μεγαλύτερα τοῦ μείζονος τόνου.

Τό Χρωματικόν γένος ἔχει δύο εἰδῶν κλίμακες
α) τὴν σύντονον χρωματικὴν καὶ β) τὴν μαλακὴν χρωματικὴν κλίμακα.

71. Διὰ νὰ σχηματισωμεν κλίμακα χρωματικὴν με βάσιν τὸν Πά πρέπει εἰς ἕκαστον 4 χορδὸν νὰ βαρύνωμεν τὸν δεύτερον φθόγγον με ὕφεσιν καὶ νὰ ὀξύνωμεν τὸν τρίτον με δίεσιν, οὕτω τὸ διατονικὸν τετράχορδον μετατρέπεται εἰς χρωματικὸν ὡς ἐξῆς:

Οὕτω τὰ διαστήματα πᾶ βου, κε Ζω, Γα Δι, Νη Πά εἶναι ἡμίτονα τὰ δέ βου Γά, Ζω Νη, εἶναι τριημητόνια τὸ δέ Δι Κε, εἶναι τόνος διαζευκτικός καὶ εἶναι τόνος μείζων, ὅπως καὶ εἰς τὴν διατονικὴν κλίμακα

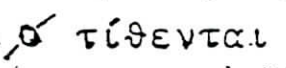
οὕτω σχηματισθεῖσα κλίμαξ ὀνομάζεται σύντονος χρωματικὴ κλίμαξ.

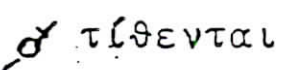
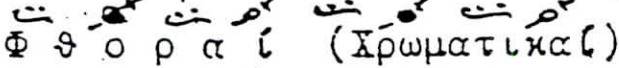
72. Τό Χρωματικόν γένος ἔκπός τῆς συντόνου χρωμα-
τικῆς κλίμακος σχηματίζει καὶ δευτέραν τοιαύτην
ἢ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Δι καὶ ἐπὶ μὲν τὸ βαρὺ
κατέρχεται μέχρι τοῦ Νή, ἐπὶ τὸ ὀξύ ἀνέρχεται μέ-
χρι τοῦ Νή, ὀνομάζεται δὲ μαλακὴ χρωματικὴ κλίμαξ.
Ἡ κλίμαξ αὕτη περιέχει δύο ὑφέσεις μίαν ἐπὶ
τοῦ Πά καὶ ἑτέραν ἐπὶ τοῦ Κέ. Οὕτω σχηματίζονται
δύο 4χορδα ὅμοια, τὸ βαρὺ Νη Πα Βου Γα καὶ τὸ ὀξύ
4χορδὸν Δι Κε Ζω Νη μέ διαζευκτικὸν τόνον Γα-Δι.

8	14	8	12	8	14	8	
Ν	Π	Β	Γ	Δ	Κ	Ζ	Ν

Τὰ διαστήματα Νη Πα, Βου Γα, Δι Κε, Ζω Νη εἶναι
τόνοι ἐλάχιστοι, τὰ διαστήματα Πα Βου, Κε Ζω εἶναι
τριημιτόνια, ὁ δὲ διαζευκτικὸς Γα Δι εἶναι τόνος
μεζζων.

Μαρτυρίαι

73 Τὰ σημεῖα μέ τὰ ὅποια παριστάνεται τὸ χρωμα-
τικόν γένος εἶναι τέσσαρα τὰ ἑξῆς
ἐξ αὐτῶν τὰ δύο τίθενται ἐναλλάξ εἰς ὅλους
τούς φθόγγους τῆς συντόνου χρωματικῆς κλίμακος
οὕτω: π β Γ Δ Κ Ζ ν π

Οἱ ἕτεροι δύο χαρακτῆρες τίθενται ἐναλλάξ
εἰς ὅλους τούς φθόγγους τῆς μαλακῆς χρωματικῆς
κλίμακος ὡς ἑξῆς: ν π β Γ Δ Κ Ζ ν
 (Χρωματικά)

74 Αἱ φθοραὶ τοῦ Χρωματικοῦ γένους εἶναι τέσσαρι
δύο μὲν τῆς συντόνου χρωματικῆς κλίμακος
καὶ δύο τῆς μαλακῆς χρωματικῆς

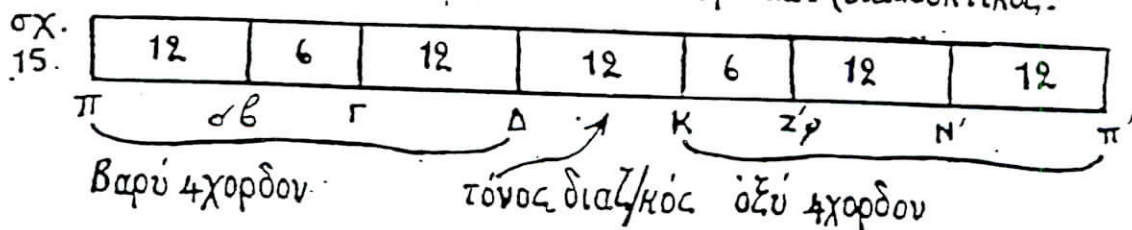
Ἡ φθορά αὕτη τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν 4χορδων (ἐπὶ τῶν φθόγγων Πα καὶ Κε). Ἡ δὲ φθορά τίθεται εἰς τὸ τέλος τῶν 4χορδων (ἐπὶ τῶν φθόγγων Δι καὶ Πα). Ἀπὸ τὰ ἄλλας δύο χρωματικὰς φθοράς ἡ μὲν τίθεται εἰς τοὺς φθόγγους Νη Βου Δι Ζω ἡ δὲ ἄλλη εἰς τοὺς Πα Γα Κε Νη.

Ἐναρμόνιον Γένος

75. Ἐναρμόνιον Γένος καλεῖται ἐξῆς τοῦ ὁποῦ ἡ κλιμαξ περιλαμβάνει εἰς ἕκαστον 4χορδον δύο μείζονας τόνους καὶ ἓνα ἡμιτόνιον.

Εἰς τὴν ἔναρμόνιον κλιμακα ἔχομεν μίαν διέσιν εἰς τὸ βαρὺ 4χορδον, ἐπὶ τοῦ φθόγγου βου καὶ μίαν ὑφείσιν εἰς τὸ ὀξύ 4χορδον ἐπὶ τοῦ φθόγγου ζω.

Τὰ δύο αὐτὰ 4χορδα (τα βου γα δι-κε ζω νη πα) εἶναι μὲν ὅμοια εἰς τὸ ὅτι τὸ καθέν περιλαμβάνει δύο μείζονας τόνους καὶ ἓν ἡμιτόνιον, διαφέρουν ὅμως εἰς τὸ ὅτι εἰς τὸ μὲν βαρὺ 4χορδον σχηματίζεται διὰ τῆς διέσεως ἐπὶ τοῦ φθόγγου βου π-β τόνος μείζων, β-Γ ἡμιτόνιον καὶ Γ-δ τόνος μείζων. Εἰς δὲ τὸ ὀξύ 4χορδον σχηματίζεται διὰ τῆς ὑφέσεως ἐπὶ τοῦ φθόγγου ζω, κ-ζ ἡμιτόνιον ζ-ν τόνος μείζων, κ-Η-Π τόνος μείζων, ὃ δὲ Δ-κ τόνος εἶναι μείζων (διαλευκτικός).

Ἡ ἔναρμόνιος κλιμαξ σχηματίζει ἀπὸ τοῦ Νη τὰ ἐξῆς ὅμοια 4χορδα τὰ ὅποια εἶναι συνηνωμένα ἐφ' ὅσον ὁ τελευταῖος φθόγγος τοῦ ἑνὸς γίνεται βᾶσις τοῦ ἐπομένου 4χορδου.

Τό καὶ ἐν αὐτὰ βαδίζει κατὰ τόνον μείζονα, μείζονα καὶ ἡμίτονον.

$\text{N}\eta_{12} \text{Πα}_{12} \text{Βου}_6 \text{Γα}$ $\text{Γα}_{12} \text{Δι}_{12} \text{Κε}_6 \text{Ζω}$ $\text{Ζω}_{12} \text{N}\eta'_{12} \text{Πα}'_6 \text{Βού}$

Μαρτυρίαι

76 Μαρτυρίαι τοῦ διατονικοῦ γένους εἶναι αἱ ἑξῆς διατονικαὶ δια τὰ τρία 4χορδα.

$\nu \quad \pi \quad \epsilon \quad \gamma \quad \Delta \quad \kappa \quad \zeta \quad \nu' \quad \pi' \quad \beta'$
 $\eta \quad \theta \quad \rho \quad \iota \quad \lambda \quad \sigma \quad \tau \quad \lambda \quad \sigma \quad \tau$

Φθοραί

77 Τό Ἐναρμόνιον Γένος ἔχει τὴν ἑξῆς φθοράν ρ ἢ ὁποῖα τίθεται εἰς τοὺς φθόγγους Γα Ζω Βου.

Ὅταν ἡ ἑναρμόνιος φθορά ρ τεθῇ ἐπὶ τοῦ φθόγγου Ζω ζητεῖ αὐτόν ἐν ὑφέσει (ἐπομένως ὁ ἐλάσσων τόνος διατονικοῦ γένους Κε-Ζω μετατρέπεται εἰς ἡμίτονον καὶ ὁ ἐλάχιστος Ζω-Nη μετατρέπεται εἰς μεζονα). Ἐπίσης ὅταν τεθῇ ἡ αὐτὴ φθορά ρ ἐπὶ τοῦ φθόγγου Βού ζητεῖ αὐτόν ἐν ὑφέσει (οὕτω ὁ ἐλάσσων τόνος Πα-Βου μετατρέπεται εἰς ἡμίτονον καὶ ὁ ἐλάχιστος Βου-Γα εἰς μεζονα τόνον). Ὅταν αὕτη τεθῇ ἐπὶ τοῦ Γα ζητεῖ τὸν Βου ὀξεσιν (ἐπομένως μετατρέπεται ὁ ἐλάσσων τόνος Πα-Βου εἰς μεζονα τόνον καὶ ὁ ἐλάχιστος Βου-Γα εἰς ἡμίτονον).

78 Εἰς τὰ ἑναρμόνια μέλη χρησιμοποιεῖται καὶ ἡ γενικὴ ὑφεις ρ καὶ ὀξεσις σ καὶ ἡ μὲν πρώτη τίθεται ἐπὶ τοῦ Κε καὶ ζητεῖ τὸν πρῶτον ἀνιόντα (Ζω) μέ ὑφεισιν, ἡ δὲ δευτέρα ἐπὶ τοῦ Γα καὶ ζητεῖ τὸν πρῶτον κατιόντα δηλαδή τὸν Βου μέ ὀξεσιν.

π	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
12	6	12	12	6	12	12	12
π	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ' Χ Ρ Ο Α Ι

Ζυγός χ Κλιτόν ρ Σπάθη θ

79 Ὁ ζυγός χ (ἢ διπλή δέσσις) δεικνύει ποιότητα χρωματικὴν τιθεμένη ἐπὶ τοῦ Δι ἐνεργεῖ ἐν καταβάσει ἐπὶ ἐνὸς 4 χορδου μόνον καὶ θέλει τὸν Γα ἐνδίδει τὸν Βου εἰς τὴν ᾗσιν του τὸν Πα ἐν διέσει καὶ τὸν Νη εἰς τὴν ᾗσιν του ὡς ἑξῆς:

π	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
12	6	12	12	6	12	12	12
π	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ

Κλιτόν ρ

80 Τὸ κλιτόν (ἢ ἡμιφθορον) ρ δεικνύει ποιότητα ἐναρμόνιον τοῦ λαζα ἥτοι τοῦ Γα. Τίθεται ἐπὶ τοῦ φθόγου Δι ἐνεργεῖ ἐπὶ τὸ βαρὺ ἐπὶ ἐνὸς 4 χορδου μόνον καὶ ζητεῖ τὸν Γα δέσιν τὸν βου δέσιν τὸν δέ Πα εἰς τὴν θέσιν του. Ἐάν δέ τεθῇ ἡ φθορά αὕτη ἐπὶ ἄλλου τινός φθόγου πρέπει νὰ θεωρήσωμεν αὐτόν ὡς Δι

π	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
12	6	12	12	6	12	12	12
π	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ

Σπάθη (ὑφεσοδιέσις) θ

81 Ἡ σπάθη θ δεικνύει ποιότητα ἐναρμόνιου γένους. Τίθεται συνήθως ἐπὶ τοῦ φθόγου Κε ἢ του Γα καὶ ζητεῖ τὸν πρῶτον ἀνιόντα φθόγον ὑφείν τὸν δέ πρῶτον κατιόντα δέσιν.

Κατὰ ταῦτα ἡ σπάθη δεσπάζει λοκλήρου 5 χορδου καὶ ὀρίζει δύο διαστήματα ἐπὶ τὸ ὄξύ καὶ δύο ἐπὶ τὸ

βαρύ.

π	α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π
10	8	8	4	4	14	12										
π	α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ	ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π

Συνοψισμός καὶ χαρακτηρισμός τῶν γενῶν

Βί Συνοψίζοντες τώρα λέγομεν ὅτι ἑκάστη μελωδία ἀνήκει εἰς ἓν ἀπὸ τὰ τρία γένη δηλαδή τὸ οὐαιονικόν ἢ τὸ χρωματικόν ἢ τὸ ἐναρμόνιον. Ἐκαστον δὲ γένος σχηματίζει ὁρισμένας κλίμακας καὶ ἔχει ἰδιαίτερας μαρτυρίας καὶ φθοράς. Εἶναι δὲ αἱ φθοραί ἐν ὅλῳ 18:

Διατονικά 8 $\alpha \beta \gamma \delta \epsilon \zeta \eta \theta$

Χρωματικά 5 $\alpha \beta \gamma \delta \epsilon$

καὶ ἑναρμόνιοι 5 $\alpha \beta \gamma \delta \epsilon$

Πῖναξ ἐν ᾧ διακρίνονται αἱ κλίμακες, αἱ μαρτυραὶ τὰ διαστήματα καὶ τὰ 4 χορδα τῶν τριῶν γενῶν καὶ χοῶν.

Μαρτυρία $\nu \pi \beta \gamma \Delta 12 \kappa \zeta \nu \pi$
 Διατονικά $\delta 12 \eta 10 \alpha 8 \beta 12 \gamma 9 10 \delta 8 \eta 12 \theta$

Μαρτυρία (πλ) $\pi \beta \gamma \Delta 12 \kappa \zeta \nu \pi$
 Χρωματικά (β') $\alpha 6 \beta 20 \gamma 4 \delta 12 \epsilon 6 \zeta 20 \eta 4 \theta$

Μαρτυρία Χρωματ. $\nu \pi \beta \gamma 12 \Delta \kappa \zeta \nu$
 Δευτέρου ἤχου $\alpha 8 \beta 14 \gamma 8 \delta 6 \epsilon 8 \zeta 14 \eta 8 \theta$

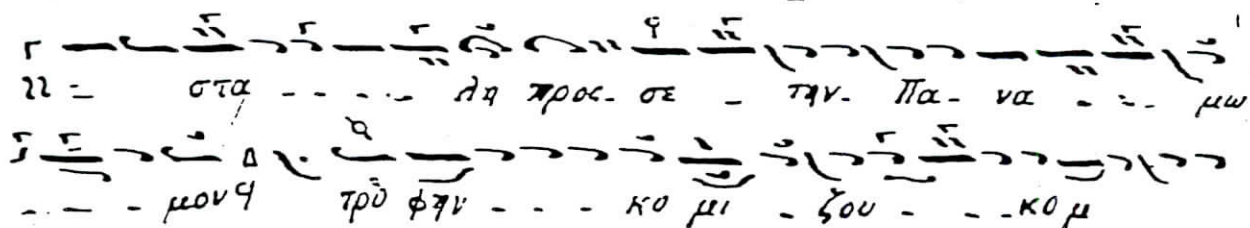
Μαρτυρία $\nu \pi \beta \gamma \Delta \kappa \zeta \nu \pi$
 ἑναρμόνιου $\eta 12 \delta 12 \theta 6 \eta 12 \delta 12 \theta 6 \eta 12 \delta 12 \theta 6 \eta$

Μαρτυρία Ζυγού $\alpha 18 \beta 4 \gamma 16 \delta 4 \epsilon$

Μαρτυρία Κλιτού $\alpha 14 \beta 12 \gamma 4 \delta$

Μαρτυρία Παύλης $\alpha 20 \beta 4 \gamma 4 \delta 14 \epsilon$

82 Μεταβολή κατὰ τόνον καλεῖται ἡ μετάβασις ἐξ
ἐνὸς τόνου εἰς ἄλλον ἐνῶ τὸ γένος μένει τὸ αὐτὸ
π.χ. ἐάν εἰς μέλος διατονικόν θέσωμεν εἰς τὸν φθόγ-
γον Δι τὴν φθοράν τοῦ Πα τὸ μὲν γένος μένει τὸ
αὐτὸ γίνεται ὅμως μεταβολή κατὰ τόνον καὶ ἀλλάσει
ἡ σειρά τῶν διαστημάτων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν
θὰ θεωρήσωμεν τὸν Δι ὡς Πα καὶ μέ τὴν βάσιν αὐτὴν
θὰ κανονίσωμεν ἀπὸ τοῦ σημείου αὐτοῦ τὰ λοιπὰ δ
στήματα εἴτε ἐν ἀναβάσει εἴτε ἐν καταβάσει.

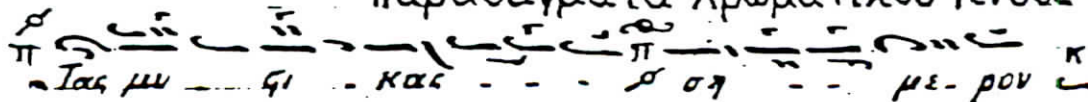

Ἡ κατὰ τὸν μεταβολὴ καλεῖται καὶ μετὰθεσις.
κατὰ τὴν μετὰθεσιν αἱ μαρτυρίαι τροποποιοῦνται ἀ-
ναλόγως μετὰ τὴν φθορὰν οὕτω εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα
μαρτυρία τοῦ Δι δέν θά εἶναι ἡ κανονικὴ μαρτυρία
ἡ ἀλλὰ θά γραφῇ οὕτω καὶ τὸ μὲν Δ δηλοῖ ὅτι ὁ φθόγ-
ος εἶναι Δι τὸ κἄτωθεν ὅμως αὐτοῦ μαρτυρικὸν ση-
εῖον τὸ ὅποτον προσιδιάζει εἰς τὸν Πα δεικνύει
ὅτι ὁ Δι μετεβλήθη εἰς Πα

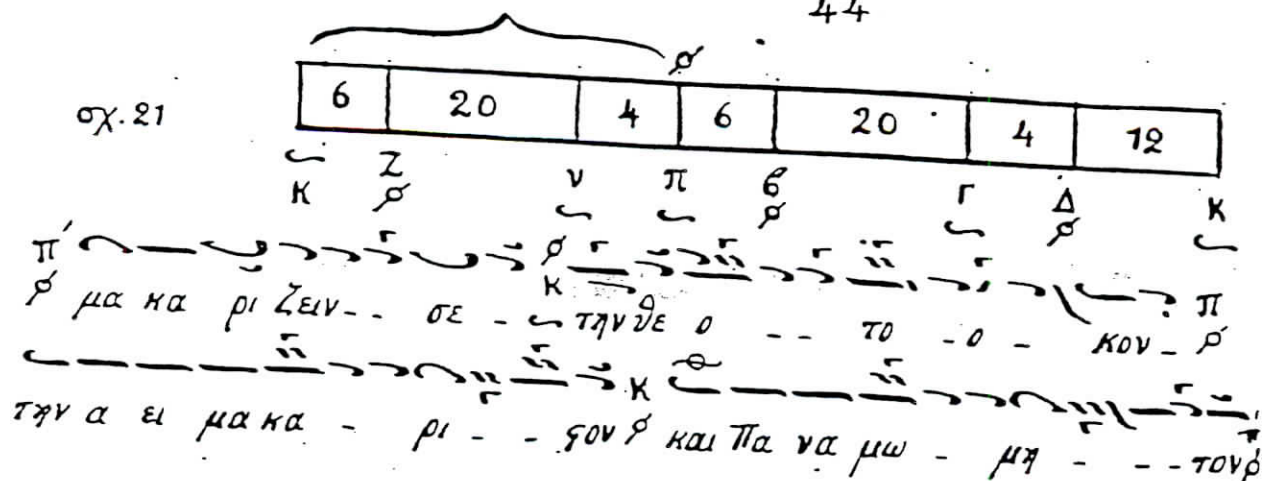
$\alpha = 20^\circ$

72	70	68	66	64	62	60	58	56
α	β	γ	δ	ϵ	ζ	η	θ	ι

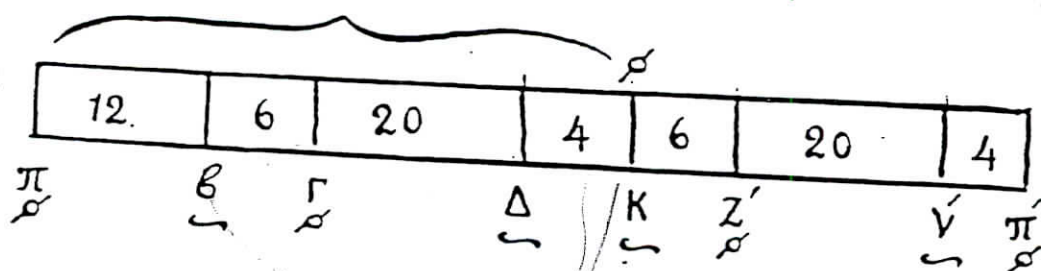
Παραδείγματα Χρωματικού Γένους

σχ. 21

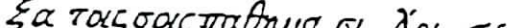
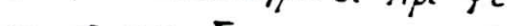
σχ. 22

Μεταβολή κατὰ γένος

3 Μεταβολή κατὰ γένος καλεῖται ἡ μεταβολή τοῦ μέλους ἀπὸ ἑνὸς γένους εἰς ἄλλο. Ἡ μεταβολή κατὰ γένος παρασημαίνεται διὰ τῶν φθορῶν οὕτω μέλος διατονικὸν μετατρέπεται εἰς χρωματικὸν ἢ ἑναρμόνιον ἐὰν τεθῇ φθορά χρωματικὴ ἢ ἑναρμόνιος κ.τ.λ.π. Παραδείγματα

Παραδείγματα

π
 ρ δὸ ξά ται σαι πα θη μα σι λη ρι γε ρι
 π
 ρ σι ο α πο ο - ρου - με - ναι σι ται α γρα - πτου -

 σαι - ρι

Μέλος χρωματικόν μεταβάλεται εἰς διατονικόν ἢ ἑναρμόνιον, ἐ-
άν τευτῇ φθορᾷ διατονική ἢ ἑναρμόνιος.

Πραδείγματα

κα τε νο ουν εστα δε ει...α και ε πεβλεπον και ουχ ην ο επι γι
νωσκων με... π... ρ... ππεισθεν - τα - και κηλα - πε - εν - τα...
και - αι - δο - - ο - - ξης ρ

καὶ μέλος ἐναρμόνιον μετατρέπεται εἰς διατονικόν
ἢ χρωματικόν, εἴαν τεθῇ φθορά διατονικὴ ἢ χρωματικὴ.

να στες εκ δε ει ων αυ - του ο ταν εδ - - θης εν δο ο -
ξη ρ και α κου - σης μα κα ρι - ι - ας - φω - νης - - η ε - σεη
θε ρ... ρ... η παι δευ σει με δι και ος εν ε λε - ει και ε η
ξει με θ ε λαιον δε α μαρτω λου ρ μη λι πα να τω ταν κε φα λην -
μου η

Όταν γίνεται μεταβολή κατὰ γένος, αἱ μαρτυροῦναι παρακολουθοῦν τήν μεταβολήν τοῦ μέλους εἶναι δηλ. διατονικαί διὰ τό διατονικόν (4 χορδον) χρωματικαί διὰ τό χρωματικόν καὶ ἐναρμόνιον.

Μέ τήν μεταβολήν κατὰ γένος δυνάμεθα νά σχηματισωμεν κλίμακα μικτήν τῆς ὁποίας τό ἐν 4 χορδον εἶναι διατονικόν καὶ τό ἄλλο χρωματικόν ἢ ἐναρμόνιον.

ἡ ἀντιστροφή. βαρύ 4χορδον

46

ὀξύ 4χορδον

σχ. 23

10	8	12	12	6	20	4
π	β	γ	δ	ε	ς	π
9	κ	η	θ	ι	ζ	φ

Ἡ μεταβολή κατὰ γένος ἡ ὁποία γίνεται διὰ φθορᾶς εἰς τὸ μέλος λέγεται δέσις, ἡ δὲ ἐπαναφορά τοῦ μέλους εἰς τὸ ἀρχικόν γένος διὰ φθορᾶς τοῦ γένους λέγεται λύσις.

Κ Ε Φ Λ Λ Δ Ι Ο Ν Ο Γ Δ Ο Ο Ν

Σ Ὑ Σ Τ Η Μ Ε

84 Σύστημα καλεῖται σειρά φθόγγων ἢ διαστημάτων ἐπαναλαμβανομένη ὁμοίως ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ ἐπὶ τὸ βαρύ. Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ μεταχειρίζεται εἰς τὰ μέλη αὐτῆς συστήματα τρία, δηλ. τὸ 8χορδον τὸ 5χορδον καὶ τὸ 4χορδον.

Α' Ὀκτάχορδον Σύστημα

85. Τὸ 8χορδον ἢ διαπασῶν σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ 8 φθόγγους οἱ ὅποιοι περικλείουν διαστήματα ἢ τόνους ἑπτὰ δι' αὐτὸ λέγεται καὶ ἑπταφωνία, ὀνομάζεται καὶ διαπασῶν, δηλ. "διάπασῶν" τῶν χορδῶν ἢ βαθμίδων. Εἰς τὴν ἀνάβασιν ἡ κορυφή γίνεται ἀρχὴ ἑτέρου πρὸς τὸ ὀξύ (ὕψηλοτέρου) 8χορδου, καὶ εἰς τὴν κατάβασιν ἡ βάσις λαμβάνεται ὡς κορυφή ἑτέρου πρὸς τὸν βαρύν (χαμηλοτέρου) 8χορδου.

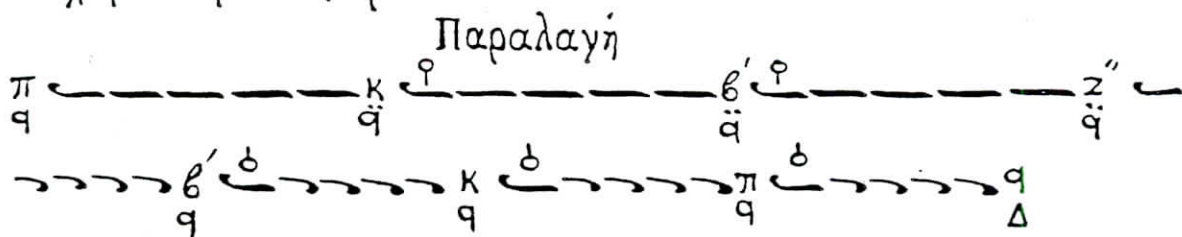
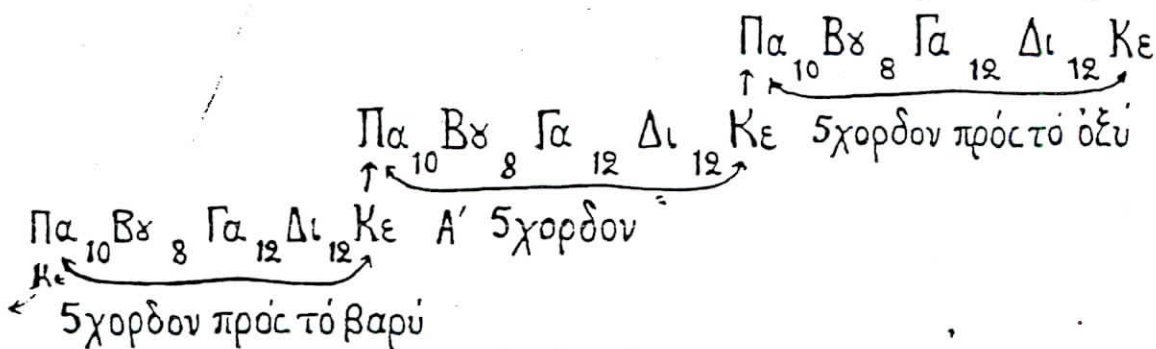
Οὕτω σχηματίζεται σύστημα ἀπὸ ἓν ἢ δύο ἢ περισσότερα ὅμοια 8χορδα, τὸ ὁποῖον ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀκτάδων τοῦ ὀνομάζεται διαπασῶν, δὲς διαπασῶν κ.λ.π.

Ἰδιαιτέρον γνῶρισμα τοῦ διαπασῶν συστήματος

είναι ὅτι δύο ὁμώνυμοι φθόγγοι τοῦ ἐκ τῶν ὁποί-
ων ὁ εἷς εἶναι κατὰ διαδοχικὴν σειρὰν ὀγδοὺς ἀ-
πὸ τοῦ ἄλλου ἀντιφωνοῦν π.χ. Πά καὶ Πά ἢ βου καὶ
βού κ.λ.π.

Β' Πεντάχορδον σύστημα ἢ τροχός

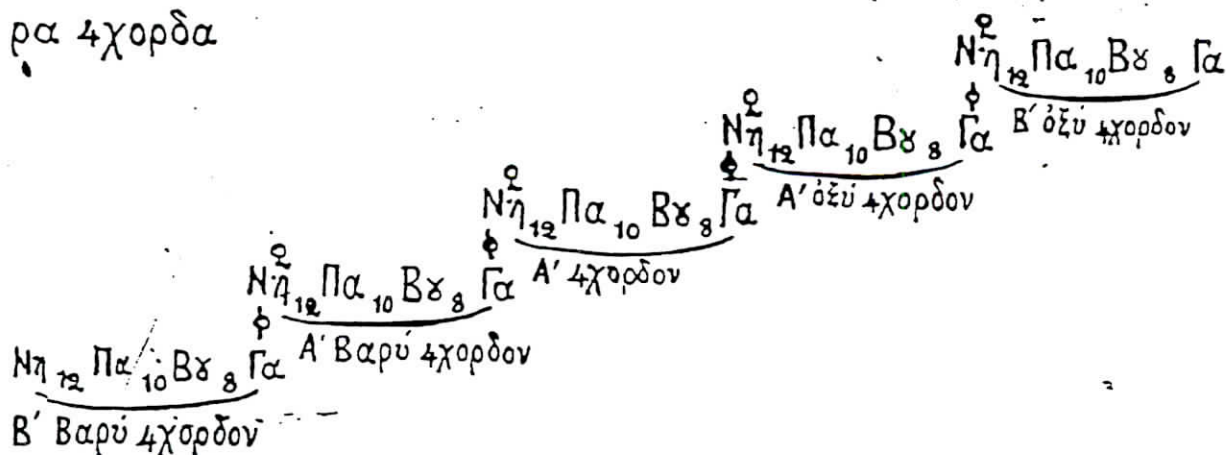
86 Πεντάχορδον σύστημα ἢ τροχός καλεῖται τὸ
σύστημα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ σειρὰν
πέντε φθόγγων Πά Βου Γα Δι Κε οἱ ὁποῖοι περικλη-
συν διαστήματα (ἢ τόνους) τέσσαρα. Εἰς τὴν ἀνάβα-
σιν ἡ κορυφή (Κέ) γίνεται βάσις (Πά) ὁμοίου ὀξυτέ-
ρου 5χορδου, καὶ εἰς τὴν κατέβασιν ἡ βάσις (Πά)
γίνεται κορυφή (Κέ) ὁμοίου βαρυτέρου 5χορδου.

Αἱ μαρτυρίαι τοῦ 5χορδου συμφωνοῦν ἀνά πέντε οὕτω:

Εἰς τὴν ἀνάβασιν ἡ κορυφή(Γα) γίνεται(Νη)βάσις
ὁξυτέρου 4χορδου καὶ εἰς τὴν κατέβασιν ἡ βάσις
(Νή) γίνεται κορυφή(Γα) ὁμοίου βαρυτέρου 4χορδου.
Οὕτω σχηματίζεται σειρά ἀπὸ ἓν ἢ δύο ἢ περισσότε-
ρα 4χορδα

$\nu^{12} \pi^{10} \rho^8 \gamma^{12} \Delta^{10} \kappa^8 \zeta^{12} \nu^{10} \pi^8 \rho^6$
 $\delta^{12} \eta^{10} \lambda^8 \delta^{12} \eta^{10} \lambda^8 \delta^{12} \eta^{10} \lambda^8 \delta^{12} \eta^{10} \lambda^8$ ἐν καταβάσει ὁ Νη μεταβάλλε-
 ται εἰς Γα $\delta^8 \lambda^{10} \eta^{12} \delta^8 \lambda^{10} \eta^{12} \Delta$

Διατονική κλίμαξ κατά τό Δίς διαπασών

Δ	8	12	8	Δ
β	12	8	10	β
γ	8	10	12	γ
δ	10	12	12	δ
ε	12	12	8	ε
ς	8	8	10	ς
ζ	10	10	12	ζ
η	12	12	8	η
θ	8	8	10	θ
ι	10	10	12	ι
κ	12	12	8	κ
λ	8	8	10	λ
μ	10	10	12	μ
ν	12	12	8	ν
ξ	8	8	10	ξ
ο	10	10	12	ο
π	12	12	8	π
ρ	8	8	10	ρ
σ	10	10	12	σ
τ	12	12	8	τ
υ	8	8	10	υ
φ	10	10	12	φ
χ	12	12	8	χ
ψ	8	8	10	ψ
ω	10	10	12	ω
κ	12	12	8	κ
λ	8	8	10	λ
μ	10	10	12	μ
ν	12	12	8	ν
ξ	8	8	10	ξ
ο	10	10	12	ο
π	12	12	8	π
ρ	8	8	10	ρ
σ	10	10	12	σ
τ	12	12	8	τ
υ	8	8	10	υ
φ	10	10	12	φ
χ	12	12	8	χ
ψ	8	8	10	ψ
ω	10	10	12	ω

σχ. 24

Διατονική κλίμαξ 5χορδον ή Τροχός

	Δίς διαπασών	Τροχός	4χορδον	
Δ	10	12	8	β
β	12	12	10	δ
γ	8	8	12	ε
δ	10	10	8	ς
ε	12	12	10	ζ
ς	12	12	12	η
ζ	12	12	8	θ
η	8	8	8	ι
θ	10	10	10	κ
ι	12	12	12	λ
κ	8	10	8	μ
λ	10	8	10	ν
μ	12	10	12	ξ

σχ. 26

καὶ τῶν ἀρχαίων
τῶν τὸ διαπασσὼν
σύστημα ὡνομάζε-
το καὶ ἁρμονία ἢ
δι' ὀκτώ συμφωνία.
Τὸ ἄχρυσόν ἐλεγε-
ται καὶ συλλαβὴ ἢ
διὰ τέσσαρων συμφ-
φωνία. Τὸ χρυ-
σόν ὡνομάζετο ἢ
διοξεία ἢ διὰ πεν-
τε συμφωνία.

Νικόμαχος ο.
Γεραστινός λέγει
ἁρμονίαν ἐκείνην
ἢ παλαιότητα τῆς
ἁρμονίας, ὅτι προ-
εῖρη ἐκ συμφωνι-
ῶν συμφωνία ἢ ἁρ-
μόσθη. Συλλαβὴν
ὅτι τὴν διὰ τέσσα-
ρων πρώτη γὰρ
σύνθεσις ῥυθμῶν
συμφώνων. Διο-
ξείαν δὲ τὴν διὰ
πέντε συμφωνίας
γὰρ τὴν πρωτογε-
νὴ τὴν διὰ τέσσα-
ρων ἐστὶν ἢ διὰ
πέντε, ἐπὶ τὴν ὀξείαν
προχωροῦσα.
Σύστημα δὲ ἁρ-
μονιῶν, συλλα-
βῆς καὶ διοξείας,
ἢ διαπασσων.

Εἰς τὴν ἀρχαί-
αν ἁρμονικὴν μου-
σικὴν ἦσαν γὰρ
πέντε ἤχοι καὶ ὡνο-
μάζοντο τρόποι.
Βακχεῖος ὁ Γε-
ρων ἀρίζει πῦν.
ἢ Τρόπος ἐστὶ πλο-
κὴς ἁρμονικῆς
ἀρχή.

(Τραπάρτιον ἔργον
μαλλόθεν κατὰ τὴν
καὶ τὸν τρόπον.)

89 Ἡ μεταβολὴ τῆς βάσεως εἰς κορυ-
φὴν καὶ τῆς κορυφῆς εἰς βάσιν τοῦ
ἴδου συστήματος καθὼς καὶ ἡ μετά-
βασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς συστήματος εἰς
ἄλλο γίνεται διὰ τῶν φθορῶν.

Μεταβολὴ κατὰ σύστημα γίνεται ἡ
μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς συστήματος
εἰς τὸ ἄλλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

Ἦχοι

Ἦχος εἰς τὴν Ἑκκλ. Μουσικὴν
σημαίνει τάξιν ἀσμάτων τὰ ὅποια
ἔχουν συντεθῇ ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμέ-
νων κακόνων τῆς μουσικῆς καὶ τὰ
ὅποια ἀκολουθοῦν ὠρισμένον τρόπον
ἐκτελέσεως.

Οἱ ἤχοι εἶναι ὀκτώ ἐκ τῶν ὁπλο-
ν οἱ τέσσαρες λέγονται κύριοι
(ἢ ἀρχικοὶ ἢ πρωτεύοντες), καὶ εἶ-
ναι οἱ ἑξῆς: Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος
καὶ Τέταρτος, οἱ δὲ ἄλλοι τέσσαρες
λέγονται πλάγιοι, (ἢ παράγωγοι ἢ
δευτερεύοντες), καὶ εἶναι οἱ ἑξῆς:
Πλάγιος τοῦ Πρώτου, Πλάγιος τοῦ
Δευτέρου, Πλάγιος τοῦ Τρίτου, ὅστις
καὶ βαρὺς καλεῖται, καὶ πλάγιος τοῦ
Τετάρτου.

Πλάγιοι ὠνομάσθησαν διότι ἐνῶ

ὡς πρὸς τὸν ἦχον

οἱ κύριοι ἔχουσιν ὡς μελωδικήν αὐτῶν βάσιν τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου 4χορδου τῆς κλίμακος αὐτῶν, οὗτοι ἀπεναντίας ἔχουσι τοιαύτην, τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου 4χορδου π.χ. ἡ διατονικὴ κλίμαξ ἐξ ἧς γεννᾶται ὁ πρῶτος καὶ ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου ἔχει ὡς ἐξῆς, Πα, Βου, Γα, Δι - Κε, Ζω, Νη, Πα. ἦτοι τὸν πρῶτον (βαρὺ) 4χορδον εἶναι Πα, Βου, Γα, Δι, καὶ τοῦ Δευτέρου (ὀξύ) 4χορδον Κε, Ζω, Νη, Πα, ἄρα ὁ κύριος ἦχος ἔχει ὡς μελωδικήν αὐτοῦ βάσιν τὸν φθόγγον Κε, ὁ δὲ πλάγιος τοῦ τόν φθόγγον Πά.

92 Ἐκαστος τῶν ἀνωτέρω ἡχων ἀνήκει καὶ εἰς ἓνα γένος α) Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ διατονικὸν γένος ἡχοὶ καλοῦνται διατονικοὶ αἱ εἶναι οἱ ἐξῆς τέσσαρες: Πρῶτος, Πλάγιος τοῦ Πρώτου, Τέταρτος καὶ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου.

β) Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ χρωματικὸν γένος ἡχοὶ καλοῦνται χρωματικοὶ καὶ εἶναι δύο οἱ ἐξῆς: Δεύτερος καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ Δευτέρου.

γ) Οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ ἑναρμόνιον γένος ἡχοὶ καλοῦνται ἑναρμόνιοι καὶ εἶναι οἱ ἐξῆς δύο: ὁ Τρίτος καὶ ὁ Βάρυς.

93 Συστατικά ἢ γνωριστικά τῶν ἡχων Οἱ ἡχοὶ συνίστανται ἀπὸ ὠρισμένα στοιχεῖα τὰ ὅποια καλοῦνται συστατικά ἢ γνωριστικά τῶν ἡχων καὶ εἶναι τὰ ἐξῆς τέσσαρα) Τὸ προήχημα β) ἡ κλίμαξ γ) οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι καὶ δ) οἱ καταλήξεις.

Ἐκ τῶν συστατικῶν τούτων τὸ προήχημα ἢ ἀπήχημα καὶ αἱ καταλήξεις εἶναι τὰ κύρια γνωριστι-

κά ενός ἤχου, διότι δι' αὐτῶν δύναμεθα νά διακρίνω-
μεν εἰς ποῖον ἤχον ἀνήκει ἓνα ἄσμα, ἀρκεῖ νά ἀκού-
σωμεν καί τά δύο ἢ τό ἓν ἐξ αὐτῶν, ἐνῶ ἡ κλίμαξ
καί οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι χρησιμεύουν ὡς συστα-
τικά καί δι' ἄλλους ἤχους.

94 1) Προήχημα ἢ ἀπήχημα ἢ ἐνήχημα

Τό προήχημα εἶναι μία σύντομος μελωδική γραμμή
ἡ ὁποία φάλλεται πρό τῆς ἐνάρξεως τοῦ μέλους διά
νά δείξη τήν ποιότητα τοῦ ἤχου.

Ἐκαστος ἤχος ἔχει ἰδιαίτερον ἀπήχημα ἀπό τό
ὁποῖον γνωρίζεται εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἡ ποιότης του.
Εἰς τό τροπάριον τοῦ ὁποῖου προηγῆται στίχος τις
φάλλεται οὕτως κατὰ τό μέλος τοῦ τροπαρίου καί
ἐπομένως χρησιμεύει καί ὡς προήχημα. Ὡς προήχη-
μα χρησιμοποιεῖται πολλάκις καί τό μετά τήν ἐκφά-
νησιν τοῦ ἱερέως Ἀμήν τό ὁποῖον φάλλεται κατὰ
τόν ἤχον τοῦ μέλους.

2 Κλίμαξ

95 Ἐκαστος ἤχος μεταχειρίζεται ἰδιαιτέραν κλί-
μακα, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς ἓν ἀπό τά τρεῖς γένη τῆς
μουσικῆς. Εἰς τήν κλίμακα ἐκάστου διακρίνομεν δύο
τινά. α) τήν τονικήν ἢ μελωδικήν βάσιν, δηλ. τό κοι-
νῶς λεγόμενον ἴσον τοῦ ἤχου δηλ. ὁ φθόγγος ἀπό τόν
ὁποῖον ἀρχίζει καί εἰς τόν ὁποῖον ἐπιστρέφει καί
καταλήγει τό μέλος καί β) τά διαστήματα (ἢ τόνους)
τά ὁποῖα εἶναι ἀνάλογα πρός τό γένος εἰς τό ὁποῖ-
ον ἀνήκει τό μέλος.

96 Ἀπό ἀπόψεως βάσεως οὐ ἤχοι διαιροῦνται εἰς
ξεῖς καί εἰς βαρεῖς καί ὀξεῖς μέν εἶναι οἱ τέσ-

σαρες κύριοι ἤχοι οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν βάσιν εἰς τὸ ὀξύ 4χορδον τῆς κλίμακος των, βαρεῖς δὲ εἶναι οἱ τέσσαρες πλάγιοι ἤχοι οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν βάσιν εἰς τὸ βαρὺ 4χορδον.

Ἐνας ἤχος δύναται νὰ ἔχη καὶ μίαν δευτέραν βάσιν π.χ. ἔχομεν ἤχον πρῶτον μέ βάσιν Πα ἀλλ' ἔχομεν καὶ μέ βάσιν Κε, ἔχομεν ἤχον πλάγιον τοῦ Δ' μέ βάσιν Νη ἔχομεν ὅμως καὶ μέ βάσιν Γά.

3). Δεσπόζοντες φθόγγοι

97 Εἰς ἓνα ἤχον λέγονται δεσπόζοντες φθόγγοι ἐκεῖνοι ἐπὶ τῶν ὁποίων ὡς ἐπὶ τόπλεϊστον ὁ ἤχος περιστρέφεται ἐκτελεῖται καὶ καταλήγει οἱ δὲ ἄλλοι λέγονται ὑπερβάσιμοι. Ὑπερβάσιμοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ φθόγγοι ἐπὶ τῶν ὁποίων τὸ μέλος ἐλάχιστα ἀρέσκεται νὰ ἐνδιατρίβῃ καὶ νὰ τοὺς χρησιμοποιῇ, τρόπον τινὰ δὲ ζητεῖ νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ διὰ νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τοὺς δεσπόζοντας φθόγγους.

Ἑ λ ξ ι ς

98 Οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι εἶναι σταθεροὶ καὶ ἀμετακίνητοι εἰς τὴν θέσιν τῆς φυσικῆς των ὀξύτητος. Οἱ δὲ ὑπερβάσιμοι δέν εἶναι πάντοτε σταθεροὶ ἀλλὰ πολλάκις ἔλκονται πρὸς τοὺς πληστον αὐτῶν δεσπόζοντας. Τοῦτο εἰς τὴν Βυζαντινὴν καλεῖται ἔλξις. Ἡ ἔλξις γίνεται ὅταν κατόπιν δεσπόζοντος φθόγγου ἀκολουθῇ συνεχὴς (κατὰ ἓνα μόνον φθόγγον) ἀνάβασις ἢ κατὰβασις μέ ἄμεσον ἐπιστροφὴν εἰς τὸν δεσπόζοντα φθόγγον, παρασημαίνεται δὲ ἡ ἔλξις μέ ὕφεισιν ἢ δίεσιν ἢ ὁποῖα τίθεται ἐπὶ τοῦ φθόγγου ὁ ὁποῖος ὑψίσταται τὴν ἔλξιν.

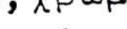
Δ' Καταλήξεις

99 Καταλήξεις καλοῦνται αἱ μελωδικαὶ ἐκεῖναι γραμμαί, μέ τὰς ὁποίας τὸ μέλος σταθμεύει πρὸς στιγμήν (εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς δεσπόμενους φθόγγους) ἢ καταλήγει καὶ παύει. Αἱ καταλήξεις διακρίνονται εἰς 4 εἴδη, εἰς ἀτελεῖς, εἰς ἐντελεῖς, εἰς τελικὰς καὶ εἰς ὀριστικὰς. Αἱ ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς χωρίζουν τὸ παλλόμενον ᾄσμα εἰς μέρη μικρά ἢ μεγάλα. Ἀτελεῖς καταλήξεις γίνονται συνήθως εἰς λέξεις μετὰ τὰς ὁποίας ὑπάρχει κόμμα ἢ ἄνω στιγμή.

100 Ἐντελεῖς καταλήξεις γίνονται εἰς λέξεις μετὰ τὰς ὁποίας ὑπάρχει ἄνω στιγμή ἢ τελεα, ὅπου καὶ τελειώνει πλήρες τι νόημα. Ἐξάίρεσις γίνεται εἰς τὰ χερουβικά καὶ ἄλλα ἀργὰ μαθήματα εἰς τὰ ὅποια γίνονται ἀτελεῖς καὶ ἐντελεῖς καταλήξεις ἀκόμη καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως. Ἐπίσης ἐξάίρεσις γίνεται καὶ εἰς τὰ τροπάρια τὰ λεγόμενα προσόμοια τὰ ὅποια ἀκολουθοῦν ὠρισμένον τύπον μελωδικῶν γραμμῶν καὶ καταλήξεων ὥς ἐκ τούτου αἱ ἐντελεῖς καὶ ἀτελεῖς δέν γίνονται πάντοτε ἐκεῖ ὅπου κόπτεται φυσικῶς ἡ ἐννοια ἀλλ' ἐκεῖ ὅπου ἀπαίτεῖ ἡ καθωρισμένη δι' ἕκαστον προσόμοιον μελωδική γραμμή.

101 Αἱ τελικαὶ καταλήξεις γίνονται εἰς τὸ τέλος τοῦ ᾄσματος ὥς δεικνύει καὶ ἡ ὀνομασία των τελικὰς. Ὅταν ἔχομεν σειράν ὕμνων ἢ τροπαρίων φαινομένων κατὰ ἓνα ἢ περισσοτέρους ἤχους, τὸ τέλος τοῦ τελευταίου τροπαρίου κάμνει ἰδιαιτέραν τελικὴν κατάληξιν, ἡ ὁποία λέγεται ὀριστική.

102 Αἱ ἀτελεῖς καταλήξεις δὲν γίνονται εἰς τὴν
βάσιν τοῦ ἤχου, ἀλλὰ εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς δεσπόζοντας
φθόγγους, σπανίως δὲ εἰς ἄλλον φθόγγον. Αἱ ἐντελεῖς
καὶ τελικαὶ καθὼς καὶ αἱ ὀριστικαὶ καταλήξεις
γίνονται πάντοτε εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἤχου.

Αἱ καταλήξεις ὡς γραμμαί. μελωδικαί διακρίνον-
ται εἰς εἰδικὰς καὶ γενικὰς. Εἰδικαί εἶναι ἐκεῖ-
ναι αἱ ὅποται χρησιμεύουν εἰδικῶς διὰ τὸν αὐτὸν
ἦχον. Γενικαί εἶναι ἐκεῖναι αἱ ὅποται χρησιμοποιο-
ῦνται εἰς πολλοὺς ἦχους π.χ. ἡ μελωδική αὕτη γραμ-
μή ἀπαντᾷται ὡς κατάληξις εἰς μέλη δι-
ατονικά, χρωματικά καὶ ἐναρμόνια. Διαφέρει ὅμως ἡ
ποιότης αὐτῆς ἀναλόγως τοῦ γένους εἰς τὸ ὅποτον
ὕπάζεται ὁ ἦχος.

"Εκτασις μελωδικὰ θέσεις καὶ ἦθος.

103. Ὡς χαρακτηριστικὰ ἐνός, ἤχου ἀνευρίσκομεν καὶ ἄλλα τινὰ ἦτοι: τὴν ἑκτάσιν, τὰς ἰδιαζούσας μελωδικὰς θέσεις καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ.

Ἐκτασίς ἐνός ἤχου εἶναι ἡ περιοχή τῶν φθόγων, (βαρυτέρων καὶ ὀξυτέρων), ἐντός τῆς ὁποίας κινεῖται καὶ ἐκτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ μέλος αὐτοῦ.

Θ Ξ Σ Ε Ι Ζ

104 θέσεις λέγονται ὀρισμένοι μελωδικὰ γραμ-
μαί, αἱ ὅποται συχνὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ ἀπαντῶν-
ται εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ. Εἰς ἕκαστον ἦχον ὑπάρχουν
πολλὰ εὐδιάκριτοι θέσεις, ἑκτενεῖς ἢ σύντομοι,
αἱ ὅποται καὶ δεικνύουν κατὰ τρόπον ἐκφραστικὸν
τὴν μελωδικὴν τοῦ ἦχου ποιότητα.

Εἰς τὰ σύντομα μέλη αἱ ἰδιόζουσαι θέσεις εἶναι σύντομοι καὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἀπλότητα τῶν γραμμῶν των, εἰς δὲ τὰ ἄργα μέλη εἶναι ἐκτενέστεραι καὶ συνθετώτεραι.

Ἡ θ ο ς

105 Ἡθος τῆς μελωδίας καλεῖται ἡ διάθεσις, τὴν ὅποσαν ἐκφράζει τὸ μέλος καὶ τὴν ὅποσαν ζητεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς ἀκούοντας. Εἰς τὰ μέλη τῶν ἤχων διακρίνονται τρεῖς κυρίως ἡθῆ, τὸ διασταλτικόν, τὸ συσταλτικόν καὶ τὸ ἡσυχαστικόν.

Διασταλτικόν (ἐκ τοῦ διαστέλλω = τεντώνω) = μεγαλύνω ἢ ἐξάλω τι) ἡθὸς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποτον ἐκφράζει πᾶν ὅ, τι μέγα καὶ ὑψηλόν καὶ ἄξιον θαυμασμοῦ καὶ ἐξάρσεως. Ἐμπνέει δὲ ἐνθουσιασμόν καὶ φρόνημα ἀνδρικόν καὶ γενναῖον.

Συσταλτικόν (ἐκ τοῦ συστέλλω = συμμαζεύω, περιορίζω) ἡθὸς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποτον ἐκφράζει συναισθήματα πένθους, μετάνοίας, ταπείνώσεως, οἴκτου, ἀγάπης κ.λ.π., ἐπομένως ἔμπνέει τὴν συστολήν.

Ἡσυχαστικόν ἡθὸς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποτον κεῖται μεταξύ διασταλτικοῦ καὶ συσταλτικοῦ καὶ ἐκφράζει συναισθήματα γαλήνης καὶ εἰρήνης, ἔμπνέει δὲ εἰς τὴν ψυχὴν διάθεσιν ἡρεμον.

Μ α ρ τ υ ρ ι α ι

106 Αἱ Μαρτυρίαι διακρίνονται εἰς ἀρκτικὰς καὶ β) ^{στ}μαρτυρίας τοῦ μέλους.

Ἀρκτικαὶ καλοῦνται ἐκεῖναι τὰ σημεῖα τὰ ὅποια τίθενται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλους διὰ νὰ μᾶς δηλώσουν) μαρτυρήσουν) τὸν ἤχον κατὰ τὸν ὅποτον πρό-

κείται νά φαλῇ τό μέλος.

Ἐκαστος ἦχος ἔχει τήν μαρτυρίαν τοῦ πλησίου δέ αὐτῆς σημειώνεται καί ἡ συλλαβή τοῦ φθόγγου ἡ ὁποία χρησιμεύει ὡς βάσις καί ἀφετηρία τοῦ μέλους. Ἐἰς τά χρωματικά μέλη σημειώνεται καί ἡ φθορά τοῦ φθόγγου π.χ. ἦχος $\overline{\Delta\iota}$ εἰς δέ τά διατονικά σημειώνεται ὁ φθόγγος ἄνευ φθορᾶς π.χ. ἦχος $\overset{\cdot}{\rho}$ Πα.

Δι ἀρκτικάς Μαρτυρίαι εἶναι ἐννέα αἱ ἑξῆς:

1) ἦχος $\overset{\cdot}{\rho}$ Πα ἢ $\overset{\cdot}{\rho}$ Κε

2) ἦχος $\overline{\Delta\iota}$ ἢ $\overline{\text{Βου}}$

3) ἦχος ii Γα ἢ $\overline{\Gamma\alpha}$

4) ἦχος $\overset{\cdot}{\delta\iota}$ Δι ἢ $\overset{\cdot}{\delta\iota}$ Πα ἢ $\overset{\cdot}{\delta\iota}$ Βου

5) ἦχος $\text{πλ } \overset{\cdot}{\rho}$ Πα ἢ $\text{πλ } \overset{\cdot}{\rho}$ Πα $\overline{\text{Κε}}$

6) ἦχος $\text{πλ } \overline{\text{Πα}}$ ἢ $\text{πλ } \overline{\text{Βου}}$

7) ἦχος $\overline{\text{ζω}}$ ἢ $\overline{\Gamma\alpha}$

8) ἦχος $\text{πλ } \delta\iota$ Νη ἢ $\text{πλ } \delta\iota$ $\frac{\text{ρ}}{\Gamma\alpha}$

9) ἦχος $\text{λ}^{\epsilon}\text{τος}$

107 Μαρτυρία τοῦ μέλους λέγονται τὰ σημεῖα ἐκεῖ-
να τὰ ὅποια τίθενται εἰς τὸ τέλος τῶν διαφόρων (ἀ-
τελῶν, ἐντελῶν καὶ τελικῶν) καταλήξεων διὰ νὰ μᾶς
δηλώσουν (μαρτυρήσουν) ἢ ἐπαληθεύσουν τὸν φθόγγον
εἰς τὸν ὅποιον εὐρισκόμεθα ἢ κατελήξαμεν.

Ἐκάστη μαρτυρία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ μαρτυρικὸν
σημεῖον (τὸ ὅποιον ἀνήκει εἰς ἓν ἀπὸ τὰ τρία γένη)
καὶ ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν γράμμα τοῦ φθόγγου.

Τὸ γράμμα τοῦ φθόγγου εἰς τὰς ὑπατοειδεῖς μαρτυ-
ρίας τίθεται κέτωθεν τοῦ μαρτυρικοῦ σημείου. Εἰς
τὰς μεσοειδεῖς ἄνωθεν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς νητοειδεῖς
ἄνωθεν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ πλεον μίαν ἢ δύο ὀξεῖας. Ἐπο-
μένως ἡ μαρτυρία μᾶς δεικνύει (μαρτυρεῖ) τὸ γένος, τὸν
φθόγγον, καὶ τὴν κλίμακα (βαρεῖαν ἢ μέσην ἢ ὀξεῖαν
ἢ ὑπὲρ τὴν ὀξεῖαν) εἰς τὴν ὅποιαν ἀνήκει ὁ φθόγγος.

Ὅταν ἔχωμεν σειράν ὕμνων ἢ τροπαίων τοῦ αὐτοῦ
ἤχου, εἰς τὸ τελευταῖον ἐξ αὐτῶν δέον σημειώνεται ἡ
μαρτυρία εἰς τὴν τελικὴν κατάληξιν.

Τὰ Μαρτυρικά σημεῖα τοῦ διατινικοῦ γένους εἶναι
τὰ ἑξῆς ἐπτά εἰς τὸ διαπασῶν σύστημα.

~ Δι γ λ η δ ρ
Z N Π Β Γ Δ Κ

2^{ον} πρὸς τὸ Βαρύδ/σῶν.

Z' N' Π' Β' Γ' Δ' Κ'
λ η γ λ η δ ρ

2^{ον} πρὸς τὸ ὀξύ δ/σῶν

← Z N Π Β Γ Δ Κ →
~ Δι γ λ η δ ρ

1^{ον} διαπασῶν

Z'' N'' Π'' Β'' Γ'' Δ'' Κ''
λ η γ λ η δ ρ

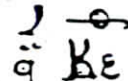
3^{ον} ὀξύτερον δ/σῶν (διοξεῖα)

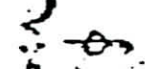
Μεταβολή κατ' ἤχον

108 Μεταβολή κατ' ἤχον λέγεται ἡ μετάβασις τοῦ μέλους ἀπὸ ἐνὸς ἤχου εἰς ἄλλον εἴτε τοῦ αὐτοῦ γένους ἢ ἄλλου. Ἡ μεταβολή κατ' ἤχον καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸν ἀρχικὸν ἤχον γίνεται διὰ τῶν φθορῶν. Ἡ διὰ φθορᾶς μεταβολή τοῦ μέλους εἰς ἄλλον ἤχον λέγεται δέσις, ἡ δὲ διὰ φθορᾶς ἐπαναφορά τοῦ μέλους εἰς τὸν ἀρχικὸν ἤχον λέγεται λύσις.

Ὅταν τὸ μέλος μεταβαίνει εἰς ἤχον τοῦ αὐτοῦ γένους δέν εἶναι πολὺ αἰσθητὴ ἡ μεταβολή. Περισσότερον δὲ γίνεται αἰσθητὴ ὅταν τὸ μέλος μεταβαίνει εἰς ἄλλο γένος καὶ μάλιστα δέ ὅταν γίνεται καὶ μεταβολή κατὰ τόνον, ἐπ' ἐκείνῳ παραχορδῇ.

Ἐπίσακτα μέλη

109 Εἰς μέλη ὠρισμένων ἤχων ἡ μεταβολή διαρκεῖ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ τροπαρίου. Οὕτω π.χ. εἰς τὸ προσόμοιον Κάθισμα τοῦ πρώτου ἤχου "Τὸν τάφον σου Σωτήρ" τίθεται εὐθύς ἐξ ἀρχῆς φθορά τοῦ Β' ἤχου καὶ ὁλόκληρον τὸ τροπάριον φάλλεται κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ Β' ἤχου. Ἐπίσης εἰς τὰ Ἀπολυτίκια τοῦ Δ' ἤχου τίθεται ἐξ ἀρχῆς φθορά τοῦ Β' ἤχου καὶ ὁλόκληρον τὸ τροπάριον φάλλεται κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ Β' ἤχου. Τὰ μέλη αὐτὰ ὀνομάζονται ἐπίσακτα ἢ ἐπεισαγωγικά. π.χ. ἤχ. α' *Κε*

ἤχ. β' *Το γαῖθρόν*

Τον ταφον

Τὰ εἶδη τοῦ μέλους

σου Σωτηρ

110 Τὰ ἱερὰ ᾠσματα τὰ ὅποια φάλλονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι γνωστὰ ὑπὸ διαφόρους χαρακτη-

ριστικᾶς ὀνομασίας, ἤτοι κεκραγάρια, στιχηρά προσό-
μοια, δοξαστικᾶς, καθίσματα, θεοτοκία, εὐλογητάρια, ἀν-
τίφωνα, πολυέλεοι, κανόνες, εἰρμοί, καταβασταί, μαρτυ-
ρικά, μεγαλυνάρια, ἐξαποστειλάρια, αἵνοι, δοξολογίαι,
μακαρισμοί, κοντάκια, χερουβικά, κοινωνικά κ.λ.π.

Ἀπὸ τὰ διάφορα τροπάρια ἄλλα μὲν λέγονται ἰδι-
όμελα, ἐπειδὴ ἔχουν ἰδιαίτερον μέλος καὶ ἄλλα προ-
σόμοια ἐπειδὴ φάλλονται κατὰ τὸ πρότυπον ὠρισμέ-
νων τροπαρίων, τὰ ὅποια ὀνομάζονται πρόλογοι ἢ αὐ-
τόμελα.

Ἐκ τῶν ἱερῶν ᾠσμάτων ἄλλα μὲν εἶναι μὲ μεγαλυ-
τέραν χρονικὴν ἔκτασιν καὶ ἄλλα μὲ μικροτέραν. Ἀπὸ
τὴν διαφορὰν αὐτὴν τὴν ὅποιαν ἔχουν διακρίνονται
εἰς τρία εἶδη. α) Τὸ εἰρμολογικόν β) τὸ στιχηρικόν
καὶ γ) τὸ παπαδικόν εἶδος.

III Τὸ εἰρμολογικόν εἶδος περιλαμβάνει τὰ σύντο-
μα μέλη τῆς Βυζ. Μουσικῆς. Εἰς αὐτό αἱ συλλαβαὶ τῶν
λέξεων λαμβάνουν τὴν μικροτέραν χρονικὴν ἔκτασιν
(εἰς χαρκτηῆρας ποσότητος καὶ ὁριστοῦ χρόνου) ἐν
συγκρίσει πρὸς τὰ ἄλλα εἶδη.

Τὸ εἰρμολογικόν εἶδος διαιρεῖται εἰς σύντομον
εἰρμολογικόν, εἰς ἄργον εἰρμολόγιον καὶ καλοφωνι-
κόν εἰρμολόγιον. Εἰς τὸ πρῶτον εἶδος ὅλαι αἱ συλ-
λαβαὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μονόχρονοι καὶ συνή-
θως δὲν γίνεται χρῆσις γοργοῦ παρά μόνον ὅταν χρί-
νεται ἐπέκτασις τονιζομένης συλλαβῆς. Εἰς τὰς ἐντε-
λεῖς δὲ καὶ ἀτελεῖς καταλήξεις ὁ τελευταῖος χαρα-
κτήρ εἶναι συνήθως δίχρονος ἐνίοτε δὲ καὶ μονόχρονος.

9 Τας ἐσπερι- γαστημονευ χας δ' προσέξει Α - γιε Κυρι ε 9

II2 Εἰς τὸ ἄργον εἰρμολογικὸν εἶδος ἐκάστη συλλαβὴ ἐκτείνεται συνήθως εἰς δύο χρόνους κατὰ τὰ ἄλλα δὲ τὸ μέλος εἶναι ὅμοιον πρὸς τὸ σύντομον εἰρμολογικόν.

Κατὰ τὸ εἰρμολογικὸν εἶδος φάλλονται κανόνες, εἶρμος, καταβάσσαι, στιχηρά, προσόμοια, ἀπελυτικά, καθίσματα, ἀντίφωνα, μεγαλυνάρια, ἑξαποστειλάρια, δοξολογίαι, τεπικά, μακαρισμοί, κοντάκια κ.λ.π.

II3 Καλοφωνικὸν δὲ λέγεται τὸ μέλος τὸ ὁποῖον εὐρίσκομεν εἰς τοὺς καλοφωνικοὺς εἶρμούς, οἱ ὅποιοι ὠνομασθησαν οὕτως ἐπειδὴ τὸ μέλος των θεωρεῖται πολὺ ἔντεχρον καὶ ἀπαιτεῖ καλλιφωνίαν καὶ ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν. Οἱ καλοφωνικοὶ εἶρμοὶ φάλλονται κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου εἰς πανηγυρικὰς λειτουργίας. Τὸ καλοφωνικὸν μέλος μετέχει τοῦ εἰρμολογικοῦ καὶ τοῦ παπαδικοῦ.

II4 Τὸ στιχηραρικὸν εἶδος εἶναι ἐκτενέστερον ἀπὸ τὸ εἰρμολογικὸν καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς σύντομον καὶ ἄργον. Εἰς τὸ σύντομον ἐκάστη συλλαβὴ λέξεως ἐκφέρεται συνήθως μὲ δύο φωνητικούς χαρακτῆρας ἢ ἐξοδεύει δύο χρόνους σπανίως δὲ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἢ ὀλιγωτέρους τῶν δύο χρόνων.

Εἰς τὸ ἄργον δὲ στιχηραρικὸν εἶδος ἐκάστη συλλαβὴ λέξεως ἐξοδεύει καὶ τέσσαρας καὶ ἕξ καὶ ὀκτώ καὶ περισσοτέρους χρόνους, ἑξαίρεσις δὲ εἶναι νὰ ἐξοδεύει δύο μόνον χρόνους. Τὸ στιχηραρικὸν μέλος

διαφέρει από τό εἰρμολογικόν εἰς πολλά, ἐπὶ παρα-
δείγματι, ἄλλη συνήθως εἶναι ἡ βάσις ἑνός ἤχου εἰς
τό εἰρμολογικόν εἶδος καὶ ἄλλη εἰς τό στιχηραρι-
κόν, ἄλλοι οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς τό εἰρμολογι-
κόν καὶ ἄλλοι εἰς τό στιχηραρικόν.

Κατὰ τό στιχηραρικόν εἶδος φάλλονται κεκραγὰ-
ρια, ἰδιόμελα, δοξαστικά, ἀργαὶ δοξολογίαι, κ.λ.π.

II5 Τό Παπαδικόν εἶδος εἶναι ἐκτενέστερον ἀπὸ τό
στιχηραρικόν κυρίως εἰς τὰς συλλαβὰς καὶ εἰς τὰς
χρησιμοποιουμένας θέσεις. Διότι εἰς τό παπαδικόν
ἑκάστη συλλαβὴ ἐκτείνεται εἰς χρόνους πολλούς, ἐ-
ξαίρεσις δέ εἶναι νὰ ἐξοδεύῃ μία συλλαβὴ χρόνους
ὀλίγους. Κατὰ τὰ ἄλλα συμπίπτουν εἰς τὰ δύο αὐτὰ
εἶδη αἱ βάσεις, οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι καὶ αἱ κα-
ταλήξεις. Κατὰ τό Παπαδικόν εἶδος φάλλονται χερου-
βικά, κοινωνικά, ἀργὰ τρισάγια καὶ ἀλλήλουάρια, ἁσμα-
τικά πολυελέων μετὰ τῶν κρατημάτων αὐτῶν κ.λ.π.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΔΕΚΑΤΟΝ

Χρονικὴ Ἀγωγή

II6 Ἐκαστος χαρακτήρ ποσότητος ἔχει διάρκειαν
ἑνός χρόνου, Ἡ διάρκεια ὅμως τοῦ ἑνός χρόνου δέν
εἶναι σταθερά καὶ ἀπολύτως ὠρισμένη διότι δυνάμε-
θα νὰ δώσωμεν εἰς ἕκαστον χρόνον διάρκειαν μικρο-
τέραν ἢ μεγαλυτέραν καὶ ἐπομένως νὰ φάλλωμεν τό
μέλος μὲ χρόνον γοργότερον ἢ ἀργότερον.

Ὁ κανονισμός τῆς ταχύτητος τοῦ χρόνου σημειώ-
νεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ᾠσματος καὶ καλεῖται хро-
νικὴ ἀγωγή. Χρονικὰς ἀγωγὰς ἔχομεν ἕξ ἐκ τῶν ὁπό-
ων αἱ τρεῖς πρῶται εἶναι βραδεῖαι καὶ αἱ ἄλλαι ταχ

Ἡ Ἀρχὴ εἰς τὰ διάφορα εἶδη τοῦ μέλους.

118

Ἀπὸ τὰς ^{ἐξ} χρονικῆς ἀρχῆς αἱ πλεονεχθεῖς εὐχρηστοὶ καὶ συνήθεις εἰς τὰ ἐκκρησιαστικά μελῆ εἶναι ἡ μετρία καὶ ἡ ταχεία, ὅσοις δὲ εἰς τὸ μουσικόν κεῖμενον δὲ σημειώ-
ται ἀρχή τις, ὡς τοιαύτη ὑπονοεῖται ἡ μετρία.

Με μετρίαν χρονικὴν ἀρχὴν γινώσκοντες στιχηρα-
ρικοὶ ποιητικῶς καὶ ἀρχαί, εὐρρυθμικά.

Με ταχείαν χρονικὴν ἀρχὴν γινώσκοντες τὰ σύντα-
μα εὐρρυθμικά μελῆ, τὰ ὅποια τριμετρικῶς γίνονται
σύνταμα καὶ ὡς ἀρχὴν ἔκτασιν τὴν συλλαβὴν εἰς τὸ
μέλος.

Ἡ ταχυτάτη χρονικὴ ἀρχὴ χρησιμοποιοῦται μόνον
εἰς μικρά σύνταμα μέλη (στίχοι προ τῶν τρισηρίων)

Ἡ βραδέστα χρονικὴ ἀρχὴ χρησιμοποιοῦται σπανίως,
ἰδίως εἰς καταλήξεις ὀριστικῶς μελῶν στιχηραρικῶν καὶ
ποιητικῶν, ὅπου τὸ τέλος λαμβάνει πάντοτε βραδέστα
ἀρχὴν ἔστω καὶ ἂν δὲν σημειοῦται τὸ το εἰς τὸ μου-
σικόν κεῖμενον.

Μεταβολὴ ἀρχῆς

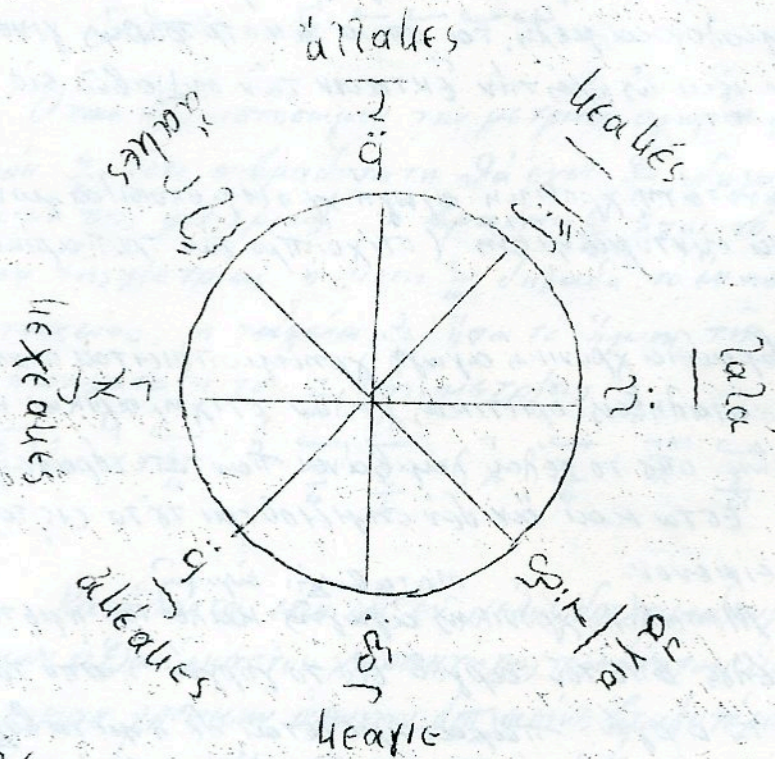
119

Μεταβολὴ χρονικῆς ἀρχῆς καλεῖται ἡ μετὰ το-
σὺς τὸ μέλος ἀπὸ τοῦ ἀρχοῦ εἰς τὸ γαργόν ἢ ἀπὸ τοῦ γαρ-
γόν εἰς τὸ ἀρχόν. παρασημαίνεται δὲ ἡ μεταβολὴ
αὕτη μετὰ τὸ σημεῖον τῆς νέας ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ
λαμβάνει τὸ μέλος.

120

Τροχός

Οι διδάσκαλοι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐχρησιμα-
ποιοῦν πρὸς εὐκρίαν τῶν μαθητῶν σχῆμα τροχὸν ἢ κυ-
κλόν, τὸν ὁποῖον ἐχώρισαν τέσσαρες διαμετροὶ εἰς οκτὼ
τμήματα, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ σχήματος τούτου οἱ ἀρχαῖοι
οἱ ἐδιδάσκοντο τὴν ἀναρραλογίαν ἐν ἀναβάσει καὶ ἀνα-
ταλάσει κατὰ τὸ σχῆμα οὗτον.

Σχ. 26

Ὁ Τροχός (ἢ σχῆμα οὗτον) περιέχει τέσσαρες δι-
αστήματα (ἢ τόνους) ἢ ὡς τε ἑξῆς ὡς παρὰ βουγα-

Δι Παι, κατὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ΤεΤαΤηΤωΤε. ὑπὸ
τῶν Βυζαντινῶν παριστάνοντο τὰ διαστήματα ταῦτα εἰς
μὲν τὴν ἀνάθεσιν διὰ τῶν τεσσάρων πενταγράφων λέξεων
αλλαῖες, λεαῖες, λαλα, ἄγια, εἰς δὲ τὴν κατάθεσιν
διὰ τῶν ἑξῆς ααῖες, λεχεαῖες, αλεαῖες, λεαγῖε, αἱ
ταὶ δὲ αἱ οὗτοι λέξεις γέρονται φθόγγοι τοῦ τροχῶ.

Δι Α Παι lies ι λε α lies ι λα λα ιι Α
 ια ιι Α lies ιι λε χε α lies ιι Α lies ιι
 lies ιι λε α γι ε ιι Α Παι lies ι

Τὰ σημεῖα ι καὶ ιι προφέρονται ὡς ν. καὶ τὸ μὲν
ι εὐρίσκεται ἡνωμένον μετὰ τὸ γράμμα α, τὸ δὲ ιι μετὰ
ε. οἱ πενταγράφοι οὗτοι φθόγγοι ερμηνεύονται ὡς ἑ-
ξῆς: τὸ αλλαῖες παραγέται ἐκ τοῦ ἄνα ἄνες (Ἄναξ=
Βασιλεὺς, κυριτικὴ ἢ Ἄνα Ἄνες (Ἄγες)=συνκρίσις)
τὸ λεαῖες ἐκ τοῦ ναι ἄνες, τὸ λαλα ἐκ τοῦ ἄνα ἄνα
καὶ τὸ ἄγια (εὐαγγέλιον) ἐκ τοῦ Ἄγῖε. Ἐπομένως οἱ φθόγ-
γοι αὗτοι ἀποτελεῖν τὴν ἑξῆς εὐχὴν:
« Ἄναξ ἄνες, ναι ἄνες Ἄναξ, Ἄναξ Ἄγῖε »

121. Ἡ παραλαβὴ ἐπὶ τῷ τροχῷ
Ἡ παραλαβὴ ἐπὶ τοῦ τροχῷ γίνεται ὡς ἑξῆς: ἀρ-
χίζοντες ἀπὸ τοῦ φθόγγου αλλαῖες ιι προχωροῦμεν
πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ τροχῷ κατὰ σειράν εἰς ὁξυτέρους φθόγ-

γους λεαλίες $\overline{\text{III}}$, λαλα $\overline{\text{II}}$, αλια $\overline{\text{I}}$ από τού $\overline{\text{I}}$ ε-
 πι ρέφοντες κατ' εὐθείαν εἰς τὸ ἀντίθετον τοῦ τροχῶ εὐ-
 ρίσκουμεν τὸν βαρύτερον τοῦ αλια κατὰ ἓνα φθόγγον (ὡς
 λεκνίς ὁ ἐπ' αὐτοῦ χαρακτήρ τῆς ἀποστρώφου) αλιε $\overline{\text{II}}$
 καὶ προχωροῦντες κατὰ σειρὰν προφέρουμεν τοὺς ἐπιλοι-
 πους ἐπὶ τὸ καρὶ φθόγγους λεχεαλίες $\overline{\text{II}}$, αλεαλίες $\overline{\text{I}}$, λε-
 αλίες $\overline{\text{I}}$ · ἀπὸ τῶν λεαλίες $\overline{\text{I}}$ ἐπιστρέφοντες κατ' εὐθεί-
 αν εἰς τὸ ἀντίθετον τοῦ τροχῶ εὐρίσκουμεν καὶ πάλιν
 τὸν αλφα $\overline{\text{II}}$ ὃς ὁπότερος εἶναι βεβύτερος τοῦ λεαλίες κα-
 τὰ ἓνα φθόγγον (ὡς λεκνίς ὁ ἐπ' αὐτῇ χαρακτήρ τοῦ ὀφ-
 ρῶ) καὶ αὐτὴν ἐκτεταγμένην εἰς τὸν φθόγγον ἀπὸ τῶν ἐπι-
 λοιπῶν ἡρξίσουμεν.

Ὅταν δὲ δεξιωμένη καὶ ἀνοίωμεν πρὸς τὸ βεβύτερον
 εἰσὶν τὸν $\overline{\text{I}}$ καὶ αὐτὴν βαίνωμεν πρὸς βεβύτερους
 φθόγγους.

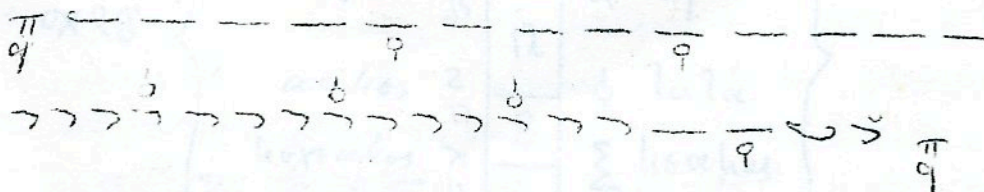
Ὅταν δὲ δεξιωμένη καὶ κατέβωμεν πρὸς τὸ καρὶ, εἰσόν-
 τες εἰς τὸν $\overline{\text{I}}$ δὲν ἐπιστρέφουμεν εἰς τὸν $\overline{\text{I}}$ ἀλλ' εἰς τὸν $\overline{\text{II}}$
 καὶ αὐτὴν κατερχόμεθα πρὸς βαρυτέρους φθόγγους.
 Ἡ $\overline{\text{II}}$ ἑκάστος φθόγγος ἀπαγγέλλεται κατὰ δύο ῥότους π.χ. ὁ Πά
 ἐν ἀναβάσει λέγεται αλφαλίες ἐν καταβάσει δὲ αλεαλίες
 ὁ Βα ἐν ἀναβάσει λέγεται λεαλίες ἐν καταβάσει δὲ
 λεχεαλίες ὁ Γα ἐν ἀναβάσει λέγεται λαλα ἐν κα-
 ταβάσει δὲ αλιαλίες ὁ Δι ἐν ἀναβάσει λέγεται
 αλφια ἐν καταβάσει δὲ λεαλίες κ.λ.π. ὡς δεκ-
 νίς καὶ ὁ κατωτέρω πίναξ (σ.)

Ὁ αλλοακὴς ἀναβαίνει μείζονα τόνον ὁ δὲ λιακὴς
εἶναι ὁξύτερος τοῦ αλλοακὴς ἐλάσσονα τόνον ὁ δὲ λαλα
εἶναι ὁξύτερος τοῦ λιακὴς ἐλάχιστον τόνον, καὶ ὁ αργα
εἶναι ὁξύτερος τοῦ λαλα μείζονα τόνον.

Τα	$\overline{\text{α}}$	λιακὴς				Ζ'
Τε	ᾱ	αλλοακὴς	αλιακὴς	ῃ	Κε	ῃ
Τω	ῶ	αργα	λιαργα	ῶ	Δι	ῶ
Τη	ῆ	λαλα	αακὴς	$\overline{\text{ῆ}}$	Γα	ῆ
Τα	$\overline{\text{α}}$	λιακὴς	αλιακὴς	ῆ	Βδ	ῆ
Τε	ᾱ	αλλοακὴς	αλιακὴς	ῆ	Πα	ῆ
Τω	ῶ	αργα	λιαργα	ῆ	Νη	ῆ
Τη			αακὴς	$\overline{\text{ῆ}}$	Ζω	ῆ

σχ. 2

Πεντάχορδον σύστημα ἢ τροχὴ
Παραλαβὴ κατὰ τῆς νέας

καὶ κατὰ τοὺς παλαιούς οὕτω

αι.

Βραδεῖται

1) Βραδυτάτη
(χρόνος δ(α)ργος): $\tilde{\chi}$ grave ἢ largo

2) Βραδεῖτα
(χρόνος ἡμί(α)ργος): $\tilde{\chi}$ lento ἢ adagio

3) Μετρία
(χρόνος ἄργος) $\tilde{\chi}$ moderato

Ταχεῖται

4) Μέση
(χρόνος γοργό-ἄργος) $\tilde{\chi}$ andante

5) ταχεῖτα
(χρόνος γοργός) $\tilde{\chi}$ allegro

6) Ταχυτάτη
(χρόνος δ(ι)γόργος): $\tilde{\chi}$ Presto ἢ prestissimo

Σχέσεις τῶν διαφορῶν ἀγωγῶν

II7' Ἡ σχέσις τῶν διαφορῶν ἀγωγῶν πρὸς ἀλλήλας εἶναι ἡ ἐξῆς: Εἰς χρόνος τῆς βραδυτάτης ἀγαγῆς ἰσοδυναμεῖ περίπου πρὸς δύο χρόνους τῆς μετρίας, τέσσαρας τῆς ταχείας καὶ ὀκτώ τῆς ταχυτάτης

Εἰς χρόνος τῆς βραδείας ἀγωγῆς ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἓνα καὶ ἡμίση τῆς μετρίας καὶ πρὸς τρεῖς τῆς ταχείας.

Εἰς ἓνα χρόνον τῆς μετρίας ἀγαγῆς ἀντιστοιχοῦν δύο χρόνοι τῆς ταχείας καὶ 4 τῆς ταχυτάτης.

Ὅταν παραστήσωμεν τὴν μετρίαν ἀγωγὴν μέ τὸν ἀριθμὸν $\frac{4}{4}$ τότε ἡ βραδυτάτη θά ἔχῃ $\frac{8}{4}$ δηλ. τὸ διπλάσιον τῆς μετρίας, ἡ βραδεῖτα $\frac{6}{4}$ ἦτοι τὸ ἓν καὶ

ἡμιου τῆς μετρίας, ἡ μέση $\frac{3}{4}$ δηλ. τὸ ἓν καὶ ἡμιου τῆς ταχείας, ἡ ταχεῖα $\frac{2}{4}$ ἦτοι τὸ ἡμιου τῆς μετρίας καὶ ἡ ταχυτάτη τὸ $\frac{1}{4}$ τῆς μετρίας.

$$\frac{3}{4}, \frac{2}{4}, \frac{1}{4}, \frac{3}{4}, \frac{2}{4}, \frac{1}{4}, \frac{3}{4}, \frac{2}{4}, \frac{1}{4}$$

Κατὰ ταῦτα εἴαν εἰς ἓν μέλος διπλασιάσωμεν τὴν χρονικὴν ἀξίαν ἐκάστου χαρακτῆρος ποσότητος, θά ἔχωμεν κατ' οὐσίαν χρονικὴν ἀγωγὴν διπλασίως βαρύτεραν, εἴαν δέ ἀντιστρόφως ἐλαττώσωμεν εἰς τὸ ἡμισὸ τὴν χρονικὴν ἀξίαν ἐκάστου ἐμφώνου χαρακτῆρος, θά ἔχωμεν κατ' οὐσίαν χρονικὴν ἀγωγὴν διπλασίως ταχύτεραν.

Ἡ Ἀγωγή εἰς τὰ διάφορα εὔδη τοῦ μέλους
 II B. Ἀπὸ τὰς ἑξ χρονικὰς ἀγωγὰς αἱ πλεον εὐχρηστοὶ καὶ συνήθεις εἰς τὰ ἑκκλησιολογικά μέλη εἶναι ἡ μετρία καὶ ἡ ταχεῖα. Ὅσάκις δέ εἰς τὸ μουσικὸν κείμενον δέν σημειοῦται ἀγωγή τις ὡς τοιαύτη ὑπονοεῖται ἡ μετρία.

Μέ μετρίαν χρονικὴν ἀγωγὴν φάλλονται στιχηρικά, παπαδικὰ καὶ ἀργὰ εἰρμολογικά μέλη. Μέ ταχεῖαν φάλλονται τὰ σύντομα εἰρμολογικά, τὰ ὅποια τοιουτοτρόπως γίνονται σύντομα καὶ ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν συλλαβῶν εἰς τὸ μέλος. Ἡ ταχυτάτη χρονικὴ ἀγωγή χρησιμοποιεῖται μόνον εἰς μικρὰ σύντομα μέλη (στίχοι πρὸ τῶν τροπαρίων). Ἡ Βραδεῖα χρονικὴ ἀγωγή χρησιμοποιεῖται σπανίως, ἰδίως εἰς καταλήξεις ὀριστικὰς μελῶν στιχηρاريκῶν καὶ παπαδικῶν, ὅπου τὸ τέλος λαμβάνει πάντοτε βραδεῖα ἀγωγή ἔστω καὶ

ἐπιλοίσπους ἐπὶ τῷ βαρὺ φθόγγου· μεγαλὴ δὲ τὸς αἰμα-
μεγῇ μεαγίῃ δὲ ἀπὸ τοῦ μεαγίῃ δὲ — καὶ ἐπιστρέφον-
 τες κατ'εὐθείαν εἰς τὸ ἀντίθετον τοῦ τροχοῦ εὐ-
 ρισκομέν καὶ πάλιν τὸν αἰαμαγί, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ-
 ξύτερος τοῦ μεαγί, κατὰ ἓνα φθόγγον ὡς δεικνύει
 ὁ ἐπ' αὐτοῦ χαρακτήρ του ὀλίγου) καὶ οὕτω καταλήγο-
 μεν εἰς τὸν φθόγγον ἀπὸ τὸν ὁποῖον καὶ ἤρχισαμεν.

Ὅταν δὲ θελήσωμεν νᾶ ὀδεύσωμεν πρὸς τὸ ὀξύ-
τερον ἔλθοντες εἰς τὸν ᾠ καὶ οὕτω βαίνομεν πρὸς
ὀξυτέρους φθόγγους. Ὅταν δὲ θελήσωμεν νᾶ κατέλθω-
μεν πρὸς τὸ βαρὺ, ἔλθοντες εἰς τὸν ᾠ δὲ ἐπιστρέφο-
μεν εἰς τὸν ᾠ ἢ ἄλλ' εἰς τὸν ᾠ καὶ οὕτω κατερχόμεθα
πρὸς βαρυτέρους φθόγγους.

122 Ἐκαστος φθόγγος ἀπαγγέλλεται κατὰ δύο τρό-
πους π.χ. ὁ Πα ἐν ἀναβάσει λέγεται πῖλακες ἐν κατα-
βάσει δέ αἰεακες ὁ Βου ἐν ἀναβάσει λέγεται ἰεακες
ἐν καταβάσει δέ ἱεχεακες ὁ Γα ἐν ἀναβάσει λέγεται
γαλα ἐν καταβάσει δέ γααακες ὁ Δι ἐν ἀναβάσει λέγε-
ται ἄγια ἐν καταβάσει δέ ιεαγιε κ.λ.π. ὡς δεικνύ-
ει καὶ ὁ κατωτέρω πίναξ (σχ. ...)

Ὁ ἀλλοιὶς ἀναβαίνει τόνον μείζονα, ὁ δὲ λεπτοὶς εἶναι ὀ-
ξύτερος τοῦ πληθὺς ἐλάσσονα τόνον ὁ δὲ λατὰ εἶναι
ὀξύτερος τοῦ λεπτοὶς ἐλάχιστον τόνον, καὶ ὁ ἀγία
εἶναι ὀξύτερος τοῦ λατὰ μέζονα τόνον.

Τα	𐤀𐤓𐤕	λεαλες		𐤀	Κε	𐤆𐤋𐤁𐤃𐤕𐤓
Τε	𐤀𐤓𐤕𐤃	αλλαβες	αλεαλες	𐤀𐤓	Δι	𐤀𐤓𐤕𐤃
Τω	𐤀𐤓𐤕𐤖	αγια	λεαγια	𐤀𐤓𐤕𐤖	Γα	𐤀𐤓𐤕𐤖
Τη	𐤀𐤓𐤕𐤗	ιαλα	ααλες	𐤀𐤓𐤕𐤗	Βα	𐤀𐤓𐤕𐤗
Τα	𐤀𐤓𐤕𐤕	λεαλες	λεχεαλες	𐤀𐤓𐤕𐤕	Βα	𐤀𐤓𐤕𐤕
Τε	𐤀𐤓𐤕𐤃	αλλαβες	αλεαλες	𐤀𐤓	Πα	𐤀𐤓𐤕𐤃
Τω	𐤀𐤓𐤕𐤖	αγια	λεαγια	𐤀𐤓𐤕𐤖	Νη	𐤀𐤓𐤕𐤖
Τη	𐤀𐤓𐤕𐤗		ααλες	𐤀𐤓𐤕𐤗	Ζω	𐤀𐤓𐤕𐤗

Πεντάχορδον σύστημα ἢ τροχός
Παραλαγή κατὰ τοὺς νέους

A musical score for a string quartet, showing two staves. The top staff begins with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). It contains several measures of music, including eighth and sixteenth notes, and rests. The bottom staff begins with a bass clef and a key signature of one sharp (F#). It also contains several measures of music, including eighth and sixteenth notes, and rests. The notation is in a standard musical style with various accidentals and dynamic markings.

καὶ κατὰ τοὺς παλαιούς οὕτω

[illegible]

σλ.
29

Ἡ κατὰ τὸν τροχὸν διατονικὴ κλίμαξ τῆς παλαιᾶς μεθόδου.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ε Κ Δ Ε Κ Α Τ Ο Ν

Ἦ χ ο ς

Ἦχος Πρῶτος Γένος, μαρτυρίας, φθοράς

123 Ὁ Πρῶτος ἦχος εἶναι κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀνομαζόμενος δώριος τρόπος καὶ κατ' ἐκείνους μὲν τὸ δώριον μέλος (ἡ δώριος ἀρμονία ἢ δωρασί ἀρμονία) περιελάμβανε μέλη καὶ κατὰ τὰ τρία γένη τῆς μουσικῆς, ἐν ᾧ ὁ πρῶτος ἦχος τῆς Βυζ. Μουσικῆς ὑπάγεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ διατονικὸν γένος.

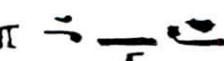
124 Ὁ Πρῶτος ἦχος δηλοῦται μετὰ ταύτην τὴν ἀρχαϊκὴν μαρτυρίαν ὅτι ἡ ὁποία εἶναι σύνθετος ἀπὸ τῶν σημείων Ϝ (ἡμιφι) τὸ ὁποῖον προσιδιάζει εἰς τὸν φθόγγον Πα καὶ τὴν ἐπάνω αὐτοῦ ὑψηλὴν ἡ ὁποία δηλοῖ ἀνάβασιν κατὰ τέσσαρας φθόγγους. Ἐπομένως δεικνύει ὡς βάσιν τὸν φθόγγον Κε, τὸν ὁποῖον πράγματι εἶχεν παλαιότερον ὁ πρῶτος ἦχος. Ἐπειδὴ δέ οἱ μεταγενέστεροι χρησιμοποιοῦν σονήθως ὡς βάσιν τὸν Πα διὰ τοῦτο προστίθεται εἰς τὴν μαρτυρίαν καὶ ὁ φθόγγος Ϝ Πα ἢ Ϝ Κε ὁ ὁποῖος γίνεται βᾶσις τοῦ μέλους.

125 Φθ. ρὰς ὁ πρῶτος ἦχος χρησιμοποιεῖ τὰς τοῦ διατονικοῦ ὀκτώ τὸν ἀριθμόν. Δι' περισσώτερον συνήθεις εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ εἶναι αἱ ἐξῆς Ϝ Ϟ ὅ ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη τίθεται ἐπὶ τοῦ Πα, ἡ δευτέρα ἐπὶ τοῦ Δι, καὶ ἡ τρίτη ἐπὶ τοῦ Κε.

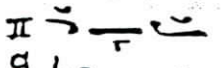
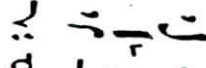
Συστατικὰ τοῦ Πρώτου Ἦχου

(Ἀπὸ ἡχημα, κλίμαξ, Δεσπόζοντες φθόγγοι καὶ καταλήξεις)

Τὸ ἀπὸ ἡχημα τοῦ Α' Ἦχου κατὰ τοὺς παλαιούς ἦτο πολὺ ἐκτενές, καὶ ἐφάλλετο ὡς τοιοῦτον ὁ φθόγγος ἀλλὰ

αλλαίες, ὁ ὁποῖος φανερώνει ἀνάβασιν ἀπὸ τοῦ
βόμβου κατὰ τόνον μέζονα οὕτω π

9 Α λλ α ι ε ς

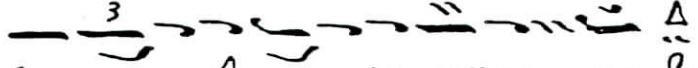
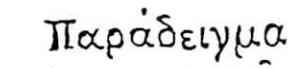
Κατὰ τοὺς νεωτέρους τὸ ἀπήχημα περιορίζεται
εἰς μίαν μόνον συλλαβὴν οὕτω π ἢ
9 με - ε 9 ιε - ε

ἀναλόγως τοῦ φθόγγου (πά ἢ κέ), ὁ ὁποῖος γίνε-
ται βάσις τοῦ μέλους.

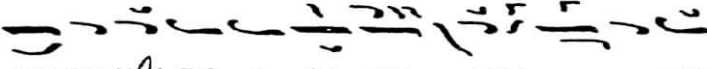
Ὅσάκις δέ τὴν θέσιν τοῦ ἀπηχήματος ἀναπλη-
ρῶναι στίχος φαλλόμενος πρὸ τοῦ τροπαρίου τὸ
μέλος τοῦ στίχου τούτου εἰς μὲν τὰ εἰρμολογικά
ἀρχίζει καὶ καταλήγει εἰς τὸν Δι εἰς δέ τὰ στι-
χηραρικά ἀρχίζει καὶ καταλήγει εἰς τὸν πᾶ.

Παράδειγμα εἰρμολογικοῦ εἵδους.

π
9 Χ Ε ξ α γ α γ ε ε κ φ υ λ α κ η ς τ η ν ψ υ χ η ν μ ο υ χ τ ο υ ε ξ ο μ ο

 3 Δ Παράδειγμα
ρ ο γ η σ α σ θ ε τ ω ο ν ο μ α τ ι - σ ο υ δ ι στιχηραρικοῦ εἵδους

π
9 Χ Ε ξ α γ α γ ε ε κ φ υ λ α κ η ς τ η ν ψ υ χ η ν μ ο υ χ τ ο υ ε ξ ο μ ο ρ ο

 π
γ η σ α σ θ ε τ ο ο ν ο μ α τ ι - - σ ο υ 9

Κλῖμαξ

127 Ὁ πρῶτος ἦχος μεταχειρίζεται κλίμακα
διατονικήν ἣ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο 4χορδα
ὅμοια πα, βού, Γα, Δι-Κε, Ζω, Νη, Πα διεζευγμένα μέ-
τὸν τόνον Δι-Κε.

ρ	φ	ξ	ψ	α	ο	ξ	ω	φ
12	10	8	12	12	10	8	12	
ν	π	β	π	Δ	κ	ζ'	ν'	π'
δ	ρ	χ	η	θ	γ	λ	η	ρ
προσλαμβανόμενος	Α' τετράχορδον				διαζ/κός τόνος	Β' 4χορδον		

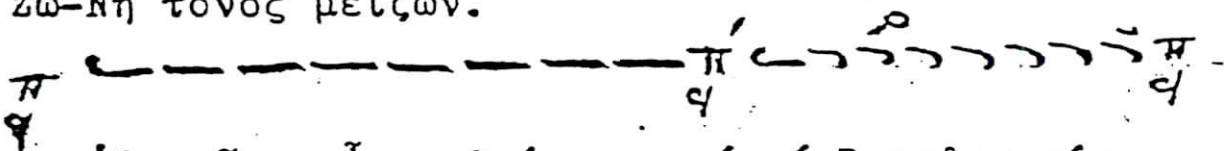
σχ. 30

Ὁ φθόγγος Νη εὐρίσκεται εἰς τὴν κλίμακα προσλαμβανόμενος καὶ χρησιμεύει πρὸς ἀποπλήρωσιν τοῦ 5χορδου Νη Πα Βου Γα Δι. Τοιούτο τῶς ἡ διατονικὴ κλίμαξ σχηματίζει ἀπὸ τοῦ κάτωτάτου Γα μέχρι τοῦ ἄνωτάτου Κε τὰ ἐξῆς ὅμοια 5χορδα.

Γα Δι-Κε Ζω Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη Πα Βου Γα Δι Κε

Εἰς τὸ πρῶτον 5χορδον προσλαμβανόμενος γίνεται ὁ Γα, εἰς τὸ δεῦτερον ὁ Νη εἰς τὸ τρίτον ὁ Δι καὶ τὸ τέταρτον ὁ Πα'.

Πολύ χυχνά εἰς μέλη τοῦ πρώτου ἤχου καὶ κυρίως ἐν μεταβάσει ὁ φθόγγος Ζω λαμβάνει ὕφεισιν, ὅποτε τὸ μὲν διάστημα Κε-Ζω γίνεται ἡμιτόνιον, τὸ δὲ Ζω-Νη τόνος μελίζων.

Ὁ πρῶτος ἤχος βαίνει κατὰ τὸ 8χορδον σύστημα ἢ διαπασῶν κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως βαδίζει κατὰ τὸ 5χορδον ἢ τροχόν.

128

Δεσπόζοντες φθόγγοι

128 Εἰς μὲν τὰ εἰρμολογικὰ μέλη τοῦ πρώτου ἤχου δεσπόζοντες φθόγγοι εἶναι ὁ Πα καὶ ὁ Δι. Εἰς τὰ

στιχηραρικά οἱ Πα και Γα(ὅταν ἡ βάσις εἶναι ὁ Πα)
ἢ Κε και Νη(ὅταν ἡ βάσις εἶναι ὁ Κε)εἰς δέ τά
παπαδικά εἶναι ὁ Πά,Γα,Δι,Κε.

Καταλήξεις

129 Εἰς τά εἰρμολογικά μέλη τοῦ πρώτου ἤχου
γίνονται καταλήξεις ἀτελεῖς μέν εἰς τόν Δι ἐντε-
λεῖς δέ καί τελικαί εἰς τόν Πα.

Εἰς τά στιχηραρικά ἀτελεῖς μέν γίνονται εἰς
τούς Πα Γα ἐντελεῖς δέ καί τελικαί εἰς τόν Πα.

Εἰς τά παπαδικά μέλη ἀτελεῖς μέν γίνονται εἰς
τούς Πα,Γα,Δι,Κε,ἐντελεῖς δέ εἰς τούς Πα,Δι,Κε
καί τελικαί εἰς τόν Πά.

Αἱ ὀριστικαί καταλήξεις γίνονται πάντοτε εἰς
τὴν βάσιν τοῦ ἤχου δηλαδή τόν Πα.

Ἑκτασις

130 Ἡ ἑκτασις τοῦ πρώτου ἤχου εἰς τά εἰρμολο-
γικά καί στιχηραρικά μέλη φθάνει συνήθως ἐπὶ τό
ὀξύ μέν μέχρι τοῦ Ζω καί σπανίως μέχρι τοῦ Νη ἐ-
πὶ τό βαρύ δέ μέχρι τοῦ Ζω καί σπανίως μέχρι τοῦ
Δι,εἰς τά παπαδικά φθάνει καί μέχρι ὀκταφωνίας
(Πα-Πα)κατέρχεται δέ καί ἀπό τὴν βάσιν καί μέχρι
τοῦ Κε.

Ὅταν τό μέλος περιστρέφεται κατὰ τό πλεῖστον
μεταξύ Πα καί Γα,τότε ὁ πρῶτος ἤχος λέγεται δίφω-
νος. Ὅταν δέ τό μέλος περιορίζεται εἰς ἑκτασιν
τεσσάρων τόνων κατὰ τό πλεῖστον(ὅπως π.χ. τό ἀπό
τοῦ Κε ἀρχαῖον μέλος"Τὴν γάρ σὴν μήτραν),τότε
ὁ πρῶτος ἤχος χαρακτηρίζεται ὡς ἄφωνος.

Ἦθος

131 Ἀπὸ ἀπόψεως ἦθους ὁ πρῶτος ἦχος παρούσιν-
ζει χαρακτῆρα σεμνόν, ἀξιωματικόν, μεγαλοπρεπῆ, σοβα-
ρόν. Τὰ μέλη αὐτοῦ ἔχουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἦθος ἡσυ-
χαστικόν ἀλλὰ δέ διασταλτικόν, ὥστε δυνάμεθα νά εἴ-
πωμεν ὅτι ὁ ἦχος αὐτός συνδιάζει ἁρμονικῶς τὸ ἀπλοῦν
μέ τὸ μεγαλοπρεπές, τὸ σοβαρόν μέ τὸ ἱλαρόν, τὸ γλυ-
κύ μέ τὸ σεμνόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩ ΔΕΚΑΤΟΝ

Ἦχος Δεύτερος

Γένος, μαρτυρίαι καὶ φθοραί

132 Ὁ δεῦτερος κατὰ τὴν τάξιν ἦχος εἶναι ὁ Δύ-
διος τρόπος (ἢ Δυνδιστί ἁρμονία) τῶν ἀρχαίων, καὶ ἀ-
νήκει εἰς τὸ χρωματικόν γένος.

133 Ὁ δεῦτερος ἦχος δηλοῦται μέ ταύτην τὴν ἀρκτι-
κὴν μαρτυρίαν ἢ ἐποῖα εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὸ ση-
μεῖον τὸ ὁποῖον δεικνύει τὸν φθόγγον Νη ἢ Βου
καὶ τοὺς ἐπ' αὐτοῦ χαρακτῆρας ὀλίγον καὶ κεντήματα
 οἱ ὁποῖοι δηλοῦν ἀνάβασιν κατὰ δύο φθόγγους.

Ἐπομένως δεικνύουσιν ὡς βάσιν τὸν φθόγγον Βου ἢ
Δι διὰ τοῦτο προστίθεται εἰς τὴν μαρτυρίαν καὶ ὁ
φθόγγος Βου Δι ὁ ὁποῖος γίνεται βᾶσις
τοῦ μέλους. Ἄλλοτε ὅμως εἰς μέλη εἰρημολογικά καὶ
παπαδικά ἔχει ὡς βάσιν τὸν Πα καὶ γράφεται οὕτω

 Πα ἢ Βου

Μαρτυρίαι τῶν φθογγῶν τοῦ δευτέρου ἡχοῦ εἶναι
δύο αὗται αἱ ὁποῖαι τίθενται ἐναλλάξ εἰς ὁ-
λους τοὺς φθόγγους τῆς κλίμακος.

ν π β γ Δ κ ι ν'

Φθοράι

134 Φθοράς ὁ δεύτερος ἦχος ἔχει δύο τάς \ominus καὶ \otimes ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη \ominus ἀνήκει κυρίως εἰς τὸν Δι, ἡ δὲ δευτέρα \otimes εἰς τὸν Γα. Διὰ τοῦτο ὅταν αἱ φθοραὶ αὗται τίθενται ἐπὶ ἄλλου φθόγγου σημειώνεται συνήθως μετὰ τῆς φθορᾶς καὶ φθόγγος τὸν ὁποῖον θά ἔχωμεν ὑπ' ὅψιν, διὰ νὰ παραλαγήσωμεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ σχηματίσωμεν ἀναλόγως τὰ διαστήματα οὕτως ἔχομεν $\underline{\underline{\otimes}}^{\beta}$ ἢ $\underline{\underline{\otimes}}^{\nu}$ κ. λ. π.

Συστατικά τοῦ Δευτέρου ἤχου

Ἀπήχημα, κλιμαξ, Δεσπόζοντες φθόγγοι καὶ Καταλήξεις.

135 Ἀπήχημα. Τὸ ἀπήχημα τοῦ Β' ἤχου κατὰ τοὺς παλαιούς ἐφάλλετο πολὺ ἄργά καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ττοιοῦτον ὁ φθόγγος $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$ ὁ ὁποῖος δεικνύει ἀνάβασιν ἐπὶ τὸ ὄξύ κατὰ τόνον ἐλάχιστον καὶ τόνον μερίζονα $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$ Κατὰ τοὺς νεωτέρους ἐκφέρεται μόνον μέ ἐν ἀπλοῦν $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$ $\underline{\underline{\alpha}}$

Τὸ ἀπήχημα εἰς τὰ εἰρμολογικὰ εἶναι εἰς τὴν βάσιν τοῦ $\Pi\alpha$ ὁ ὁποῖος γράφεται καὶ οὕτω

Ὅταν προηγεῖται πρὸ τοῦ τροπαρίου στίχος τις τὸ μέλος τοῦ στίχου τούτου εἰς μὲν τὰ εἰρμολογικά (ἐκ τοῦ $\Pi\alpha$) ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Δι καὶ καταλήγει εἰς τὸν $\Pi\alpha$. Εἰς δὲ τὰ στιχηραρικά ἀρχίζει καὶ καταλήγει εἰς τὸν Δι.

Παράδειγμα εἰρμολογικοῦ εἴδους

$\frac{1}{2} \pi \alpha$

Χ Δο Ξα Πα τρι και Υ, ω και Α. γι ω Πνευ μα τι

καὶ νῦν καὶ αἰχμαλωτῶν αἰωνῶν Ἀμήν. β. π.

Παράδειγμα στιχηρατικού είδους

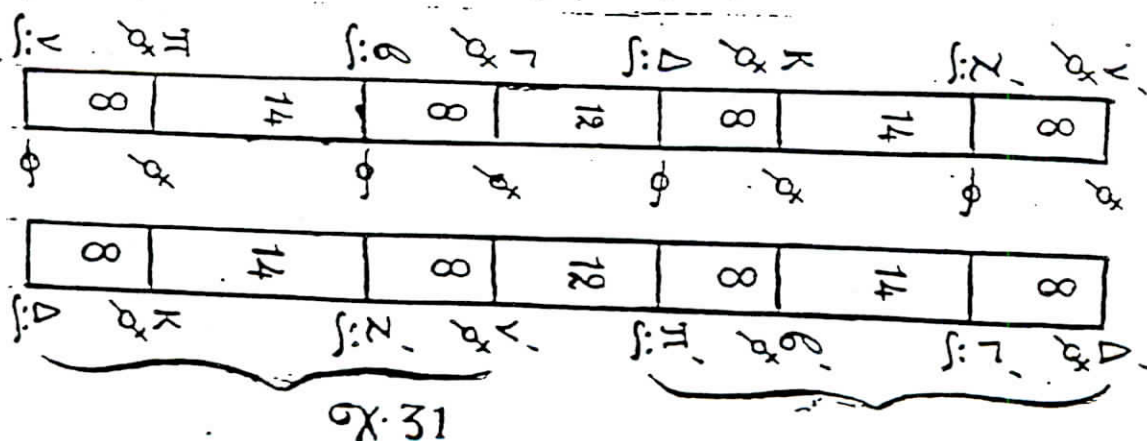
$$\begin{array}{c} \Delta_1 \\ \hline \Delta_2 \end{array}$$

Χ Ε Ξ α γ α γ ε εκ φυλλα κηστην ψυχην μου Χ του ε ξ ο

μο λο γεσασθε τω ο νο μα τι - σου Δ

Κλίμαξ

-136 Ὁ δεῦτερος ῥαυτος μεταχειρίζεται τὴν μαλακὴν
 χρωματικὴν κλίμακα (σελ 38). Εἰς τὴν κλίμακα αὐτὴν
 δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν καὶ τρίτον 4χορδον ἐπὶ
 τὸ ὀξύ. Τὸ 4χορδον αὐτὸ σχηματίζεται ἂν βαρύνωμεν
 τὸν δεῦτερον φθόγγον μὲ ὕφεσιν καὶ ὀξύνωμεν τὸν
 τρίτον μὲ δίεσιν ὡς Πα βού Γα Δι οὕτως σχηματίζον-
 ται διαστήματα ὅμοια μὲ τὸ Δι Κε Ζω Νη. Τὸ 4χορδον
 αὐτὸ ἐνούμενον μὲ τὸ δεῦτερον 4χορδον τῆς μαλακῆς
 χρωματικῆς κλίμακος, σχηματίζει κλίμακα μὲ βάσιν
 τὸν Δι καὶ μὲ διαστήματα ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ μὲ τὴν
 ἀπὸ τοῦ Νη κλίμακα. Ὡς διαzeugτικὸς τόνος εἶναι ὁ
 Νη-Πα καὶ εἶναι τόνος μελίζων.

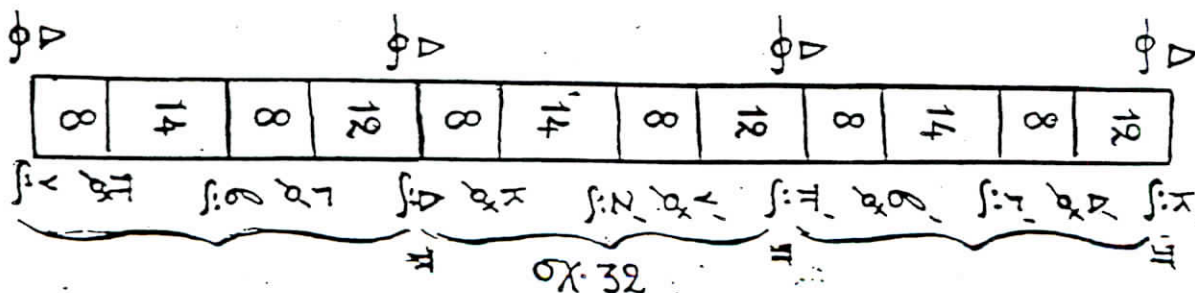
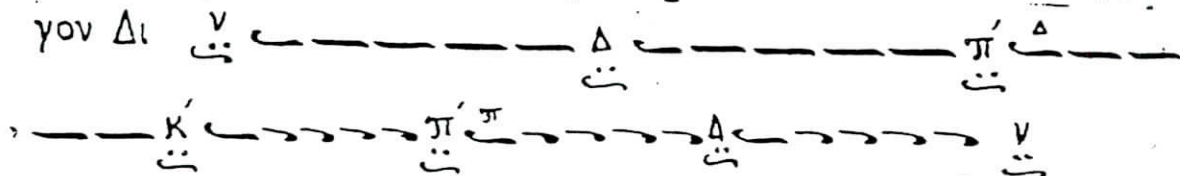
εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς κλίμακος σέ μίαν διαπασῶν
τό σημαῖον C χαρακτηρίζει τὴν βάσιν τῶν δύο ὁ-
μοίων της 4χορδων καὶ τό σημαῖον F τὴν κορυφήν των.

I37 Βάσις τοῦ Δευτέρου ἤχου εἶναι κατὰ τό π-
πλεῖστον ὁ Δι, ἐνίοτε ὁ βου καὶ σπανιώτατα ὁ Νη
κατὰ μετάθεσιν τῆς τονικῆς βάσεως.

Εἰς τὰ εἰρμολογικά μέλη τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν
κατὰ τό πλεῖστον τὴν κλίμακα τοῦ πλ. Β' βάσις τί-
θεται ὁ Πα. Ἐξάρεσις γίνεται εἰς τὰ Ἀπολυτί-
κια τοῦ β' ἤχου καὶ τινὰ καθίσματα κλ. π. τὰ ὁποῖ-
α ἂν καὶ εἶναι εἰρμολογικά, ἐν τούτοις ἀκολουθοῦν
τὴν ἀνωτέρω κλίμακα μέ βάσιν τὸν Δι. Τὰ δέ ἀργά
μέλη (Χερουβικά καὶ Κοινωνικά) ἔχουν βάσιν C Δι
ἢ F καὶ ἄλλοτε C F , ὁπότε τό μέλος ἀκολουθεῖ
τὴν κλίμακα τοῦ Πλ. Β'

Σύστημα

I38 Ὡς πρὸς τό σύστημα ὁ Β' ἤχος ὁδεύει κατὰ
τόν τροχόν ἢ τό 5χορδὸν σύστημα. Ὁμοία 5χορδα
τοῦ Β' ἤχου εἶναι Νη Πα Βου Γα Δι καὶ Δι Κε Ζω
Νη Πα τὰ ὁποῖα εἶναι συνεζευγμένα μέ τὸν φθόγ-
γον Δι

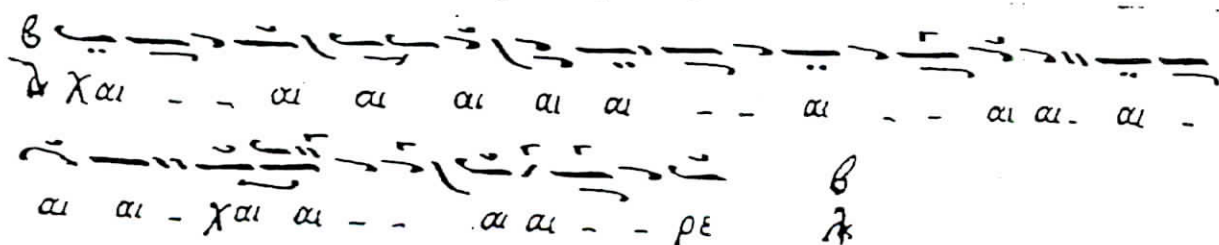
Πεντάχορδον Σύστημα τοῦ Β' ἤχου

139 Δεσπόζοντας φθόγγους ἔχει εἰς μέν τὰ ἀπό τοῦ Δι μέλη(στιχηραρικά, παπαδικά καί τινα εἰρμολογικά) τοὺς φθόγγους Βου Δι Ζω, εἰς δέ τὰ ἀπό τοῦ Πα(εἰρμολογικά)τόν Πα καί Δι.

140 Καταλήξεις κάμνει εἰς τὰ ἀπό τοῦ Δι μέλη ἀτελεῖς μέν εἰς τοὺς φθόγγους Βου Δι Ζω ἐντελεῖς δέ εἰς τόν Βου καί Δι καί τελικὰς εἰς τόν Δι.

Εἰς δέ τὰ ἐκ τοῦ Πα μέλη ἀτελεῖς μέν γίνονται εἰς τόν Δι, ἐντελεῖς καί τελικὰς εἰς τόν Πα, ὁριστικά δέ καταλήξεις γίνονται πάντοτε εἰς τήν βᾶσιν.

141 Εἰς τινα μουσικά μαθήματα ἀναφέρεται καί ἡχος δεύτερος διατονικός. Ὡς τοιοῦτος δέ χαρακτηρίζεται ὁ ὀνομαζόμενος λέγετος, ὁ ὁποῖος πράγματι ἀκολουθεῖ κλίμακα διατονικήν, περιστρέφεται δέ τὸ μέλος αὐτοῦ περισσότερον περὶ τοὺς φθόγγους Δι Γα Βου τῶν ὁποίων τὰ μεταξύ αὐτῶν διαστήματα εἶναι τὰ αὐτὰ καί εἰς τήν διατονικήν κλίμακα καί εἰς τήν κλίμακα τοῦ Β', ὁ δέ Κε λαμβάνεται συχνά με ὕφεσιν, ὅπως καί εἰς τόν Β' ἤχον.

142 Ἑκτασις. Ὡς πρῶτα πῶς ἑκτασιν τοῦ Β' ἤχου αὕτη συνήθη ὅρια ἔχει τόν βου καί τον Νη ὅταν βᾶσις εἶναι ὁ Δη, ἐνίοτε ὁμως τὸ μέλος κατέρχεται καὶ μέχρι τοῦ Νη ἀνέρχεται δέ καί μέχρι τοῦ Πα καί

βου. σπανιώτατα. Καί μέχρι του Δι καί Κε(ως το Χε-
ρουβιμόν του Θ. Φωκάς)

Εἰς δὲ τὰ εἰρημολογικὰ ἐκ τοῦ $\Pi\alpha$ τὸ μέλος ἐκτέλ-
νεται συνήθως ἀπὸ τοῦ $Z\omega$ μέχρι τοῦ $Z\omega$.

143. Ἡθός. Τὰ ἄσματα τοῦ Β' ἤχου προξενοῦν συγκί-
νησιν, μετάνοιαν, μυστικοπάθειαν καὶ γενικῶς διὰ
τοῦ ἤχου τούτου ὁ ἐσωτερικὸς ἄνθρωπος αἰσθάνεται
ἐξαγνισμόν καὶ συντριβήν τῶν παθῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ἤχος Τρίτος

Γένος, Μαρτυρίαι καὶ Φθοραί

I44 Ὁ τρίτος ἦχος εἶναι κατὰ τὴν παράδοσιν ὁ
 ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὀνομαζόμενος φρύγιος τρόπος, διό-
 τι τὸν ἐφεῦρεν ὁ Φρύξ Μαμούας. Τὸν μετεχειρίζοντο
 δέ εἰς τὰ δύο γένη μόνον τὸ διατονικὸν καὶ τὸ χρω-
 ματικόν. Τὸ ἐναρμόδιον γένος προσετέθη ἔπειτα εἰς
 αὐτόν ὑπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὸ ὁποῖον πρὸ αὐτοῦ ἦτο
 ἄγνωστον εἰς τοὺς Ἕλληνας ὅπως εἰς ἡμᾶς εἶναι.
 ἄγνωστον τὸ χρωματικόν. Καθ' ἡμᾶς ὁ τρίτος ἦχος
 ὑπάγεται εἰς τὸ διατονικὸν καὶ ἐναρμόδιον γένος.

I45 Ἀφικτική μαρτυρία εἶναι αὕτη — ἡ ὅποια
 δεικνύει ἀνάβασιν ἀπὸ τοῦ βόμβου Νη κατὰ τρεῖς
 τόνους καὶ μᾶς δίδει τὸν Γα ὡς βάσιν. Ἡ περισσό-
 τερον ὅμως συνήθης εἶναι ἡ ii Γα ἡ ὅποια εἶναι ἀπλῇ
 συντόμευσις (δι' ἀποβολῆς τῶν δύο α) τοῦ φθόγγου.

ἡ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὸν Γα. Ὁρίζει λοιπὸν
τὸν Γα ὡς βάσιν τοῦ μέλους. Ἄλλοτε ἡ μαρτυρεῖ
εἶναι τοιαύτη ἡ Γα $\frac{\Gamma\alpha}{\Pi\alpha} \frac{\eta}{\eta} \frac{\eta}{\Pi}$ ὅποτε βάσις τοῦ

μέλους τίθεται ὁ κατὰ δύο τόνους βαρύτερος τοῦ Γα φθόγγος, δηλ. ὁ Ἰα.

Ι46 Φθορα. Φθοράς ὁ τρίτος ἦχος χρησιμοποιεῖται τὰς διατονικὰς, ὅταν τὸ μέλος ὁδεύει κατὰ τὴν διατονικὴν κλίμακα. Διατονικὴ φθορά ἀνήκουσα εἰς τὸν Γα εἶναι ἡ ϕ .

Εἰς τὰ μέλη τοῦ Γ' ἤχου χρησιμοποιεῖται πολὺ συχνὰ ἡ ἐναρμόνιος φθορά ρ ἡ ὁποία συνήθως τίθεται ἐπὶ τῶν φθόγγων Γα Ζω καὶ Βου καὶ ὅταν τεθῇ ἐπὶ τῶν φθόγγων Ζω ἢ Βου ζητεῖ αὐτοὺς ἐν ὑφέσει, ὅταν ὅμως τεθῇ ἐπὶ τοῦ Γα ζητεῖ τὸν πρῶτον κατιόντα ἐν διέσει.

Ἐπίσης ὁ Γ' ἦχος μεταχειρίζεται καὶ τὴν γενικὴν ὑφесιν φ ὡς καὶ τὴν γενικὴν δίεσιν \sharp καὶ ἡ μὲν πρώτη τιθεμένη ἐπὶ τοῦ φθόγγου Κε ζητεῖ τὸν πρῶτον ἀνιόντα ἐν ὑφέσει, ἡ δὲ γενικὴ δίεσις τιθεμένη ἐπὶ τοῦ φθόγγου Γα ζητεῖ τὸν πρῶτον κατιόντα ἐν διέσει.

Συστατικά τοῦ Γ' ἤχου

Ἀπήχημα, Κλιμαξ, Δεσπόζοντες φθόγγοι, Καταλήξεις
Ι47 Ἀπήχημα. Τὸ ἀπήχημα τοῦ Γ' ἤχου κατὰ μὲν τοὺς παλαιούς ἦτο ὁ φθόγγος $\lambda\alpha\lambda\alpha$ φαλλόμενος ἀργῶς κατὰ τὸ μέλος τοῦ ἤχου. ($\lambda\alpha\lambda\alpha\lambda\alpha$)

Κατὰ τοὺς νεωτέρους τὸ ἀπήχημα ἐκφέρεται μονοσυλλάβως οὕτω $\lambda\alpha$ ἢ πλατύτερον $\lambda\alpha\lambda\alpha$ τὸ ἀπηχούμενον $\lambda\alpha$ ζητεῖ προφορὰν βομβώδη καὶ ὀγκώδη.

Ὅταν δὲ πρὸ τοῦ τροπαρίου φάλλεται στίχος τις τὸ μέλος τοῦ στίχου ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ Κε καὶ καταλή-

γει εἰς μέν τὰ εἰρμολογικά εἰς τόν Γα ἤ Πα εἰς
δέ τὰ στιχηραρικά εἰς τόν Πα

Παράδειγμα εἰρμολογικοῦ εἵδους

ἤχ Δο. Ἐα Πα τρι και γι ω και α γι ω πνευματι και νυν και α.

ει χ και εις τους αι ω ναστων αι ω - νων α μην ιι ἤ οὕτω

τους αι ω ναστων αι ω νων α μην θ

Παράδειγμα στιχηραρικοῦ εἵδους

ιι Πα Ἐκ βαυέων ἐκεκραζά σοι Κύριε, Κύριε $\frac{\theta \gamma}{\omega \alpha \kappa \omega \nu}$

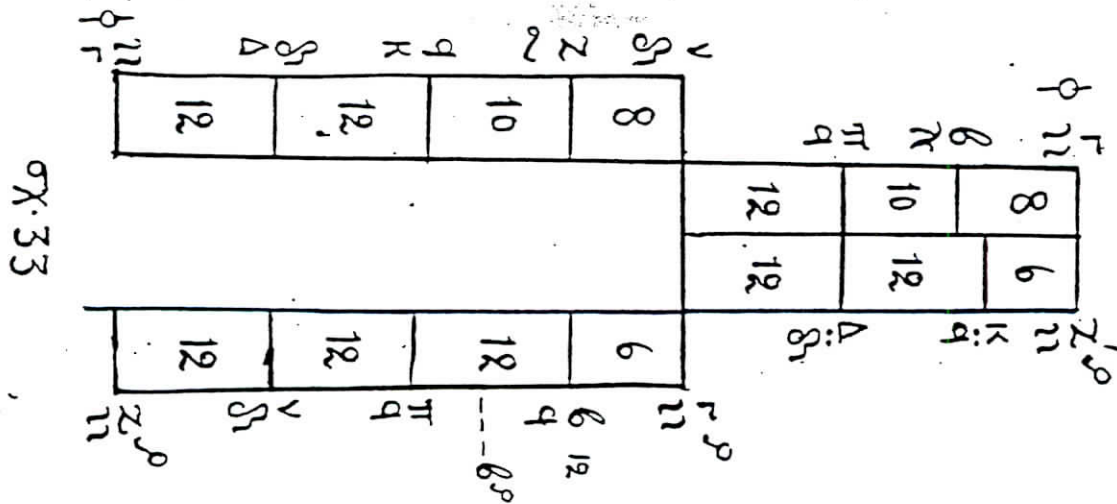
σον της - φω νη - ης - μου - θ

Κλῖμαξ

Ι48 Ἡ κλῖμαξ τοῦ Γ' ἤχου ἄλλοτε μέν βαίνει δια-
τονικῶς καί ἄλλοτε ἑναρμονίως, τιθεμένης τῆς ἑναρ-
μονίου φθορᾶς ἐπὶ τοῦ Γα ἤ τοῦ Ζω γίνεται ἑναρ-
μόνιον τό βαρύ τετράχορδον. Ὅταν δέ τεθῇ εἰς μό-
νον τόν Ζω γίνεται ἑναρμόνιον τό ὀξύ τετράχορδον
τῆς κλῖμακος. Ἐάν δέ τεθῇ καί ἐπὶ τοῦ Γα καί ἐπὶ
τοῦ Ζω συγκροτεῖται ὁλόκληρος ἑναρμόνιος κλῖμαξ
(σχ. 34)

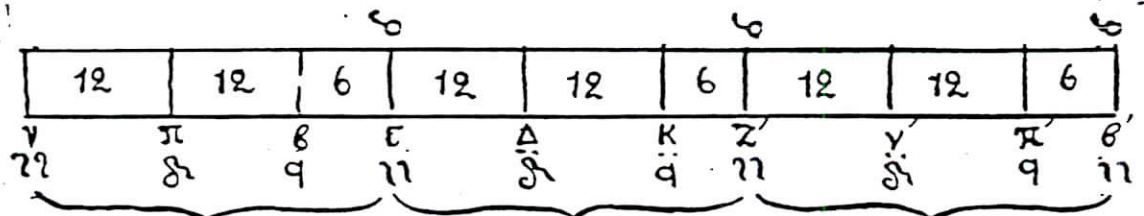
Ι49 Σύστημα. Σχηματίζει δέ ἡ ἑναρμόνιος κλῖμαξ
ἀπὸ τοῦ Νη πρὸς τό ὀξύ τρεῖς 4χορδα ὅμοια συνημ-
μένα πρὸς ἄλληλα. Ἐπομένως ὁδεύει κατὰ τό 4χορ-

δόν σύστημα, ἥτοι κατὰ τριφωνίαν ὁμοίαν. Ἐκαστον
4χορδον ἀποτελεῖται ἀπό τόνον μερίζονα, μερίζονα καὶ
ἡμιτόνιον ($I2 \pm I2 \pm 6$)

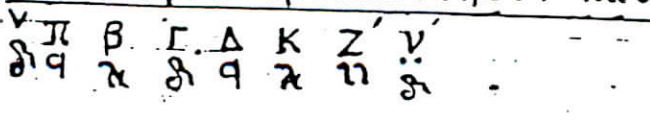
Κλίμαξ διατονικῆ καὶ
ἐναρμονίου Γ' ἤχου

Μαρτυρίαι τῶν φθόγγων τοῦ ἐναρμονίου γένους εἶ-
ναι αἱ σημειούμεναι εἰς τὴν κλίμακα. Ὅταν ὅμως ὁ
ἦχος βάλναι διατονικῶς αἱ μαρτυρίαι εἶναι διατονι-
καί.

σχ.34 ἡ κατὰ 3φωνία κλίμαξ

150 Βάσις τοῦ Γ' ἤχου εἰς τὰ εἰρμολογικά καὶ τὰ
στιχηραρικά εἶναι ὁ Γά, εἰς δέ τὰ παπαδικά ὁ Γα λαμ-
βάνει τὴν διατονικὴν φθορὰν τοῦ Νη ζ καὶ γίνεται
κατὰ μετάθεσιν ὡς Νη, τὸ δέ μέλος τρέπεται εἰς δια-
τονικόν καὶ βάλναι ὡς ἦχος Πλ. τοῦ Δ' ἐκ τοῦ Νη.
Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν αἱ μαρτυρίαι ὑφίστανται
ἀνάλογον τροποποίησιν καὶ γίνονται τοιαῦται

151 Δεσπόζοντες φθόγγοι τοῦ Γ' ἤχου εἰς μέν τὰ εἰρμολογικά καὶ στιχηραρικά εἶναι οἱ Γα, Κε Πα εἰς δέ τὰ παπαδικά (ἐκ τοῦ Γα ὡς Νη) εἶναι οἱ Γα Κε Ζω, Νη (θεωρούμενοι ὡς Νη Βου Γα Δι).

152 Καταλήξεις. Καταλήξεις κάμνει εἰς τὰ εἰρμο- λογικά καὶ στιχηραρικά ἀτελεῖς μέν εἰς τοὺς φθόγ- γους Πα, Κε, ἐνίοτε καὶ Νη, εἰς τὸν Πρόλογον "Τὴν ὠραιότητα τῆς Παρθενίας σου ἐν μέρει δέ καὶ εἰς τινας ἄλλους γίνονται καὶ εἰς τὸν Δι. Εἰς τὰ πα- παδικά μέλη καταλήξεις ἀτελεῖς μέν γίνονται εἰς τοὺς φθόγγους Κε, Ζω, Νη, (λαμβάνομένους ὡς Βου, Γα Δι). Ἐντελεῖς δέ καὶ τελικάς καὶ ὀριστικάς εἰς τὸν Γα (λαμβάνομενον ὡς Νη).

153 Ἦθος. Τὸ ἦθος τοῦ Γ' ἤχου εἶναι διασταλ- τικόν, διακρίνει δέ αὐτόν ἡ σοβαρότης, ἀνδροπρέπει- α, ὀρμητικότης καὶ γενικῶς προξενεῖ ἐνθουσιασμόν μετ' ἄκρας ψυχικῆς γαλήνης καὶ συγχρόνου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἦχος Τέταρτος

Γένος, Μαρτυραὶ, φθοραὶ

154 Ὁ Τέταρτος ἦχος εἶναι ὁ τελευταῖος κατὰ σειρὰν τῶν κυρίων ἤχων. Ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὀνομάζετο Μιξολύδιος τρόπος, τὸν ὁποῖον ἐπενόησεν ἡ Σαπφώ, ὡς λέγει ὁ Χρυστόξενος. Ἀνήκει δέ εἰς τὸ Διατονικόν γένος.

155 Ἀρκτική Μαρτυρία τοῦ Τετάρτου ἤχου εἶναι αὕτη $\delta\eta$ Δι η' $\delta\eta$ Πα ἡ ὅποια ὀρίζει ὡς βᾶσιν τοῦ

५३

၁၀၂၇

Μαρτυρίαι τῶν ψευδγγων

157

Ἀπήχημα, Κλῦμαξ, Δεσπόζοντες φθόγγοι, Καταλήξεις

158 Εἰς ἕκαστον εἶδος τοῦ Δ' ἤχου μεταχειριζόμεθα

ἡ ἔκτενέστερον

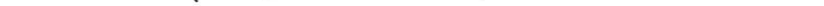
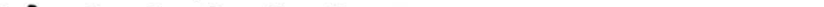
Δ $\bar{\epsilon}$ $\bar{\epsilon}$ δ η $\bar{\epsilon}$ $\bar{\epsilon}$ $\bar{\epsilon}$ δ

Ἀπό τήν λέξιν Λέγετος ἀποβαλλόμενα τά δύο ε
 σχηματίζεται ἡ μαρτυρία χ τος χ τος χ τος χ τος

“Ὅταν δὲ πρὸ τῶν τροπαίων φάλλεται στίχος
τις τὸ μέλος αὐτοῦ ἀρχίζει εἰς μὲν τὸ στιχηρα-
ρὶκὸν ἀπὸ τὸν Πα ἢ τὸν βου καὶ καταλήγει εἰς τὸν

Πα π.χ.
 χ Ε με ν πο με νο υ σι δι και οι χ ε ως ου αν τα

Πο - δω - ακ - - - μοι π
9 ἡ οὕτω

♭ ♯
 ♯ ♯ Ε με υ πο, με νο υ σι δ ι κα ι σι ♯ Ε ως ου αν τα

πὸ δωδε - - μοι 9

Εἰς δὲ τὸ εἰρημολογικὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Βου
καὶ καταλήγει εἰς τὸν βου

ϑ ρ
 Ἄ Χ Δοξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ α γιῷ Πνεύματι Καὶ νυν καὶ

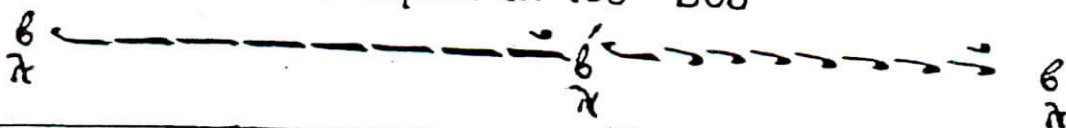
α Χ ΕΙ ΚΟΜΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΙ Ω ΝΑΣ ΤΩΝ ΑΙ Ω ΝΩΝ ΑΜΗΝ θ

Κλ̃ιμαξ

159 Ὅτε τартος ἡχος μεταχειρίζεται τὴν διάτονικὴν κλίμακα ἢ ὅποια εἰς τὸ παπαδικὸν εἶδος ὅταν ὁδεύει ἐπὶ τὸ ὀξύ θέλει τὸν Γα δέσειν, ὅταν πάλιν κατέρχεται ἀρᾷ τὸ βαρὺ ζητεῖ τὸν Ζω ἐν ὑφέσει.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

Κλίμαξ ἐκ τοῦ Βου

Εἰς μέλη εἰρμολογικά πολὺ συχνά ὁ Πα ἀκούεται μέ δεσιν καὶ ὁ Κε μέ ὕφεισιν.

Ι60 Σύστημα ὁ ἦχος οὗτος ἀκολουθεῖ τὸ θχορδον-ῆ-δια πασῶν σύστημα. Βάσις τοῦ ἦχου εἰς μὲν τὰ εἰρμολογικά εἶναι ὁ Βου εἰς δέ τὰ στιχηραρικά ὁ Πα καὶ εἰς τὰ Παπαδικά ὁ Δι.

Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς μὲν τὰ εἰρμολογικά εἶναι οἱ φθόγγοι Δι καὶ Βου, εἰς δέ τὰ στιχηραρικά οἱ Πα, Βου, Δι καὶ εἰς τὰ Παπαδικά οἱ Νη, Βου, Δι, Ζω.

Ι61 Καταλήξεις, εἰς τὰ εἰρμολογικά γίνονται ἀτελεῖς μὲν εἰς τοὺς φθόγγους Πα, Βου, Δι, ἐντελεῖς δέ καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Βου. Εἰς τὰ στιχηραρικά γίνονται ἀτελεῖς μὲν εἰς τοὺς φθόγγους Δι, Βου, ἐντελεῖς εἰς τὸν Πα καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Βου.

Εἰς τὰ Παπαδικά μέλη γίνονται ἀτελεῖς μὲν εἰς τοὺς Πα, Βου καὶ Ζω, ἐντελεῖς καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Δι.

Ὅριστικαὶ καταλήξεις γίνονται εἰς μὲν τὰ εἰρμολογικά καὶ στιχηραρικά ἐπὶ τοῦ Βου εἰς δέ τὰ Παπαδικά ἐπὶ τοῦ Δι.

Ι62 Μεταβολαί. Σπανίως τὰ μέλη τοῦ Δ' ἦχου μεταβαίνουν εἰς ἄλλον ἦχον. Συνήθως ὅμως εἶναι ἡ χρησιμιπότης τῆς χροᾶς τοῦ ζυγοῦ εἰς μέλη στιχηραρικά καὶ εἰρμολογικά.

Ι63 Μέλη ἐπέσακτα εἶναι πάντα ἀνεξαίρετως τὰ ἀπολυτικά καὶ καθίσματα τινά, τὰ ὅποια φάλλονται εἰς

ἦχον Β' τιθεμένης εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τῆς φθορᾶς ^Δ ^Δ
 Ἐπίσης τὰ καθίσματα "κατεπλάγη Ἰωσήφ" τιθεμένης
 τῆς φθορᾶς τοῦ Πλ. Β' ^Δ ^Δ

Ἦθος. Τὸ ἄσμα^{μα} τοῦ Τετάρτου δημιουργοῦσι ὁ
 διάφορα ψυχικὰ συναισθήματα ἀναλόγως τῆς κατατά-
 ξεως εἰς τὴν ὁποῖαν συνευρίσκονται ὡς πρὸς τὴν
 βάσιν ἐξ ἧς ἄρχεται ἡ κλίμαξ εἰς ἣν ἀνήκουσι τ
 ταῦτα. Καὶ ὅταν ἄρχονται ἐκ τοῦ βου, προκαλοῦσι
 παιδρότητα, ἡρωϊσμόν καὶ μεγαλοπρέπειαν. Ὅταν ἐκ
 τοῦ Πα ταπεινότητα, κατανυκτικότητα, γλυκύτητα καὶ
 κατευνασμόν τῶν παθῶν, καὶ ὅταν ἐκ τοῦ Δι σταθε-
 ρότητα καὶ λαμπρότητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἦχος Πλάγιος τοῦ Πρώτου

Γένος, Μαρτυρίαι καὶ Φθοραί

165 Πρῶτος κατὰ σειράν τῶν πλαγίων ἢ παραγῶγων
 ἡχων εἶναι ὁ Πλ. Α', ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ πρὸς τόν
 ὑποδώριον τρόπον (ἢ ἁρμονίαν) τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.
 Ἐνῆκει δέ εἰς τὸ διατονικόν γένος. Πλάγιος, ὡνο-
 μάσθη ἐκ τοῦ ὅτι ἐνῶ ὁ κύριος (δηλ. ὁ πρῶτος) ^{ἐκ} τοῦ
 ὁποῖου παράγεται ὁ Πλ. Α' ἔχει τὴν μέλωδικήν αὐτοῦ
 βάσιν τὴν ἀρχὴν τοῦ β' 4χορδου τῆς κλίμακος (τοῦ Κε)
 Οὗτος δηλ. ὁ Πλ. Α' ἔχει τοιαύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ Α'
 4χορδου (τόν Πα) τρόπον πινά πλαγιάζει κατὰ τέσσα-
 ρας τόνους πρὸς τὸ βαρὺ

166 Ἀρκετικὴ μαρτυρία τοῦ ἡχου τούτου εἶναι ἡ
 πλ. ρ Πα, ἡ ὁποῖα ὀρίζει βάσιν τοῦ μέλους τόν Πα
 εἰς δέ τὰ εἰρμολογικά ἡ μαρτυρία εἶναι τοιαύτη

170 Βάσις τοῦ ἤχου εἰς μέν τὰ στιχηραρικά καὶ παπδικά εἶναι ἡ Πα εἰς δέ τὰ εἰρμολογικά ὁ Κε.

Σύστημα

171 Ὡς πρὸς τὸ σύστημα ἀκολουθεῖ κλίμακα κατὰ τὸ ὀκταβδον ἢ διαπασῶν. Συχνά ἐν τούτοις, ἰδίως εἰς τὰ εἰρμολογικά μεταβάλλει καὶ αὐτὸς ὅπως ὁ κύριός του (ὁ Α'). Εἰς τὸ σύστημα τοῦ τροχοῦ τιθεμένης ἐπὶ τοῦ Κε τῆς διατονικῆς φθορᾶς τοῦ Πα ὁπότε γίνε-
ται μετάθεσις ἔνεκα τῆς ὁποίας τὰ διαστήματα Κε Ζω Νη Πα Βου (10 ± 8 12 12) βαλνουν ὡς Πα Βου Γα Δι Κε (10 8 12 12) αἱ μαρτυρεῖται τῶν φθόγγων γίνονται τοιαῦται

κ' ζ' ν' π' ε'
η λ ι ρ ρ

172 Δεσπύζοντες φθόγγοι εἰς μέν τὰ στιχηραρικά καὶ τὰ Παπαδικά μέλη εἶναι οἱ Πα Δι Κε εἰς δέ τὰ εἰρμολογικά οἱ Κε Νη.

Καταλήξεις εἰς τὰ στιχηραρικά μέλη γίνονται ἀτελεῖς μέν εἰς τοὺς φθόγγους Δι Κε ἐντελεῖς δέ εἰς τὸν Πα καὶ τελικαί εἰς τὸν Δι ἢ τὸν Πα. Εἰς τὰ εἰρμολογικά ἀτελεῖς μέν γίνονται εἰς τὸν Νη ἐντελεῖς καὶ τελικαί εἰς τὸν Κε. Εἰς δέ τὰ πα-
πδικά ἀτελεῖς γίνονται εἰς τοὺς φθόγγους Δι Κε ἐντελεῖς εἰς τὸν Δι Πα καὶ τελικαί εἰς τὸν Πα. Αἱ ὀριστικαὶ καταλήξεις γίνονται πάντοτε εἰς τὴν βάσιν τοῦ μέλους.

173^α Ἑκτασις. Εἰς μέν τὰ στιχηραρικά καὶ παπα-
δικά ἡ συνήθης εἶναι ἐπὶ τὸ ὀξύ μέν μέχρι τοῦ Πα ἢ τοῦ Βου, ἐπὶ τὸ βαρὺ μέχρι τοῦ Κε. Εἰς δέ τὰ εἰρ-
μολογικά ἐπὶ μέν τὸ ὀξύ φθάνει μέχρι τοῦ Βου ἐπὶ δέ τὸ βαρὺ μέχρι τοῦ Γα ἐνίστε καὶ τοῦ Πα.

I73^B Ἦθος. Τὰ μέλη τοῦ ἤχου τούτου ἄλλοτε φέρουν χαρακτῆρα πανηγυρικόν καί χαρμόσουνον (ἰδίως εἰς μέλη εἰρμολογικά), ἄλλοτε παθητικόν καί θρηνηῶδες. Θρηνηῶδες δέ γίνεται τό μέλος ὅταν τό ὅξυ 4χορδον εἶναι ἐναρμόνιον

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἦχος Πλάγιος τοῦ Δευτέρου
Γένος, Μαρτυρία, Φθορά

I74 Ὁ Πλ. Β' ἢ ὑπολύδιος τρόπος τῶν ἀρχαίων, ἀνήκει εἰς τό χρωματικόν γένος ὅπως καί ὁ Β' ἤχος. Διαφέρει ὅμως ἀπό τόν Β' ὡς πρὸς τήν βάσιν (εἰς τὰ στιχηραρικά καί παπαδικά) τοὺς ἐσπόμενους φθόγγους, τὰς καταλήξεις, τήν ἔκτασιν καί κατὰ τήν κλίμακα, ὅπως θά ἴδωμεν.

Ὁ Πλ. Β' φηλοῦται μετὰ τὴν τήν ἀρκτικήν μαρτυρίαν
 $\text{Πλ.} \vdash \text{Π} \alpha$ ἢ ὅποια ὀρίζει τόν Πα ὡς βάσιν τοῦ μέλους,
 ἐπὶ ὅπως ἡ μαρτυρία εἶναι τοιαύτη $\text{Π} \vdash \text{Π} \alpha \vdash$
 ἢ $\text{Π} \vdash \text{Π} \alpha \vdash$ ὅποτε τίθεται ὡς βάσις ὁ Δι.

Εἰς τὰ εἰρμολογικά μέλη ἀντιστρόφως πρὸς ὅτι συμβαίνει εἰς τὰ εἰρμολογικά τοῦ Β' ἤχου ἡ μαρτυρία εἶναι τοιαύτη $\text{Π} \vdash \text{Β} \alpha$ ἢ ὅποια ὀρίζει τόν Βου ὡς βάσιν ἢ τοιαύτη $\text{Π} \vdash \text{Β} \alpha$ ἢ τις δεικνύει ἀνάβασιν ἀπὸ τοῦ βου κατὰ δύο τόνους καί ἐπομένως θέτει ὡς βάσιν τόν Δι.

I75 Μαρτυρία τοῦ μέλους ἢ τῶν φθόγγων εἶναι αἱ δύο αὗται \vdash αἱ ὁποῖαι τίθενται ἐναλλάξ εἰς ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς κλίμακος.

Φθορά. Ἀπὸ τὰς πέντε φθοράς τοῦ χρωματικοῦ γένους, ὁ Πλ. Β' χρησιμοποιεῖ δύο τὰς α β

Τό πρῶτον εἶναι ὁ χρωματικός φθόγγος διεχέσθαι
ὁ ὁποῖος ἐφάλλετο κατὰ τοὺς παλαιούς ἀργῶς, κατὰ
τοὺς νεωτέρους δέ συντομώτερον οὕτως

π π
 λε - χε α - λε (λε
 με τό λε ούτω π ἥ π
 λε ε λε

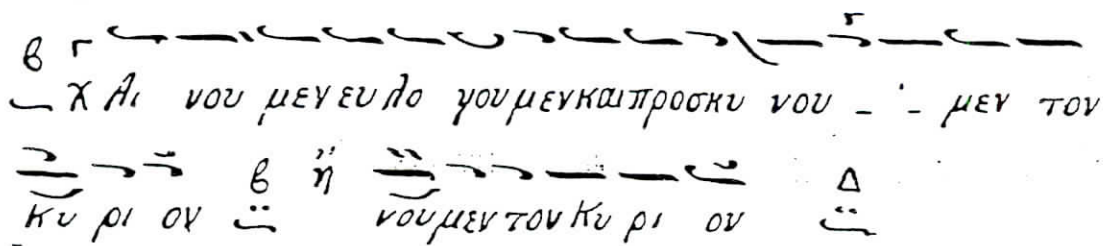
καὶ ἡμᾶς μόνον

Τὸ δευτερον εἶναι ἐπίσης ὁ χρωματικὸς φθόγγος
 λελάλω ὅστις ἐφάλλετο κατὰ τοὺς παλαιούς ἀργῶς,
 κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ συντομώτερον $\pi_{\lambda\epsilon-\lambda\alpha\lambda\omega} \text{ } \rho_{\lambda\epsilon}$

Εἰς τὰ εἰρημολογικά μέλη τὸ ἀπῆχημα εἶναι ἀπλῶν οὐ-
τω $\overline{\mu\epsilon}$ εἰς τὴν βάσιν $\overline{\beta\omicron\upsilon}$ ἢ $\overline{\delta\iota}$

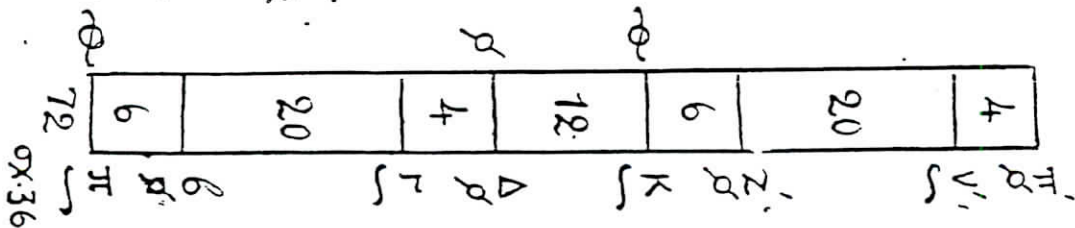
Ὅταν πρὸ τοῦ προπαρίου φάλλεται στίχος τις
τὸ μέλος τοῦ στίχου τούτου εἰς μὲν τὰ στιχηραρι-
κά τὸ μέρος τοῦ στίχου τὸ ὅποῖον θά φαλῇ εἰς τὴν
βάσιν Πα καὶ μετὰ τὴν μεταβολὴν τῆς χρονικῆς ἀγωγῆς
θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τόν Δι καὶ θά καταλήξῃ εἰς τόν Πα
οὕτω

μοιλο γησαοετω ο νομα τι σου π
Εἰς τὰ Εἰρημολογικά ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Δι καὶ καταλήγει εἰς τὸν
Δι ἢ Βου ὡς

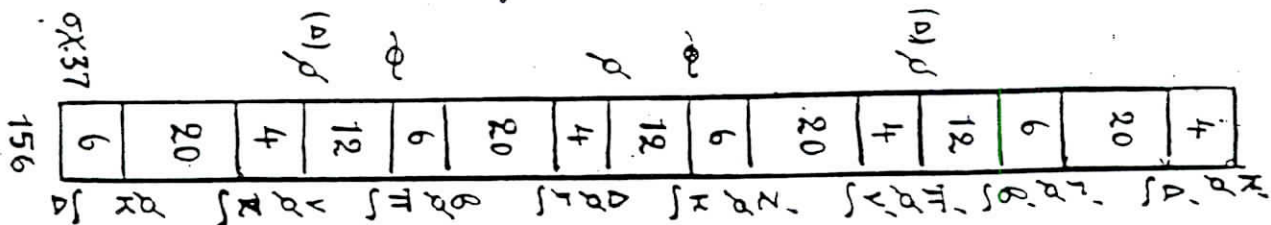
177 Κλίμαξ. Ὅπλ. Β' χρησιμοποιεῖ τὴν σύντογον χρωμ.
κλίμακα ἣτις ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο 4χορδα ὅμοια Πα-
Βο - Γα - Δι καὶ Κε - Ζω. Ἡ Πα διεξευγμένα μετὰ τὸν τό-
νον Δι - Κε. Ἐκαστον 4χορδον περιλαμβάνει ἡμίτονον
τριῆμιτονον καὶ ἡμίτονον (6-20-4) Ἡ κλίμαξ αὕτη
εἶναι ἀμιγῆς χρωματικῆς. Αἱ δύο χρωματικαὶ κλίμακες
ἡ μὲν εἰς δύο 4χορδα ἡ δὲ εἰς τέσσαρα

φύσσαι χρωματικά

μαρτυρίαι χρωματικάι

φύσσαι' χρωματικαί'

Ὁ ἦχος αὐτός μεταχειρίζεται πολλάκις εἰς τὰ μέ-
λη αὐτοῦ κλίμακα μικτήν, εἰς τὴν ὁποῖαν συνήθως τό-
μὲν βαρὺ 4χορδον εἶναι χρωματικόν τό δέ ὀξύ δι-
ατονικόν ἢ ἀντιστρόφως τό βαρὺ διατονικόν καὶ
τό ὀξύ χρωματικόν

Αἱ τρεῖς μικταὶ κλίμακες τοῦ πη' ἤχου

72	6	20	4	12	10	8	12
π	β	γ	δ	κ	ζ'	ν'	π'

σχ. 38

72	10	8	12	12	6	20	4
π	β	γ	δ	κ	ζ'	ν'	π'

σχ. 39

72	10	8	12	6	20	4	12
π	β	γ	δ	κ	ζ'	ν'	π'

σχ. 40

178 Βάσις τοῦ Πλ.Β' εἰς τὰ στιχηραρικὰ καὶ Παπαδικὰ μέλη εἶναι ὁ Πα σπανίως ὁ Δι. Τὸ χρωματικὸν μέλος τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς βάσιν τὸν Δι. ὀνομάζεται *Rebalm* (ἐ τοῦ ἀπηχήματός του)

Τὸ εἰρμολογικὴν εἶδος τοῦ Πλ.Β' ἔχει ὡς βάσιν τὸν βού ἢ Δι καὶ βάλνει κατὰ τὴν κλίμακα τοῦ Β' ἤχου.

179 Δεσπόζοντες φθόγγοι. Εἰς μὲν τὰ στιχηραρικὰ καὶ παπαδικὰ εἶναι οἱ Πα Δι Κε εἰς δέ τὰ εἰρμολογικὰ οἱ Βου καὶ Δι.

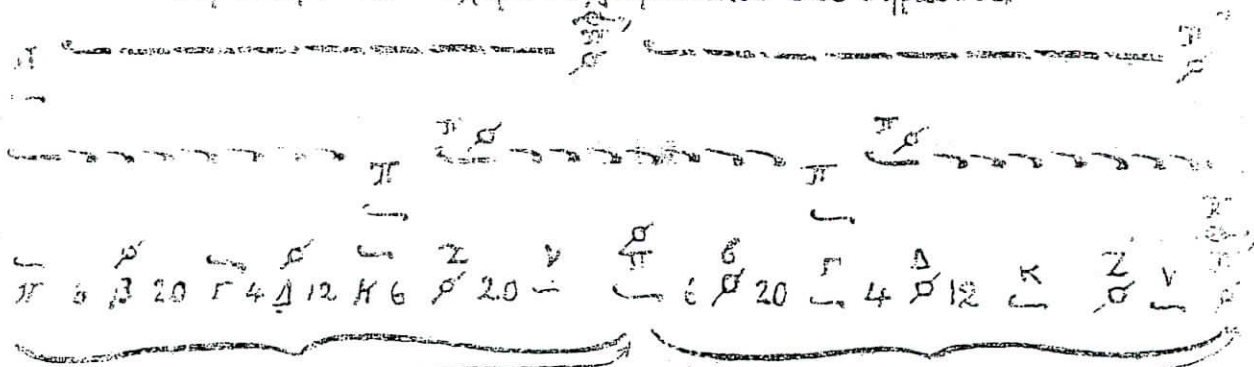
180 Καταλήξεις. Εἰς τὰ στιχηραρικὰ καὶ παπαδικὰ γίνονται ἀτελεῖς μὲν εἰς τοὺς φθόγγους Δι Κε, ἐντελεῖς εἰς τὸν Πα καὶ τελικαί εἰς τὸν Πα ἐνίοτε καὶ εἰς τὸν Δι καὶ ὀριστικά γίνονται εἰς τὸν Δι καὶ εἰς τὸν Πα. Εἰς τὰ εἰρμολογικὰ γίνονται ἀτελεῖς καταλήξεις εἰς τὸν Δι ἐνίοτε εἰς τὸν Βου σπανίως εἰς τὸν Νη καὶ ἐντελεῖς εἰς τὸν Βου καὶ τελικαί εἰς τὸν Βου ἐνίοτε εἰς τὸν Δι καὶ ὀριστικά στὸν Βου ἢ Δι.

Σύστημα

181 Ὁ Πλ.Β' μεταχειρίζεται εἰς τὰ μέλη αὐτοῦ τὸ ὀχχορδὸν καὶ τὸ 5χορδον σύστημα. Τὸ χρωματικὸν ὀχχορδον ἢ διαπασῶν σύστημα εἶναι ἡ σύνθετος χρωματικὴ καὶ κλίμαξ $\pi \quad \rho \quad \gamma \quad \delta \quad \kappa \quad \zeta \quad \nu \quad \pi$

Ἡ κλίμαξ αὕτη διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ ἐπὶ τὸ ὀξύ ἢ ἐπὶ τὸ βαρὺ μὲ τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς διαστήματα πρέπει ἐπὶ μὲν τὸ ὀξύ νὰ μεταβληθῇ ὁ π τῆς Νήτης διὰ τῆς φθορᾶς τοῦ Πα θ τῆς μέσης καὶ οὕτως ἡ κορυφή π θὰ γίνῃ βάσις π ἀρχὴ ὀξυτέρας κλίμακος μὲ τοὺς αὐτοὺς φθόγγους καὶ τὰ αὐτὰ ἀκριβῶς διαστήματα.

Παραγωγή τοῦ ὁχόρδου χρωματικοῦ συστήματος.

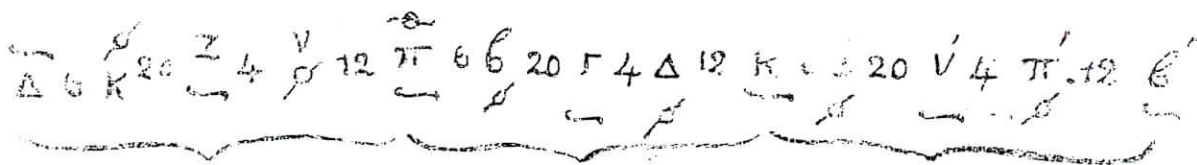
ἡ ^πβάσις γίνεται κορυφή
βαρυτέρου ὁχόρδου

ἡ κορυφή γίνεται βά-
σις ὀξυτέρου ὁχόρδου

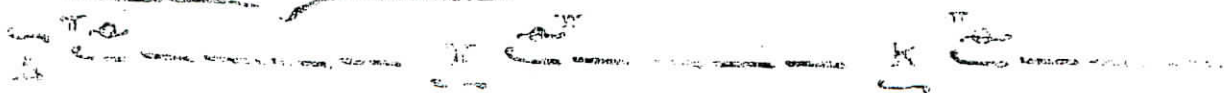
π' 6 β 20 γ' 4 Δ' 12 κ' 6 ζ' 20 ν' 4 π'

Ἑντάχορδον Σύστημα

181. Τὸ χρωματικὸν ὁχόρδον σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ σειράς πέντε φθόγγων Π, ς, γ, δ, κ, οἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν πέντε διαστήματα τέσσαρα ἡ σειρά αὕτη ἐπανορθώνεται ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ ἐπὶ τὸ βαρὺ, εἰς τὴν ἀνάβασιν ἡ κορυφή κε γίνεται βᾶσις τοῦ ὀξυτέρου ὁχόρδου, εἰς τὴν κατάβασιν δὲ ἡ βᾶσις Πα γίνεται κορυφή κε ἐξέρου βαρυτέρου ὁχόρδου, οὕτω συγκροτεῖται τὸ χρωματικὸν ὁχόρδον σύστημα ἀπὸ μίαν, δύο, τρεῖς ἢ περισσώτερας σειρᾶς φθόγγων καὶ τὰ αὐτὰ διαστήματα.

ε' 6 γ 20 Δ 4 κ 12 ζ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἦχος Βαρύς

Γένος, Μαρτυρίαι καὶ Φθοραί

185 Ὁ πλ. Γ' ἢ βαρύς ἡχος εἶναι ἑβδομος εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἡχῶν, ὅστις ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸν Ὑποφρύγιον τρόπον τῶν ἀρχαίων. Ὡνομάσθη δὲ βαρύς ἐπειδὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἡχους αὐτός ἔχει τὴν βαρυτέραν βάσιν, δηλαδή τὸν Ζω, Ἐπειδὴ δὲ ὁ φθόγγος αὐτός εἶναι πολὺ χαμηλός καὶ δὲν ἐπιτρέπει κατὰβατιν τοῦ μέλους εἰς βαρυτέρους φθόγγους, διὰ τοῦτο μετετέθη ἡ βάση εἰς τὸν Γα, τὸν ὁποῖον ἔχει βάση καὶ ὁ Τρίτος, διετηρήθη δὲ ὡς βάση ὁ Ζω εἰς ὠρισμένα μόνον μέλη.

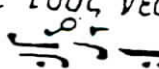

Ὁ βαρύς ἡχος περιλαμβάνει μέλη ἐναρμόνια καὶ διατονικά. Διὰ τοῦτο κατ' ἄλλα μὲν μέλη ἀνήκον εἰς τὸ διατονικὸν γένος, κατὰ δὲ τὰ περισσώτερα εἰς τὸ ἐναρμόνιον ὅπως ὁ κύριός του (τρίτος). Διαφέρει ὁμως ἀπὸ τὸν τρίτον ὁ βαρύς ἐναρμόνιος κατὰ τοὺς δεσποζόντας φθόγγους καὶ τὰς καταλήξεις· ὁ δὲ ἐκ τοῦ Ζω βαρύς διατονικός διαφέρει ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἡχους, κατὰ τὴν βάση καὶ τὰς καταλήξεις.

186 Μαρτυρίαι. α) Ἀρκτική μαρτυρία τοῦ ἡχου τούτου εἶναι ἡ Γα καὶ ἡ Ζω. Ἡ πρώτη δεικνύει ὡς βάση τὸν Γα, ἡ δευτέρα τὸν Ζω. Εἶναι δὲ ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ὁ βαρύς ἔχει ἰδιόζουσας ἀρκτικὴν μαρτυρίαν, ἡ ὁποία δὲν δεικνύει σχέσιν τινὰ πρὸς τὸν τρίτον, ἐνῶ αἱ μαρτυρίαι τῶν ἄλλων πλαγίων (πλ. Γ': , πλ. Δ': , πλ. Ε':) δεικνύον σαφῶς τὴν καταγωγὴν των ἀπὸ τοὺς κυρίους ἡχους.

β') Αἱ μαρτυρίαι τοῦ μέλους εἶναι διατονικάι (

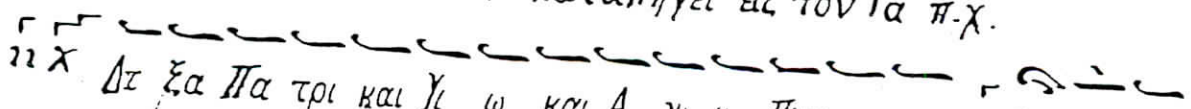
ὡς ἐπὶ τοῦ Ζω, ἐνίοτε ἐπὶ τοῦ Γα καὶ σπανιώτερον ἐπὶ τοῦ Βου (βλέπε
 ττ σελ 40). Εἰς τὰ διατονικά μέλη ὁ βαρὺς χρησιμοποιεῖ τὰς διατονικὰς
 φθόρας ἰδιαίτερος δὲ τὴν τοῦ Ζω Σ.

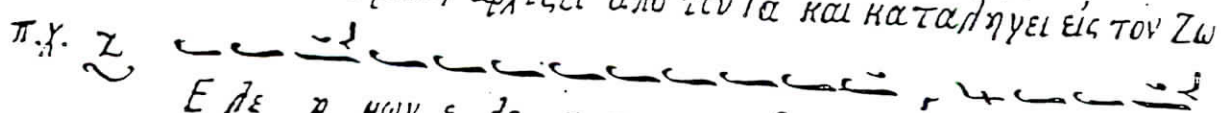

Συστατικά τοῦ βαρέως ἤχου

188. Ἀπήχημα. Ὁ βαρὺς ἤχος ἔχει δύο ἀπήχηματα ἐν διὰ τὰ ἐ-
 ναρμόνια μέλη καὶ ἕτερον διὰ τὰ διατονικά. Καὶ διὰ μὲν τὸ ἐναρ-
 μόνιον μέλος ὡς ἀπήχημα ἐφάλλετο κατὰ τοὺς παλαιούς ἀργῶς ὁ
 φθόγγος Ἀαίεε⁽¹⁾. Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους ψάλλεται ὁ αὐτὸς φθόγ-
 γος συντομώτερον οὕτω καὶ ἀκόμη ἀπλούστερον ἢ
 Ἀαίεε¹¹

⁽¹⁾ Ἄπαιμα διὰ τὰ διατονικά μέλη βλέπε ἐς τὴν σελίδα 99.

Ὅταν προηγήται τοῦ τροπαρίου στίχος τις ἢ Δόξα κ.δ.π. τὸ μέ-
 λος ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Γα καὶ καταλήγει εἰς τὸν Γα π.χ.

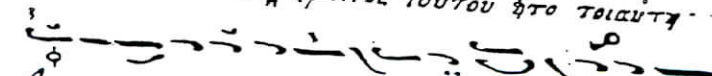

 11 Χ Δε ξα Πατρι και Υι ω και Α γι ω Πνευμα τι η και νυν και
 α ε χ και εις τους αι ω νας τω ναι ω - νων Ἀμην 11

Εἰς τὰ διατονικά μέλη ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Γα καὶ καταλήγει εἰς τὸν Ζω
 π.χ.
 Ε δε η μων ε δε η σου με σ θε ος 11 κατα το με
 γα ε ε ος σου και κατα το πλήθος των οικτηρων σου χ ε ξα δει
 ψον πα νο - μη μα α - - μου.

Κλίμαξ

189. Ὁ βαρὺς ἤχος χρησιμοποιεῖ δύο κλίμακας τὴν μίαν ἐναρμό-

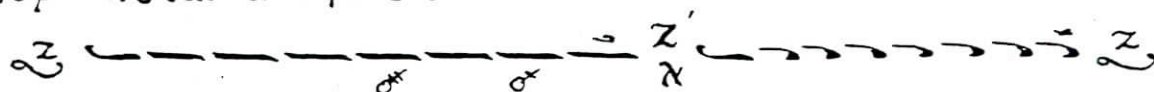
(1) Ἡ μελωδία τοῦ ἀπήχηματος τούτου ἦτο τοιαύτη

 Α - α - α α - ιε - ιε ε - ες 11

νιον διά τὰ ἐναρμόνια μέλη καί τήν ἄλλην διατονικήν διά τὰ διατονικά μέλη.

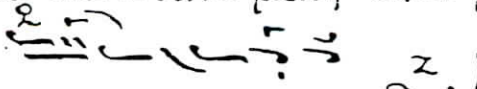
Ἡ ἐναρμόνιος κλίμαξ τοῦ βαρέως ἤχου εἶναι ἡ ἰδία τοῦ τρίτου ἤχου.
(σχ. 34) σελ. 82.

Διατονικήν κλίμακα μέ βάσιν τόν Ζω χρησιμοποιεῖ ὁ βαρὺς ἤχος εἰς μέλη παπαδικά κατὰ τό πλείστον, ἡ κλίμαξ αὕτη ὅταν ὁδεύει ἐπὶ τό ὄξύ θέλει τόν Γα καί τόν Κε ἐν διέσει, πολὺ δέ συχνά ὁ βου λαμβάνεται ἐν ὑφέσει.

σχ. 41

8	12	10	8	12	12	10	72
Ζ	ν	π	θ	γ	Δ	κ	Ζ'
Ζ	δν	φ	α	η	ξ	αι	α

(Ἀπὸ πᾶν διά τὰ διατονικά μέλη εἶναι μονοσύλλαβον καί φάλλεται οὕτω)

190 Σύστημα. Ὡς σύστημα ὁ βαρὺς μεταχειρίζεται εἰς μέν τὰ διατονικά μέλη τό ὄχρον εἰς δέ τὰ ἐναρμόνια μέλη τό 4χρον (σχ. 34) σελ. 82.

Λεσπόζοντες φθόγγοι καί καταλήξεις.

α) Λεσπόζοντες φθόγγοι εἰς μέν τὰ ἐναρμόνια μέλη εἶναι οἱ Γα, Δι, Ζω, εἰς δέ τὰ διατονικά οἱ Ζω, Πα, Γα, Δι.

β) Καταλήξεις. Εἰς τὰ ἐκ τοῦ Γα εἰρμολογικά καί στιχηραρικά τό μέλος καταλήγει ἀτελῶς μέν εἰς τοὺς φθόγγους Γα, Δι, Πα, ἐντελῶς δέ καί τελικῶς εἰς τόν Γα, (εἰς τινὰ ἀργά ἀργά στιχηραρικά μέλη εὐρίσκουμεν τελικήν κατάληξιν καί εἰς τόν Νη.) Εἰς δέ τὰ ἐκ τοῦ Ζω διατονικά καταλήγει ἀτελῶς μέν εἰς τοὺς φθόγγους Ζω, Πα, Γα, Δι, ἐντελῶς δέ

καί τελικῶς εἰς τόν Ζω. Αἱ δὲ ὀριστικαὶ καταλήξεις γίνονται εἰς τόν Γα (εἰς μέλη ἐκ τοῦ Γα) ἢ εἰς τόν Ζω (εἰς μέλη ἐκ τοῦ Ζω).

191. Ἑκτασις καὶ ἦθος. α) Ἑκτασις. Τὰ ἐκ τοῦ Γα εἰρμολογικὰ καὶ στιχηραρικὰ μέλη ἐκτείνονται συνήθως μέχρι τοῦ Νη ἐπὶ τὸ ὀξύ καὶ μέχρι τοῦ Νη ἐπὶ τὸ βαρὺ. Εἰς τινὰ ἀργὰ στιχηραρικὰ εὐρίσκομεν καὶ μεγαλητέρας ἀναβάσεις, καταβάσεις δὲ μέχρι τοῦ Ζω.

Εἰς τὰ διατονικὰ μέλη ἐκ τοῦ Ζω ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ εἰς τὴν ἔκτασιν. Διότι ἄλλα μὲν ἐκτείνονται ἐπὶ τὸ ὀξύ μέχρι τοῦ Βου ἐπὶ τὸ βαρὺ δὲ μέχρι τοῦ Δι τῆς ὑπάτης. Ἄλλα ἐκτείνονται ἐπὶ τὸ ὀξύ ἀπὸ τῆς βάσεως (Ζω) τέσσαρας φωνάς κατὰ τὸ πλεῖστον περιστρεφονται δὲ περὶ τόν Γα διὰ τοῦτο χαρακτηρίζεται ὡς ἦχος βαρὺς τετραφώνος.

ἦχ. Βαρὺς 5φωνος ἢ πρωτόβαρυς.

Ἄλλα πάλιν ἐκτείνονται ἐπὶ τὸ ὀξύ ἀπὸ τῆς βάσεως Ζω πέντε φωνάς, κατὰ τὸ πλεῖστον περιστρεφονται περὶ τόν Δι (ὅπως τὰ εἰρμολογικὰ τοῦ Α' ἤχου) καὶ καταλήγουν εἰς τόν Ζω. Ἰδὲ μακαρισμοὺς ἐκ τοῦ Ζω, δοξολογίαν σύντομον καὶ ἁναστήριον.

Ἄλλα τέλος μέλη ἐκτείνονται ἐπὶ τὸ ὀξύ ἑπτὰ φωνάς ἀπὸ τῆς βάσεως καὶ περιστρέφονται περὶ τόν Ζω, διὰ τοῦτο χαρακτηρίζονται ὡς ἦχος βαρὺς 7φωνος. Ἰδὲ δοξολογίαν Δανιὴλ πρωτοφάιλου κλπ.

β) ἦθος. Τὰ ἄσματα τοῦ βαρέως ἤχου δημιουργοῦν καὶ ἐκφάλλουν διαφορὰ ψυχικὰ συναισθήματα, ἀναλόγως τῆς βάσεως τῆς κλίμακος ἐξ ἧς προέρχονται. Ὅταν ἀρχίζουν ἐκ τοῦ φυσικοῦ Ζω τὰ διακρίνει μεγαλοπρέπεια καὶ λεπτὴ χάρις. Ὅταν δὲ ἀρχίζουν ἐκ τοῦ Γα ἢ τοῦ Ζω ὑφέσις· ἔχουν χαρακτῆρα ἡσυχαστικόν, γαλήνιον καὶ καταπραϋντικόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΩΘΟΝ

Ήχος Πλάγιος τοῦ τετάρτου

Γένος, Μαρτυρίαι καὶ φθοραὶ

192 α) Ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου εἶναι ὁ τελευταῖος κατὰ τὴν τάξιν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἤχους, καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ὑπομιζολύδιον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. ἀνήκει δέ εἰς τὸ διατονικόν γένος ὅπως καὶ ὁ κύριός του (ὁ Δ'). διαφέρει ὅμως ἀπὸ τὸν Δ', κατὰ τὴν βάσιν τοῦ δεσπόζοντος φθόγγου καὶ τὰς καταλήξεις.

β') Μαρτυρίαι. Ἐς ἀρκτική μαρτυρία τοῦ ἤχου τούτου εἶναι αὕτη πλ. δ' Νη, ἡ ὁποία ἔχει τὸν Νη ὡς βάσιν τοῦ μέλους, ἢ αὕτη πλ. δ' Νη $\frac{2}{\Gamma}$ (ἢ πλ. δ' $\frac{2}{\Gamma}$), ἡ ὁποία ὀρίζει κατὰ μετὰθεσιν ὡς βάσιν τὸν Γα, ὡς ἀρκτική μαρτυρία εἶναι καὶ αὕτη πλ. δ' Ν $\frac{2}{\Gamma}$ ἢ ὁποία δεικνύει ἀνάβασιν ἀπὸ τῆς βάσεως Νη κατὰ δύο τόνους, ἐπομένως ὀρίζει τὸν Βου ὡς ἀφετηρίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν θ' ἀρχίσῃ τὸ μέλος.

Αἱ μαρτυρίαι τοῦ μέλους εἶναι διατονικαὶ καὶ εἶναι αὗται

ν	π	β	γ	Δ	κ	ζ	ν
δ	α	η	η	δ	α	η	η

Ὅταν ὅμως γίνεται μετὰθεσις τῆς εἰς τὸν Γα², (ὁ ὁποῖος μεταβάλλεται εἰς Νη) τότε αἱ μαρτυρίαι ὑφίστανται μεταβολὴν ἔνεκα τῆς μεταθέσεως καὶ γράφονται οὕτω.

ν	π	β	γ ²	Δ	κ	ζ	ν
δ	α	η	δ	α	η	η	δ

γ') Φθοραὶ. Φθοράς ὁ πλ. Δ' χρησιμοποιεῖ τὰς διατονικάς. Ἰδιαιτέρως τὴν εἰς τὸν Νη² καὶ τὴν τῆς ἀντφωνίας ἐπὶ τὸ ὅξυ Νη².

Συστατικά τοῦ πλ. Δ'

193. Ἀπήχημα, κλίμαξ, δεσπόζοντες φθόγγοι καὶ καταλήξεις.

α') Ὡς ἀπήχημα τοῦ πλδ' κατὰ τοὺς παλαιούς βυζ. μελωδούς ἐψάλλετο ἄργως ὁ φθόγγος μεάγιε $\frac{2}{\mu\epsilon} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\gamma\iota} \frac{1}{\mu\epsilon} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\gamma\iota} \frac{1}{\epsilon} \frac{1}{\delta}$ κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ ψάλλεται συντόμως ὁ αὐτός φθόγγος οὕτω $\frac{2}{\mu\epsilon} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\gamma\iota} \frac{1}{\epsilon} \frac{1}{\delta}$ ἢ μονοσυλάβως $\frac{2}{\mu\epsilon} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\gamma\iota} \frac{1}{\epsilon} \frac{1}{\delta}$ καὶ ἀπλούστερον $\frac{2}{\mu\epsilon} \frac{1}{\alpha} \frac{1}{\gamma\iota} \frac{1}{\epsilon} \frac{1}{\delta}$ ἀπαιτεῖ προφορὰν σοβαράν καὶ ἡγεμονικὴν.

β') Κλίμαξ. Ὁ πλάγως τοῦ τετάρτου χρησιμοποιεῖ τὴν διατονικὴν κλίμακα μέ βάσιν τὸν Νη. ἡ κλίμαξ αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο 4χορδα ὅμοια Νη Πα Βού Γα καὶ Δι Κε Ζω Νη διεζευγμένα μέ τὸν μείζονα Γα - Δι. Ἐκαστον 4χορδον ἀποτελεῖται ἀπὸ τόνον μείζονα ἐλάσσονα καὶ ἐλάχιστον, ἥτοι 12+10+8. Αἱ μαρτυρίαι τῆς κλίμακος αὐτῆς εἶναι διατονικαί.

διατ. τόνος							ῥ
12	10	8	12	12	10	8	72
ν	π	θ	γ	Δ	κ	ζ'	ν'
δ	ϣ	κ	η	δ	ϣ	α	η

σχ. 4^ο

Ὅταν ὁ πλδ' χρησιμοποιεῖ ὡς βάσιν τὸν Γα² ὁ φθόγγος αὐτός ἔνεκα τῆς μεταβολῆς κατὰ τόνον λαμβάνεται ὡς Νη καὶ ἐπομένως ἀλλάσει ἡ σειρά τῶν διαστημάτων ὡς ἐξῆς: εἰς μὲν τὴν ἐπὶ τὸ ὀξύ ἀνάβασιν ἡ σειρά τῶν διαστημάτων Γα¹² Δι¹² Κε¹⁰ Ζω⁸ Νη γίνεται ἔνεκα τῆς μεταβολῆς Γα² Δι¹⁰ Κε⁸ Ζω¹² Νη δηλαδή ὡς Νη¹² Πα¹⁰ Βδ⁸ Γα¹² Δι. Εἰς δὲ τὴν κατάβασιν ἀλλάσουν μὲν οἱ φθόγγοι τὰ διαστήματα ὅμως μένουσιν τὰ ἴδια διότι τὰ διαστήματα Γα⁸ Βδ¹⁰ Πα¹² Νη εἶναι καὶ ὡς Νη⁸ Ζω¹⁰ Κε¹² Δι τὰ ἴδια. Ἐνεκα τῆς ἀνωτέρω μεταθέσεως αἱ μαρτυρίαι τῶν φθόγγων ὑφίστανται μεταβολὴν ὡς δεικνύεται ἐπὶ τῆς κλίμακος.

Σ.				Σ.			
12	10	8	12	10	8	12	
ν	π	β	γ	Δ	κ	ζ'	ν'
δ	ρ	ω	δ	ρ	λ	η	δ

194. Σύστημα, Δεσπόζοντες φθόγγοι, Καταλήξεις καὶ ἦθος.

α) Σύστημα. Ὄταν τὸ μέλος ἔχη βάσιν τὸν Νη, ἀκολουθεῖ κλίμακα κατὰ τὸ 8χορδον σύστημα. 6χ. Ὄταν ὅμως ἔχη βάσιν τὸν Σ , ἀκολουθεῖ κλίμακα κατὰ τὸ 4χορδον, ἥτοι κατὰ τριφωνίαν

ν	π	β	Σ	Δ	κ	Σ'	ν'	π'	β'
δ	12	ρ	10	ω	δ	12	ρ	10	λ
			8				8		

β') Δεσπόζοντες φθόγγοι εἰς μέλη μέ βάσιν τὸν Νη εἶναι οἱ Νη, Βδ, Δι, εἰς τὰ ἔχοντα βάσιν τὸν Γα Σ εἶναι οἱ φθόγγοι Γα, Δι, Ζω.

Γ') Καταλήξεις εἰς μέλη ἐκ τοῦ Νη γίνονται ἀτελεῖς μὲν εἰς τοὺς φθόγγους Δι, Βδ, Νη. Ἐντελεῖς εἰς τὸν Νη καὶ σπανίως εἰς τὸν Δι, τελικαὶ δὲ εἰς τὸν Νη καὶ σπανίως εἰς τὸν Βου.

Εἰς τὰ ἐκ τοῦ Γα Σ μέλη γίνονται ἀτελεῖς μὲν εἰς τὸν Δι, ἐντελεῖς δὲ καὶ τελικαὶ εἰς τὸν Γα. Αἱ ὀριστικαὶ καταλήξεις γίνονται πάντοτε εἰς τὴν βάσιν, δηλ. τὸν Νη ἢ τὸν Γα.

Δ') ἦθος. Τὰ ἄσματα τοῦ πλ Δ' ἔχουν ἐπὶ τὸ πλείστον ἦθος ἡσυχαστικόν τὰ ὅποια δημιουργοῦν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον γαλήνην διαχυτικότητα, μεγαλοφροσύνην καὶ μεγαλοπρέπειαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ

ΡΥΘΜΟΣ

195. Ἔτιός ἀπό τήν ταχυτέραν ἢ βραδυτέραν ἀπαγγελίαν τήν ὁποίαν κανονίζουν αἱ χρονικαί ἀγωγαί εἰς τήν Μουσικήν· ὑπάρχει καί ὁ ρυθμός. Ρυθμός εἰς τήν μουσικήν εἶναι ἡ κατανομή τῶν μέλους εἰς μέρη ἀποτελούμενα ἀπό τόν ἴδιον πάντοτε ἀριθμόν χρόνων.

196. Συστατικά τοῦ ρυθμοῦ εἶναι· α) οἱ χρόνοι β) οἱ πόδες ἢ μέτρα καί γ) ἡ ρυθμική ἀγωγή.

Α') Οἱ χρόνοι εἶναι τό κύριον συστατικόν ἑνός ρυθμοῦ, εἶναι δέ οἱ χρόνοι ἀπλοῖ ἢ σύνθετοι. Ἀπλοῦς χρόνος (ἡ ἐλάχιστος) εἶναι ἡ μικροτέρα χρονική μονάς ἡ περιεχομένη εἰς τόν ρυθμόν.

Ἡ χρονική μονάς ἡ ὁποία συνήθως δέν ὑποδιαιρεῖται ἀλλά μόνον πηλλαπλασιάζεται, εἶναι ἡ παρὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων χρονική διάρκεια μιᾶς βραχείας συλλαβῆς· καί ὠνομάζετο χρόνος βραχύς ἢ πρῶτος ἢ σημεῖον, καί ἐσημειώνετο οὕτω ∪.

197 Χρῶς σύνθετος εἶναι ὁ διπλάσιος ἢ τριπλάσιος ἢ τετραπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου. Ὁ διπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου ὠνομάζετο χρόνος μακρός ἢ δίσημος (ὡς ἀποτελούμενος ἐκ δύο σημείων) καί ἐσημειώετο οὕτω —.

Ὁ τρίσημος χρόνος (τριπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου) ἐσημειοῦτο οὕτω L ἢ J, 4σημος οὕτω W καί ὁ 5σημος οὕτω W.

Εἰς ἀπλοῦς χρόνος (ἢ σημεῖον) τῶν ἀρχαίων ἔχει διάρκειαν ἐνός χρόνου τῆς ταχείας χρονικῆς ἀγωγῆς (ἢ τό ἐν ὀγδοὺν τῆς εὐρωπαϊκῆς.

Β' Πόδες (ἢ Μέτρα).

198. Πόδες. Οἱ χρόνοι τοῦ μέλους συγκροτοῦν ομάδας, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη ἀποτελεῖται ἀπὸ χρόνους 2 ἢ 3 ἢ 4 κ.λ.π. Αἱ ὁμάδες αὐταὶ τῶν χρόνων ὀνομάζονται πόδες ἢ μέτρα. Ἐκαστος ποὺς ἀποτελεῖται ἀπὸ ὠρισμένον ἀριθμὸν χρόνων, ὡς ἐκ τούτου ὑπάρχουν διάφορα εἶδη ποδῶν, π.χ. ποὺς δισημος $\cup\cup$, πόδες 3σημοι $\cup - ἢ - \cup$ ἢ $\cup\cup\cup$, 4σημοι $\cup\cup\cup -$ κ.λ.π.

199. Οἱ πόδες διακρίνονται εἰς ἀπλοῦς καὶ συνθέτους. Ἀπλοὶ εἶναι ὁ δισημος καὶ ὁ 3σημος· σύνθετοι λέγονται οἱ ἄνω τῶν τριῶν χρόνων, π.χ. ὁ 4σημος εἶναι σύνθεσις δισημοῦ ($2+2$), ὁ 5σημος ὡς σύνθεσις δισημοῦ καὶ 3σημοῦ ($2+3$ ἢ $3+2$) κ.λ.π.

Οἱ χρόνοι τοῦ ρυθμικοῦ ποδός (ἢ μέτρου) δὲν καταμετροῦνται εἰς ἕκαστος μέθεσιν καὶ ἄρσιν, ἀλλ' ἄλλος μὲν λαμβάνεται εἰς τὴν θέσιν καὶ ἄλλος εἰς τὴν ἄρσιν. Ἡ θέσις δηλοῦται μὲ τό σημεῖον 0, καὶ ἡ ἄρσις μὲ τό σημεῖον 1, δεικνύει τό καθέν χρόνον ἐλάχιστον.

Ὅταν οἱ χρόνοι εἶναι διπλάσιοι τοῦ ἐλαχίστου ἢ 3πλάσιοι, ἢ 4πλάσιοι, τότε προστίθενται ἐπὶ τῶν σημείων 0 καὶ 1 ἀνάλογοι στιγμαί. Οὕτω ἔχομεν χρόνους συνθέτους σημειομένους οὕτω 0 καὶ 1, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστος εἶναι χρόνος διπλάσιος τοῦ ἐλαχίστου· καὶ ὁ μὲν πρῶτος λαμβάνεται εἰς τὴν θέσιν, ὁ δὲ δευτέρος εἰς τὴν ἄρσιν.

Ὅμοιως καὶ οἱ 3πλάσιοι 4πλάσιοι 0 (θέσις) καὶ 1 (ἄρσις) ἢ 0 (θέσις) καὶ 1 (ἄρσις).

Γ' Ρυθμικὴ ἀγωγή

Ἡ ρυθμικὴ ἀγωγή εἶναι ἡ ἰδίᾳ χρονικὴ ἀγωγή δηλαδή ὁ κανονισμὸς ταχυτέρας ἢ βραδυτέρας ἀπαγγελίας τῶν χρόνων τοῦ μέλους.

Διάκρισις ρυθμῶν

200. Ὅπως οἱ πόδες οὕτω καὶ οἱ ρυθμοὶ διακρίνονται εἰς ἀπλοὺς καὶ εἰς συνθέτους· καὶ ἀπλοὺς μὲν ρυθμὸς εἶναι ἐκεῖνος ὃς οὐκ ἀποτελεῖται ἀπὸ πόδας ἀπλοῦς· Σύνθετος δὲ ἐκεῖνος ὃς ἀποτελεῖται ἀπὸ πόδας συνθέτους.

Ὁ σύνθετος ρυθμὸς τοῦ ὁποῖου ὁ πούς του ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἀνομοίους πόδας π.χ. ἓνα δίσημον καὶ ἓνα τσημον, λέγεται ρυθμὸς κατὰ συζυγίαν.

Ὁ σύνθετος ρυθμὸς τοῦ ὁποῖου ὁποῖου ὁ πούς του ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν συνένωσιν τριῶν ἢ περισσοτέρων ἀπλῶν καὶ συνθέτων ποδῶν (ἢ μέτρων), λέγεται ρυθμὸς σύνθετος κατὰ περίοδον.

Ἐκ τῶν συνδιασμών ἀπλῶν καὶ συνθέτων ρυθμῶν γίνονται διάφοροι πολυσύνθετοι ρυθμοί, ἐλέγοντο δέ (ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων) διποδίαί, τριποδίαί, τετραποδίαί, κ.λ.π. ἀναλόγως μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ποδῶν του.

Τονισμός τῶν ποδῶν (ἢ μέτρων)

201. Οἱ χρόνοι ἐκάστου ποδὸς τονίζονται ὅλοι ἐξ ἴσου. Ὅσοις τονίζεται ζωηρότερον καὶ λέγεται ἰσχυρόν μέρος. Ὅσοις τονίζεται ὀλιγώτερον καὶ λέγεται ἀσθενές μέρος.

Εἰς τῷ ἀπλοῦς πόδας (2σημους 3σημους) ἰσχυρόν μέρος εἶναι μόνον ὁ Πρῶτος χρόνος οἱ δὲ ἄλλοι εἶναι τὰ ἀσθενῆ μέρη π.χ.

Ἀπὸ τὰ ἰσχυρά μέρη ἑνὸς συνθέτου ποδός, ἰσχυρότερον εἶναι τὸ πρῶτον, δηλαδή ἡ πρώτη θέσις. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ὀλιγώτερον ἰσχυρά με βαθμιαίαν ἐξασθένεισιν τοῦ τονισμοῦ.

π.χ.

Οἱ πόδες εἰς τὸ μουσικόν κείμενον χωρίζονται μικράς κα-

θέτους γραμμίας, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται διαστολαί. Οἱ
σύνετοι πόδες χωρίζονται μὲ διπλάς διαστολάς ὡς χ ὁ οἱ.

$\pi_9 \left(\tau_0 - \tau_0 - \tau_0 - \tau_0 - \rho_0 \rho_0 \right)$

Ἡ μεγαλύτερα ἔντασις μέ τήν ὁποίαν ἐκτελεῖται τό ἰσχυρόν μέρος τοῦ ποδός λέγεται μετρικός τονισμός.

Πόδες ἑλλειπείς (λείπα ρυθμού).

202. Πολλάκις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μέλους συμβαίνει νὰ εἶναι ὁ πούς ἐλλιπής κατὰ ἓνα ἢ περισσότερους χρόνους ἢ καὶ ὁλόκληρον πόδα, ὅποτε τὴν θῆσιν αὐτῶν ἀναπληροῖ ἰσόχρονος παῖσις. Ὁ κενὸς αὐτὸς χρόνος ὀνομάζεται λείμα ρυθμοῦ π. χ. ...

$\chi_{\rho\nu\delta} = 0 - j \frac{\pi}{9} \frac{1}{\tau\epsilon - \epsilon - \rho' \rho\epsilon - \rho' \rho\epsilon \rho\nu \tau\epsilon}$

Οι ρυθμοί όταν αρχίζουν από το ισχυρόν μέρος του πο-
δός λέγονται θετικοί π.χ. $\frac{6}{x}$ — — — — —

Καί ὅταν ἀρχίζουν ἀπό τὸ ἀσθενές μέρος τοῦ ποδὸς λέγονται ἀνακρουστικοί π.χ.

$\bar{\chi} \bar{\epsilon}$ $\bar{\epsilon} \bar{\xi} \bar{\eta} \bar{\nu} \bar{\theta} \bar{\eta} \bar{\sigma} \bar{\epsilon} \bar{\nu} \bar{\eta}$ $\bar{\epsilon} \bar{\rho} \bar{\eta} \bar{\mu} \bar{o} \bar{s} \bar{\omega} \bar{\sigma} \bar{\epsilon} \bar{\iota} \bar{\kappa} \bar{\rho} \bar{\iota} \bar{\nu} \bar{o} \bar{\nu} \bar{\kappa} \bar{\upsilon} \bar{\rho} \bar{\iota} \bar{\epsilon}$ κ. λ. π.

Γένη ποδῶν

203. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκανόνιζον τὸν ρυθμὸν ἐπὶ τῇ βάρσει τῆς προσωδίας, δηλαδὴ τῆς διακρίσεως τῶν συλλαβῶν εἰς μαχὰς καὶ βραχείας. Διέκρινον δὲ τέσσαρα γένη ποδῶν: τὸ ἰαμβικόν, τὸ δακτυλικόν, τὸ παιωνικόν καὶ τὸ ἰωνικόν.

Θί νεώτεροι ὡς βάσιν διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ ρυθμοῦ ἔχουν τὸν ζωηρότερον τονισμὸν μὲν συλλαβῆς τοῦ ποδός.

καὶ ὄχι τὰς μαράς καὶ βραχείας συλλαβάς. Ὁ ρυθμὸς αὐτὸς ὀνομάζεται τονιστικός.

Πόδες ἀπλοῖ. α) Δίσημος

204. Ὁ Δίσημος Πούς ἀποτελεῖται ἐκ δύο χρόνων υυ. μιᾶς θέσεως ο καὶ μιᾶς ἄρσεως ι. ὀνομαζέτο δὲ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πυρρίχιος^(α) ἢ ἡγεμών.

Ὁ δίσημος ρυθμὸς ἐκτελεῖται διὰ δύο ἰσοχρόνων κινήσεων τῆς χειρός, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει διάρκειαν ἐνός χρόνου. Ἡ πρώτη κίνησις τῆς χειρός καλεῖται θέσις ἰσχυρά καὶ ἐκτελεῖται πρὸς τὰ κάτω, ἡ δευτέρα καλεῖται ἄρσις ἀσθενής καὶ ἐκτε-

λεῖται πρὸς τὰ ἄνω
 $\begin{array}{c} 1 \downarrow \\ \text{θέσις ἰσχυρά} \end{array} \quad \begin{array}{c} \uparrow 2 \\ \text{ἄρσις ἀσθενής} \end{array}$

β) Τρίσημος (γένος ἱαμβικόν)

205. Ὁ τρίσημος ἀνήκει εἰς τὸ ἱαμβικόν γένος καὶ περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς τρία εἶδη :

1) —υ. = Τροχαῖος = $\text{—} \text{—} = \text{οι}$ (ἡ χορείος κατὰ Βακχείον κ.λ.π.)

2) υ — ἱαμβος = $\text{—} \text{—} = \text{οι}$

3) υυυ Χορείος ἢ τρίβραχυς = $\text{—} \text{—} \text{—} = \text{οιι}$

Ὁ τρίσημος πὺς ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν χρόνων μίαν θέσιν καὶ δύο ἄρσεις οιι, ἡ πρώτη κίνησις τῆς χειρός καλεῖται θέσις ἰσχυρά καὶ ἐκτελεῖται πρὸς τὰ κάτω, ἡ δευτέρα ἄρσις ἀσθενής ἐκτελεῖται πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἡ τρίτη ἄρσις ἀσθενής ἐκτελεῖται πρὸς τὰ ἄνω.

$\begin{array}{c} \uparrow 3^{\text{α}} \text{ ἄρσις ἀσθενής} \\ \downarrow \\ 1^{\text{α}} \text{ θέσις ἰσχυρά} \quad \rightarrow \quad 2^{\text{α}} \text{ ἄρσις ἀσθενής} \end{array}$

(α) (Βακχείος ὁ Γέρων) Πυρρίχιος ὀνομάσθη καθ' ὅτι εἶναι ἐραχύτερος καὶ ὀξεῖαν ποιεῖται τὴν κίνησιν τῶν χρόνων.

(Ἡ φαιστίων. Πυρρίχη ἦν ὄρχησις, εἶδος ἐνόπλου πολεμικοῦ χοροῦ, ὀνομασθεῖς ὑπὸ Πυρίχου τινος, ἐφευρέτου αὐτοῦ).

1) Διτροχάιος βῆμος

206. Διτροχάιος καλεῖται ὁ ρυθμός ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἐκ δύο τροχαίων καί εἶναι ρυθμός βσημος

$$- \text{υ} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } - \text{υ} = \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} = \text{ } \overline{\text{ο}} \text{ } \overline{\text{ο}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}}$$

Εἰς ρυθμόν διτροχάιον ψάλλονται κρατήματα, πολυχρονισμοί Βασιλέων, ὡς καί τὰ Δημῶδη χορευτικά ᾄσματα εἰς ἐξάσημον χορίαμβον.

2) Χορίαμβος βσημος (ἢ καρικόν μέλος)

Χορίαμβος καλεῖται ὁ ρ. ὁ ὁποῖος προκύπτει ἐκ χορείου (ἢ τροχαίου) καί Ἰάμβου,

$$- \text{υ} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } - \text{υ} = \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} = \text{ } \overline{\text{ο}} \text{ } \overline{\text{ο}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}}$$

3) Ἀντίσπαστος βσημος

Ἀντίσπαστος βσημος καλεῖται, ὅταν προηγῇται ὁ Ἰάμβος καί ἀκολουθεῖ ὁ τροχάιος.

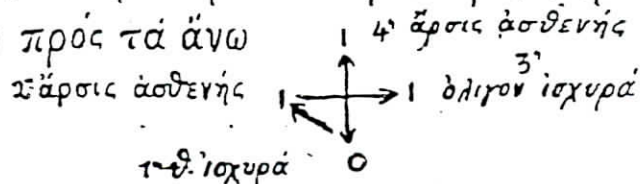
$$\text{υ} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } - \text{υ} = \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}} = \text{ } \overline{\text{ο}} \text{ } \overline{\text{ο}} \text{ } \overline{\text{ι}} \text{ } \overline{\text{ι}}$$

(Ἰάμβος ὠνομάσθη ἐκ τῆς Ἰάμβης γυναικὸς ἀπὸ τοῦ ἐξ Ἀμφιγυῖ ποιητοῦ Σιμωνίδου ἢ κατ' ἄλλους Ἰάμβοι ἐκαλοῦντο οἱ κατὰ τὰς ἑορτὰς τῆς Δημητρεως σκώπτικοί αὐτοσχεδιαζόμενοι στίχοι. Ἐφευρέτης δὲ αὐτοῦ φέρεται ὁ Ἀρχίλοχος ἐκ Παρίου 720 π.χ.)

Γ') Τετράσημος (Δακτυλικόν Γένος)

207. Ὁ 4σημος πούς περιέχει τέσσαρας χρόνους καί ἐκτελεῖται

διὰ τεσσάρων ἰσοχρόνων κινήσεων τῆς χειρός. Ἡ πρώτη κίνησις γίνεται πρὸς τὰ κάτω, ἡ δευτέρα πρὸς τὰ ἀριστερά, ἡ τρίτη πρὸς τὰ δεξιὰ καί ἡ τετάρτη πρὸς τὰ ἄνω

Δυνάμεθα ὁμῶς νὰ ἐκτελέσωμεν τὸν ρυθμόν τούτον καί μέ δύο κινήσεις δηλαδή τὸν ἕνα δίσσημον εἰς τὴν ὕψειν καί τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἄρσιν. ἢ κτυπῶντες τὸν πρῶτον δίσσημον ὁ μέτῃν δεξιάν

χειρά, τὸν δὲ δεύτερον ἰ μέ τὴν ἀριστεράν, ὥστε ὁ πρῶτος χρόνος τῆς δεξιᾶς χειρὸς νὰ εἶναι πολὺ ἰσχυρός, ὁ δὲ τρίτος χρόνος ὁ ὁποῖος εἶναι θέσις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς νὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἰσχυρός, οἱ δὲ χρόνοι 2^{ος} καὶ 3^{ος} εἶναι ἀσθενεῖς.

Ὁ 4^{ος} σημος ἀνήκει εἰς τακτυλικόν γένος τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τοὺς ἑξῆς πέντε 4^{ση}μους πόδας 1) Δακτυλικόν 2) Ἀναπαιστον 3) Σπονδεῖον 4) Προκελευσματικόν 5) Ἀμφίβραχυν.

1) Δάκτυλος — — —

208. Δάκτυλος ὠνομάσθη ἀπὸ τοῦ λιχανοῦ δακτύλου (δείκτη) τοῦ ἔχοντος μίαν μακράν καὶ δύο βραχείας ἀρδρώσεις. ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μίαν μακράν συλλαβὴν καὶ δύο βραχείας

— — — = — — — = οἱ

2^{ος}) Ἀνάπαιστος — — —

Ὁ Ἀνάπαιστος ἀποτελεῖται ἐκ δύο βραχέων καὶ μιᾶς μακρᾶς ἀντίστροφος τοῦ δακτύλου, διότι ἐν τῷ δακτύλῳ προηγείται ἡ μακρὰ θέσις. (Ἀνάπαιστος δὲ ὠνομάσθη, ἢ διὰ τὸ ἀνάπαλιν τετάχθαι ἢ διὰ τὸ τὴν διαυεῖν μὲν τὰς βραχείας, ἀναπαύεσθαι δὲ καταντῶσαν ἐπὶ τὴν μακράν. — — — = — — —)

3^{ος}) Σπονδεῖος (Ἀπλοῦς)

209. Ὁ Σπονδεῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μακρᾶς συλλαβᾶς — — —
— — — = οἱ Ὁ Σπονδεῖος ὠνομάσθη λέγει ὁ Ἀριστείδης Κοϊντιλιανός Α' « διὰ τὸ ἐπὶ ταῖς σπονδαῖς αὐτὴν ἀρεσθαι ».

Ὁ Σπονδεῖος ὁ ἀπλοῦς εἶναι ὁ μόνος ἐνδεδειγμένος διὰ τὰ ἐκκλησιαστικά ᾠσματα καὶ ἰδίως τὰ δοξαστικά, ἥτοι ἐκ μιᾶς μακρᾶς θέσεως καὶ μιᾶς μακρᾶς ᾠσεως.

Σπονδεῖος μείζων (ἢ δισπόνδεος) 8^{ση}μος.

Οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ 4^{ση}μου θέσεως καὶ 4^{ση}μου ᾠσεως,

π.χ. $\overset{\cdot\cdot}{\underset{\cdot\cdot}{\text{O}}} \overset{\cdot\cdot}{\underset{\cdot\cdot}{\text{T}}} = \text{— — — — —}$ κ.λ.π.

4^{ον}) Προκελευσματικός

210. Ὁ Προκελευσματικός εἶναι σύνθετος ἐκ δύο πυρριχίων $\cup\cup\tau\cup\cup = \cup\tau\cup\cup = \cup\cup\tau\cup\cup$

5^{ον}) Ἀμφίβραχος

Ὁ Ἀμφίβραχος προκύπτει ὡς δεικνύει καὶ ἡ ὀνομασία του ἐκ δύο βραχέων ἐκατέρωθεν ἑνός μακροῦ ὡς $\cup\cup\cup = \cup\cup\cup$

Πεντάσημος Γένος Παιωνικόν (ἢ Ἡμιόλιον γένος)

211. Ὁ 5σημος ἀνήκει εἰς τὸ Παιωνικόν ἢ Ἡμιόλιον γένος καὶ περιλαμβάνει τοὺς ἐξῆς ἑπτὰ 5σημούς πόδας: 1) Παίων Α', 2) Παίων Β', 3) Παίων Γ', 4) Παίων Δ', 5) Π. Βακχείος, 6) Π. Παλιμβάκχειος, καὶ 7) τὸν Π. Ἀμφίμακρον.

1^{ον} Παίων ὁ Α' εἶναι σύνθετος ἐκ τροχαίου καὶ πυρριχίου $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$

2^{ον} Παίων Β' σύγκεται ἐξ Ἰάμβου καὶ πυρριχίου $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$

3^{ον} Παίων Γ' ἀποτελεῖται ἐκ πυρριχίου καὶ τροχαίου $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$

4^{ον} Π. Δ' σύνθετος ἐκ πυρριχίου καὶ Ἰάμβου $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$

5^{ον} Π. Βακχείος $\cup\cup\tau\cup\cup$

6^{ον} Π. Παλιμβάκχειος $\cup\cup\tau\cup\cup$

7^{ον} Ὁ Ἀμφίμακρος ἀποτελεῖται ὡς δεικνύει καὶ ἡ ὀνομασία του ἐκ δύο ακρῶν καὶ μιᾶς βραχείας ἐν τῷ μέσῳ ὡς: $\cup\cup\cup$

Ὁ Ἀμφίμακρος καλεῖται καὶ πούς κρητικός, ἔτι δέ καὶ παίων διάγγιος.

Διποδία

α') κρητική $\cup\cup\tau\cup\cup$

β') βακχειακή $\cup\cup\tau\cup\cup$

γ') παλιμβακχειακή. $\cup\cup\tau\cup\cup$

Παίων πεντάβραχος $\cup\cup\cup\cup\cup$

Παίων ἐπιβατός $\cup\cup\tau\cup\cup$

$\cup\cup\tau\cup\cup$

πούς σύνθετος

Ἑξάσημος Ἰωνικόν Γένος

212. Ὁ 6σημος ἀνήκει εἰς τὸ Ἰωνικόν γένος τὸ ὁποῖον περιλαμβάνει τοὺς ἐξῆς ἑπτὰ 6σημούς πόδας.

1) Ἰωνικός ἀπὸ μείζονος $\cup\cup\cup\cup\cup = \circ\circ\cup\cup\cup$ (ἐκ σπονδείου καὶ πυρριχίου).

2) Ἰωνικός ἀπ' ἐλάσσονος $\cup\cup\cup\cup\cup = \circ\circ\cup\cup\cup$ (ἐκ πυρριχίου καὶ σπονδείου).

3) Διτροχάιος $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$ (ἐκ δύο τροχαίων).

4) ΔιἸάμβος $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$ (ἐκ δύο Ἰάμβων).

5) Τροχίαμβος $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$ (ἐκ τροχαίου καὶ Ἰάμβου) κατ' ἄλλους χωρί-

6) Ἀνεπαστος $\cup\cup\tau\cup\cup = \circ\circ\tau\cup\cup$ (ἐξ Ἰάμβου καὶ τροχαίου) αμβος.

7) Μολοσσός $\cup\cup\cup\cup\cup = \circ\circ\cup\cup\cup$ Ἑξάβραχος $\cup\cup\cup\cup\cup$

213. Ἑπτάσημοι πόδες ἢ ἐπίτριτοι, πόδες σύνθετοι.

- 1) Τσημος Α' ἐπίτριτος $\cup \text{---} \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$
 2) " Β' " $\text{---} \cup \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$
 3) " Γ' " $\text{---} \text{---} \cup \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$
 4) " Δ' " $\text{---} \text{---} \text{---} \cup \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$

Ἑκτάσημοι πόδες σύνθετοι

- 1) Δισπόντιος $\text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$
 2) δπλοῦς Ἀνάπαιστος $\cup \cup \text{---} \text{---} \cup \cup \text{---}$
 3) Δῆμιος $\cup \text{---} \text{---} \cup \text{---}$

Ὁ δοχμιος πους ἀποτελεῖται ἐκ πέντε συλλαβῶν (ἀξίας ὀκτώ χρόνων) ἢ τὰ ἐξ ἑνός ἰαμβου $\cup \text{---}$ καὶ ἑνός κρητικου $\text{---} \cup \text{---}$. Ἐκτός τῆς μορφῆς ταύτης ἐκ τῶν ὀκτώ χρόνων δι' ἀναλύσεως τῶν μακρῶν καὶ μεταθέσεως τῆς σειρᾶς σχηματίζονται πολλαὶ μορφαὶ δοχμείων ποδῶν: $\cup \text{---} \text{---} \cup \text{---}$, $\cup \cup \cup \text{---} \cup \text{---}$

Δισεπίτριτος ἀπὸ μεγίστου $\text{---} \cup \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$ καὶ Δισδελιος ἀπ' ἐλαχίστου $\cup \text{---} \text{---} \cup \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$
 Διπλοῦς Σπονδελιος ἢ Ὀρθιος $\text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} = \circ \circ \text{---} \text{---} \text{---}$

Δωδεκάσημοι πόδες σύνθετοι

- 1) Ἰαμβικὴ τετραποδία $\cup \text{---} \cup \text{---} \cup \text{---} \cup \text{---}$
 2) Χορταμβικὴ " $\text{---} \cup \text{---} \text{---} \cup \text{---} \text{---}$
 — 9σημοι = $\text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---}$

δυνατόν ὁ 3σημος νὰ εὑρίσκεται εἰς μίαν ἄλλην κίνησιν π.χ.
 $\text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---} \text{---}$ ἢ κ.λ.π.

214. Παρὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ποδῶν εὑρίσκονται εἰς τὰ μέλη τῆς Ἑκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς. Βάσις ὅμως καὶ θεμέλιον ὅλων τῶν μελῶν ἀργῶν τε καὶ εἰρμοπολογικῶν εἶναι ὁ 4σημος. Μετὰ τὸν 4σημον ἔπονται ὁ 3σημος καὶ ὁ δίσσημος, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα ὁ δίσσημος πληρῶν τὰ ἐκ τῶν ἀποστάσεων τῶν τόνων κενὰ χάσματα, ἀποτελεῖ τὸν συνθετικὸν δεσμόν 4σήμου πρὸς 4σημον ἀφ' ἑνός καὶ 3σήμου ἐξ' ἄλλου καὶ τ' ἀνάπαλιν, εἴτε μετὰ 3σήμου πρὸς 3σημον ἀφ' ἑνός καὶ 4σημον ἀφ' ἑτέρου καὶ τ' ἀνάπαλιν.

Ἐκ τῆς συνενώσεως λοιπὸν 3σήμου καὶ δίσήμου παράγεται ὁ 5σημος, ἐκ τῆς συνενώσεως 4σήμου 3σήμου ὁ 7σημος κ.λ.π.

Ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς πολλοὶ διεσώθησαν εἰς τὰ δημοτικά μας ᾄσματα.

ΟΥΣΟΥΛΙΑ (ΡΥΘΜΟΙ)

Παραθέτουμεν ἐνταῦθα Ἑρμηνευτικὰς σημειώσεις περὶ οὐσουλίων (ρυθμῶν) τῆς Ἀραβοπερσικῆς Μουσικῆς.

215 Τὰ οὐσουλία διαφύονται εἰς μικρά, εἰς μεγάλα καὶ εἰς μέγιστα. Κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶναι οἱ κτύποι, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦνται ἐκ χρόνων βραχέων ἢ μακρῶν. Ἀπὸ τοὺς κτύπους ἄλλοι εἶναι μονόχρονοι, ἄλλοι δίχρονοι, ἄλλοι τριχρονοί, τετράχρονοι καὶ ἄλλοι ἡμίχρονοι.

Οἱ μονόχρονοι κτύποι τῶν οὐσουλίων προφέρονται διὰ τῶν λέξεων Δουμ καὶ Τεκ. σημειωμένων τοῦ μὲν πρώτου διὰ τοῦ σημείου ο, τοῦ δὲ δευτέρου διὰ τῆς σημείου ι (ο = , ι =)

Οἱ δίχρονοι κτύποι παρίστανται διὰ τῶν αὐτῶν λέξεων μακρῶν, Δου-ουμ, Τε-εκ καὶ τῆς λέξεως Τε-κε συνισταμένης ἐκ δύο βραχέων χρόνων.

Ἐκ τούτων ὁ Δίχρονος Δου-ουμ παρίσταται οὕτω: ὀ. ὁ Δίχρονος Τε-εκ οὕτω: ι καὶ οἱ ἐκ δύο βραχέων Τε-κε καὶ Τεκ-κε οὕτω: 2 (ὀ = , ι = , 2 =).

Οἱ τριχρονοὶ κτύποι προφέρονται διὰ τῆς λέξεως Τε-κια συνισταμένης ἐξ ἑνὸς βραχέως Τε καὶ ἑνὸς μακροῦ κια-α καὶ σημειωμένης οὕτω: 2 =

216. Οἱ τετράχρονοι κτύποι προφέρονται διὰ τῶν λέξεων Δουμ καὶ Τεκ ἐπεκτενομένων εἰς τέσσαρας χρόνους οὕτω: Δου-ου-ου-ουμ, Τε-ε-ε-εκ καὶ διὰ τῶν λέξεων Τε-κε, τα-χέκ καὶ Τεκ-κε, ἐκαστῆς τῶν συλλαβῶν αὐτῶν ἐπεκτενομένης εἰς δύο χρόνους οὕτω:

Τε-ε-κε-ε, Τα-α-χε-εκ, Τε-εκ-κε-ε, τῶν κτύπων τούτων ὁ Δου-ου-ου-ουμ παρίσταται οὕτω: ὀ. ὁ Τε-ε-ε-εκ οὕτω: ι. ὁ Τε-ε-κε-ε οὕτω: 2 καὶ ὁ Τα-α-χε-εκ οὕτω: 4. (ὀ = , ι = , 2 = , 4 =).

217. Οἱ ὀκτάχρονοι κτύποι προφέρονται διὰ τῆς λέξεως τα-χέκ, με ἐπέκτασιν ἀμφοτέρω τῶν συλλαβῶν αὐτῆς εἰς τέσσαρας χρόνους οὕτω: Τα-α-α-α-χέ-ε-ε-εκ καὶ παριστανόμενη οὕτω:

(1 8 =).

Θι ἡμίχρονοι τέλος κτύποι προφέρονται διά τῆς λέξεως τέ-κέ, ἐκάστης τῶν συλλαβῶν αὐτῆς δαπανώσης τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνός χρόνου, ὃν ἔχει τὸ βραχυτάτον τέ-κέ. Παρίστανται δὲ οὕτω: 2. ($\bar{2} = \text{—} \text{—}$).
218. Ἐκ τῶν μονοχρόνων κτύπων Δοῦμ καὶ Τέκ. ὁ Δοῦμ ἀνήκει εἰς θέσιν τῆς δεξιᾶς χειρός, ὁ δὲ Τέκ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀριστερᾶς χειρός.

Ἐκ τῶν διχρόνων μακρῶν κτύπων Δοῦ-οὐμ καὶ Τέ-εκ ὁ Δοῦ-οὐμ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς χεῖρας, τοῦ μὲν Δοῦ λαμβανομένου εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς, τοῦ δὲ οὐμ εἰς τὴν ἄρσιν. Ὁ δὲ Τέ-εκ ἀνήκει εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα, τοῦ Τέ εἰς τὴν θέσιν τοῦ δὲ εκ εἰς τὴν ἄρσιν αὐτῆς.

219. Ἐκ τῶν διχρόνων κτύπων Τέ-κέ, καὶ Τέκ-κέ, τῶν συνισταμένων ἐκ δύο βραχέων, ὁ πρῶτος ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, τοῦ μὲν Τέ λαμβανομένου ἐν τῇ θέσει τῆς δεξιᾶς, τοῦ δὲ κέ ἐν τῇ θέσει τῆς ἀριστερᾶς· ὁ δὲ ἄλλος Τέκ-κέ, ὡσαύτως εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἀμφοτέρων τῶν συλλαβῶν Τέκ καὶ κέ, κρουομένων ταυτοχρόνως ἐν τῇ θέσει καὶ τῶν δύο χειρῶν. Τοῦ Τέκ κρουομένου δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐν τῇ θέσει ἐκάστης, τοῦ δὲ κέ ὡσαύτως δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐν τῇ θέσει αὐτῆς ἐκάστης αὐτῶν.

220 Ὁ τρίχρονος κτύπος Τέ-κιά-α, ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. Καὶ ἡ μὲν συλλαβὴ Τέ κρούεται ἐν τῇ θέσει τῆς δεξιᾶς, ἡ συλλαβὴ κιά ἐν τῇ θέσει τῆς ἀριστερᾶς, ἡ δὲ ἐπέκτασις τῆς συλλαβῆς κιά διὰ τοῦ α, εἰς τὴν ἄρσιν τῆς ἀριστερᾶς.

221. Ἐκ τῶν τετραχρόνων κτύπων Δοῦ-οὐ-οὐ-οὐμ, Τέ-ε-ε-εκ, Τέ-ε-κε-ε καὶ Τα-α-χε-εκ, ὁ Δοῦ-οὐ-οὐ-οὐμ ἀνήκει εἰς τὴν δεξιάν χεῖρα, τῆς μὲν συλλαβῆς Δοῦ λαμβανομένης ἐν τῇ θέσει, τῶν δὲ τριῶν οὐ-οὐ-οὐμ, ἐν τῇ ἄρσει αὐτῆς. Ὁ Τέ-ε-ε-εκ ἀνήκει εἰς τὴν ἀριστεράν χεῖρα, τῆς μὲν συλλαβῆς Τέ λαμβανομένης ἐν τῇ θέσει, τῶν δὲ ἐπεκτάσεων αὐτῆς ε-ε-εκ, λαμβανομένων ἐν τῇ ἄρσει αὐτῆς. Ὁ Τέ-ε-κε-ε ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας τοῦ Τέ λαμβανομένου ἐν τῇ θέσει τῆς δεξιᾶς καὶ τοῦ ε ἐν τῇ ἄρσει αὐτῆς, τοῦ δὲ κέ ἐν τῇ θέσει τῆς ἀριστερᾶς καὶ τοῦ ε ἐν τῇ ἄρσει αὐτῆς. Ὁ Τέ-εκ-κε-ε ἀνήκει καὶ αὐτός εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, μέτῃ διαφορὰν, ὅτι τὸ τέ κρούεται ἐν τῇ θέσει ἀμφοτέρων, τὸ δὲ εκ, ἐν τῇ ἄρσει αὐτῶν, οὕτω καὶ τὸ κε κρούεται ἐν τῇ θέσει ἀμφοτέρων, τὸ δὲ ε, ἐν τῇ ἄρσει αὐτῶν. Ὁ Τα-α-χε-εκ ἀνήκει εἰς ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας, ὡς ὁ Τέ-εκ-κε-ε.

Οἱ τετράχρονοι κτύποι Τά-α-χε-εκ καὶ Τε-εκ-κε-ε. ἀπαντῶσι πάντοτε εἰς τοὺς δύο τελευταίους πόδας τῶν μεγάλων οὐσουλῶν, ὅπως καὶ ἐκ τῶν διχρόνων κτύπων ὁ Τεκ-κε.

Ὁ ὀκτάχρονος κτύπος Τά-α-α-α-χε-ε-ε-εκ ἀνήκει, εἰς ἀμφότερας τὰς χεῖρας συγχρόνως κρουόμενας, διὰ δύο θέσεων καὶ δύο ἄρσεων. Καί εἰς μὲν τὴν πρώτην θέσιν ἀμφοτέρων λαμβάνονται τὰ δύο πρῶτα Τα-α καὶ εἰς τὴν ἄρσιν αὐτῶν τὰ δύο α-α. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν θέσιν ἀμφοτέρων αὖτις τὰ δύο χε-ε καὶ εἰς τὴν ἄρσιν αὐτῶν τὰ δύο ε-εκ.

Οἱ ἡμίχρονοι κτύποι Τε-κε ἀνήκουν εἰς ἀμφότερας τὰς χεῖρας, τοῦ Τε ἐν τῇ θέσει τῆς δεξιᾶς, καὶ τοῦ κε ἐν τῇ θέσει τῆς ἀριστερᾶς, ἐν τῷ ἰδίῳ χρόνῳ (— —).

Σημ. - Τὸν τετράχρονον κτύπον Τά-α-χε-εκ 1 4, παρακολουθεῖν πάντοτε δύο διχρόνοι 2 2 Τεκ-κε-τεκ-κε. τὸν δὲ ὀκτάχρονον Τα-α-α-α-χε-ε-ε-εκ 1 8, δύο τετράχρονοι 2 Τε-εκ-κε-ε, Τε-εκ-κε-ε.

οὐσουλία -

(οὐσουλ Τεκ-Σοφιάν (4σημος) — — — — ἔχει κτύπους τρεῖς καὶ χρόνους 4ρας.

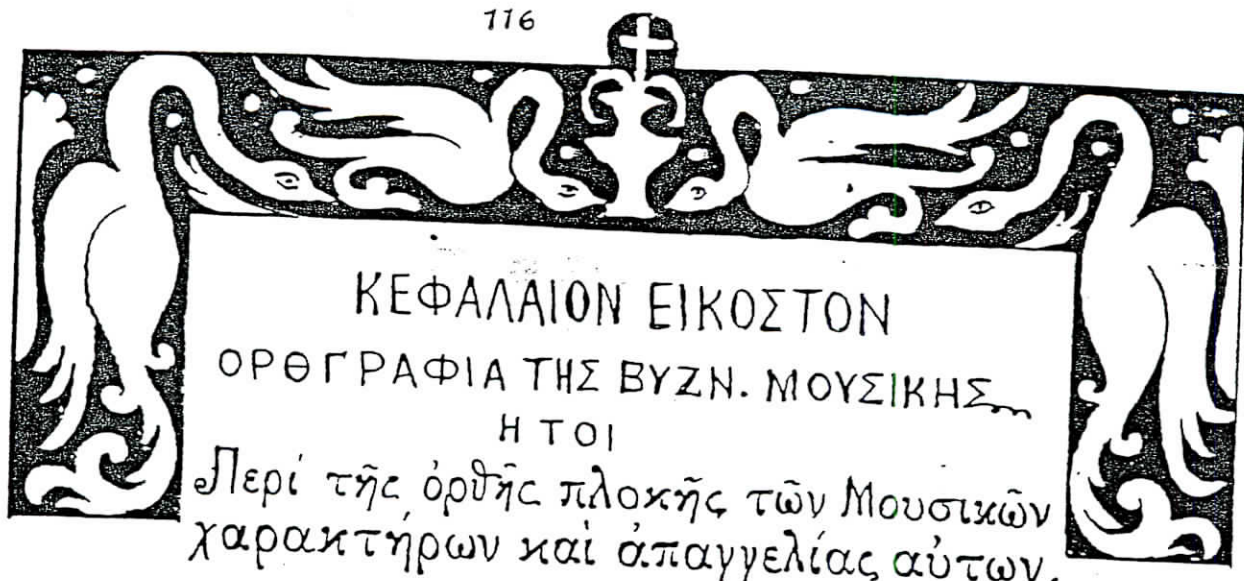
Οὐσουλ Ἀξάκ (5σημος) — — — — — ἔχει κτύπους τρεῖς καὶ χρ. πέντε

Οὐσ. Δέβρι χιντί (7σημος) — — — — — — — πέντε κτύποι χρ. ἑπτὰ

Οὐσ. Κατακόρτ (8σημος) — — — — — — — — 6 κτύποι χρ. 8

οὐσ. Σοφιάν (9σημος) — — — — — — — — — 9 κτύποι χρ. 9

Σταυρὸς μέ ἀπλὴν + μετὰ ἀπὸ 4ρας χρόνους ποσὶ δίδωμεν ἐπὶ πλὴν ὅμιου τοῦ χρόνου καὶ οὕτω ἔχομεν $4\frac{1}{2} + 4\frac{1}{2} = 9$ μ. Σοφιάν. Ν.Α. — — — — — — — — —

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ
ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΒΥΖΝ. ΜΟΥΣΙΚΗΣ
Η ΤΟΙ

Περὶ τῆς ὀρθῆς πλοκῆς τῶν Μουσικῶν
χαρακτήρων καὶ ἀπαγγελίας αὐτῶν.

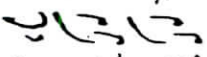
222. Βάσις τῆς Βυζαντινῆς Παρασημαντικῆς εἶναι οἱ δέκα χαρακτήρες τῆς ποσότητος, οἱ ὅποιοι συμπλέκονται μετὰ τῶν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ προσλαμβάνουν, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης ὑποστάσεις ἐγχρόνους ἢ ἀχρόνους ἢ διάφορα φθορικά σημεῖα.

Ἡ ὅλη τῆς ἐν γένει ὀρθογραφίας τῆς Μουσικῆς ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ ἐνεργείας τῶν σημείων δύναται νὰ κατανεμηθῇ εἰς τέσσαρας κατηγορίας:

- Α' Ὑπογραφία τῶν σημείων Τόνου καὶ ποιότητος.
- Β' Ὑπογραφία τοῦ ἴσου καὶ ἀνιόντων.
- Γ' Ὑπογραφία τῶν κατιόντων. καὶ
- Δ' Ὑπογραφία (καὶ ἀναλυτικόν) τῶν καλοπιστικῶν.

Α' Ὑπογραφία τῶν σημείων τονισμοῦ

223. Γενικὰ ἡ ὀρθογραφία Μουσικῆς στηρίζεται ἐπὶ τῷ τονικοῦ ρυθμοῦ, δηλαδὴ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων. Ὅπου ὑπάρχει ὁ τονισμός τῇ λέξει, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὁ τονισμός τῆς Μουσικῆς. (ἡ θέσις ἢ ὁποῖα εἶναι τὸ ἰσχυρόν μέρος τοῦ μέτρου).

226. Όταν μετά τήν τελευταίαν ανάβασιν κατερχόμεθα συνεχῶς, μέ ἀποστροφους, ὑπάρχη δέ ἀνά ζεύγη συλλαβή τότε πρό ἐκάστου ζεύγους τίθεται βαρεῖα οὕτω

(Πρέπει νά ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι οἱ ὀρθογραφικοὶ κανόνες ὅσον ἀφορᾷ τὰς τα νιζομένους σημαθαί μέ τοὺς χαρακτῆρας τούτου, δέν ἰσχύουν πάντοτε εἰς τὰ ἀργά μέλη.)

B'

Ὁρθογραφία τοῦ Ἰσου καὶ ἀνιόντων

1 Ὁρθογραφία τοῦ Ἰσου

226.

A'

226. Ἰσόμελος δύναται ν' ἀρχίζει μέ ἴσον καθῶς καί νά καταλήγη εἰς ἴσον. Πρό τοῦ ἴσου προηγείται οἰοσδήποτε χαρακτήρ, ἐκτός πεταστής, ἔπειτα δέ ἀπό αὐτό ὅποιοςδήποτε χαρακτήρ. Τά αὐτά ἀκριβῶς ἰσχύουν καί διά τό ὀλίγον, τήν ἀπόστροφον καί τό ἐλαφρόν.

227. B'. Τό ἴσον γράφεται εἴτε μόνον εἴτε συνηνωμένον μέ ὀλίγον , ἢ πεταστήν , ἢ κεντήματα , ἢ ἀπόστροφον .

Ὅταν ὑπό τό ἴσον τεθῇ ὀλίγον ὁ φθόγγος αὐτοῦ προφέρεται ῥωηρότερον

Ὅταν μετά ἀπό δύο ἴσα ἀκολουθοῦν κατιόντες καί θέλομεν νά τονίσωμεν τόν πρῶτον θέτομεν ὑπ' αὐτό τό ὀλίγον

γον

228. εἰς τήν σύνθεσιν μετά τῆς πεταστής ἀκολουθεῖ πάντοτε κατιών καί ὁ φθόγγος αὐτοῦ λαμβάνει τήν ποιότητα τῆς πεταστής (σελ.)

Αἱ συνθέσεις καί δέχονται μίαν συλλαβήν ἐκάστη

229. Η μεταξύ δύο ἴσων ἀνάβασις κατὰ ἓνα φθόγγου ἐ-
 ἂν ἔχει γοργόν τίθεται ὀλίγον καὶ προφέρεται μελαρυγ-
 γισμόν δ — — — — — — — — — π
 δ τε - - - ρι ρε ρεμ η

Ἄνευ γοργοῦ δέ, τίθενται κεντήματα καὶ προφέρονται
 ἥλιως $\frac{\beta}{\chi}$ $\frac{\tau\epsilon}{\text{τε}}$ $\frac{\rho\iota\ \rho\iota\ \rho\epsilon\mu}{\text{ρι ρι ρεμ}}$ $\frac{\pi}{\text{π}}$ $\frac{\Delta}{\text{Δ}}$ $\frac{\sigma\omicron\iota\ \pi\rho\epsilon\text{---}\pi\epsilon\iota}{\text{σοι πρε---πει}}$
 Ἐάν δέ σὺς ἀντίον τίθῃς

Εάν δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἡπίως προφορὰν χρειασθῇ γοργόν
τότε τό ἴσον καὶ τὰ κεντήματα ἐπιγράφονται ἄνωθεν
τοῦ ὀλίγου $\frac{8}{\pi} \frac{5}{\pi} \frac{5}{\pi} \frac{5}{\pi}$

230. Τό ἴσον δέχεται συλλαβὴν λέξεως ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι
 χαρακτῆρες. Πολλάκις ὅμως δέν ἔχει συλλαβὴν, ἀλλ' ἐκτείνει τὴν
 φωνήεν ἢ τὴν δίφθογγον τοῦ προηγουμένου χαρακτῆρος.

Ἰσὺν μὲ κεντήματα ἐπὶ τοῦ ὀλίγου \equiv καὶ \equiv ἄλ-
λοτε λαμβάνει ἰδίαν συλλαβὴν καὶ ἄλλοτε ἐκτείνει τὴν
προηγούμενην (συλλαβὴν)

Δ ο τροπος δ Αγι ος - Α η' π Al VEI - EI -

Τό ἴσον τίθεται ἀντί χρονικοῦ σημείου (κλάσματος ἢ ἀπλῆς). ἐπεὶ δὲ ὁ προηγούμενος χαρακτήρ δέν ἐπιδέχεται χρονικόν σημεῖον.

ν $\frac{1}{\tau_0}$ $\frac{1}{\tau_{p0}}$ $\frac{1}{\tau_0}$ $\frac{1}{\tau_0}$
 δ τ_0 τ_{p0} τ_0 τ_0

Δ' Χρονικά σημεία ἐπὶ τοῦ ἴσου

231. Από τὰ χρονικά σημείσ' ἴσον δέχεται τό κλάσμα, τήν ἀπλήν καί τὰ πολλαπλάσια αὐτῆς (διπλήν, τριπλήν κ.λ.π.), ὡς καί τάς ὑποδιαίρέσεις αὐτοῦ (γοργόν, δίγοργον, τρίγοργον κ.τ.λ.)

α) Το κλάσμα γράφεται επάνω του ίσου· ή απλῆ πάν-
τοτε κάτωθεν καὶ ἠνωμένη με ἀντικένωμα, τὰ δὲ πο-
λαπλάσια αὐτῆς πάντοτε ὑποκάτω τοῦ ἴσου συνηνωμέ-

β) Όταν τό ἴσον φέρη κλάσμα ἢ διπλῆν, ἀκολουθεῖ ὅποι-
οσδήποτε χαρακτήρ.

γ) ὅταν τὸ ἴσον φέρῃ ἀντικένωμα μέ ἀπλήν, ἀκολουθεῖ
ἐγγοργος κατιών μή-έχων ἰδίαν συλλαβήν $\underline{\text{—}}^5$ ἡ δέ φωνή
τοῦ κατιόντος λαμβάνεται ὥς κρεμαμένη τρόπον τινα κ.
ἀχώριστος. π.χ.

$\frac{\Delta}{\delta} \quad \underline{\text{—}}^5 \underline{\text{—}}^6 \quad - \quad \underline{\text{—}}^7 \underline{\text{—}}^8 \quad \circ \quad - \quad \underline{\text{—}}^9 \underline{\text{—}}^{10}$

δ) Όταν όμως ο κατιών έχει συλλαβήν, τότε τό ἴσον λαμβάνει μόνον κλάσμα $\frac{K}{q} = 5,5555$

[illegible]

ε) Τό γοργόν γράφεται καί ἄνω κάτω τοῦ ἴσου, τό δέ δίγοργον καί τρίγοργον μόνον ἄνω αὐτοῦ.

γ) Χαρακτήρ φέρων ἕτερον δὲν λαμβάνει πατέ γοργόν ἢ δι-
πλήν ἢ τριπλήν.

- ζ) Ἡ παῦσις ἡ σιωπὴ καὶ ὁ σταυρὸς γράφονται κατόπιν τοῦ Ἰσοῦ καὶ ὁποιοῦδήποτε χαρακτήρος δὲν τίθενται ὅμως κατόπιν χαρακτήρος φέροντος ἄχρονον ὑπόστασιν καὶ ἀπαιτούντος ἐν συνεχείᾳ κατιόντα.

= η) Εἰς τὰς καταλήξει το ἴσον, ὅπως καὶ αἱ ἄλλοι χαρακτῆ-
ρες, φέρει πάντοτε χρονικόν σημεῖον κλάσμα ἢ διπλῶν.

 E'

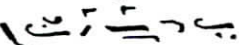
232. Τὸ ἴσον συντίθεται μὲ ὅλλας τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις ἐκτός τοῦ ἐνδοφώνου.

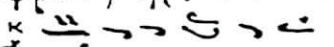
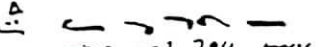
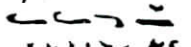

Ἰσον μετὰ Βαρείας

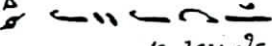
Ἡ βαρεῖα γράφεται πρό τοῦ ἴσου ἢ ἄλλων φωνητικῶν
 χαρακτήρων.

Τό ἴσον λαμβάνει βαρεῖαν ὅταν ἀκολουθῇ κατι-
 ῶν μέ τήν αὐτήν συλλαβήν $\delta \backslash \begin{smallmatrix} \text{ει} \\ \text{κων} \end{smallmatrix} = \begin{smallmatrix} \text{ει} \\ \text{κων} \end{smallmatrix}$

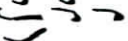
κ Τα - βρι - - α ου - - με δὴ η παρ
 Δ νη - - η - - η γα - και

Ὅταν τὸ μετὰ βαρείας ἴσον εἶναι δίχρονον, ἀκολουθεῖ συ-
 νήθως ὑπορροή

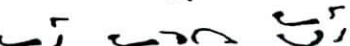

Ὅταν δέ ὁ ἀκολουθῶν κατιών (ἀπόστροφος ἢ ἐλαφρόν ἢ
 συνεχές ἐλαφρόν) ἔχη συλαβὴν τότε τὸ ἴσον δέν λαμβάνει
 βαρείαν
 η̄ι μενον θα να τον ταν μελ του σαν

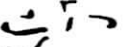

 η̄ι λευ θε

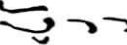
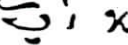
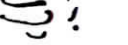
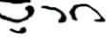

ἴσον μέ ψηφιστόν

233. Τὸ ἴσον δεχεται ψηφιστόν ὅταν ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισ-
 σότεροι κατιόντες ἰσόχρονοι τοῦ ἴσου   ὁ δεύτε-
 ρος κατιών δύναται νὰ εἶναι καὶ δίχρονον ἢ μονόχρονος

Μετὰ τὸν πρῶτον κατιόντα δύναται ν' ἀκολουθῇ δύο ἀπόστρο-
 φοι μέ προγραφομένην βαρείαν

Ὅταν μετὰ τὸ ἴσον ἀκολουθῇ ὑπορροή ἔγγοργος ἢ συνεχές
 ἐλαφρόν, τὸ ἴσον δέν δέχεται ψηφιστόν, ἀλλὰ γράφεται ἀ-
 πλοῦν ἢ συντίθεται μέ πεταστήν

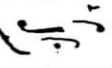
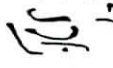
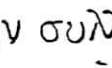
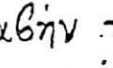
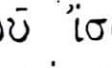
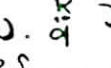

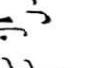
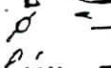
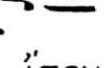
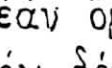
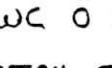
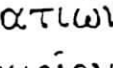
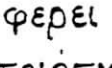
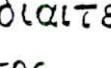
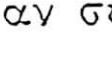

Εἰς τὴν γραφὴν τὸ ἴσον δέν εἶναι δίχρονον, ἀλ-
 λά κρατεῖ ἓνα καὶ ἥμισυν χρόνον (ἐνεκα τοῦ ἀκολουθοῦντος
 γοργοῦ) ἢ

Ἐπειτα ἀπὸ ἴσον δίχρονον ἀκολουθοῦν κατιόντες μονό-
 χρονοι, ἢ ὑπρροή ἔγγοργος ἢ συνεχές ἐλαφρόν τότε τὸ ἴσον
 γράφεται μετὰ πεταστῆς   καὶ
 καὶ   καὶ

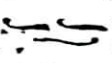
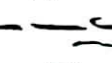
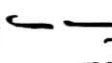
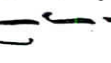

Ψηφιστόν εὐρίσκομεν καὶ κάτωθεν τῆς συνθέσεως ἴσα

καὶ κάτωθεν τῆς συνθέσεως ἴσου καὶ πεταστῆς μετακλασ-
ματος (ἴδε εἰς τὰ περὶ πεταστῆς

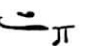

ἴσον μέ ἀντικένωμα

234. Τὸ ἀντικένωμα ὑπὸ τὸ ἴσον εἶναι πάντοτε συνηνω-
μένον μέ ἀπλὴν, ἐνίοτε ^{διπλὴν} προγράφεται βαρεῖα, ὅπως καὶ εἰς
τὴν σύνθεσιν ἴσου μέ πεταστὴν καὶ ἀντικένωμα μέ ἀ-
πλὴν.   εἰς τὰς συνθέσεις αὐτὰς ἀκολουθεῖ κα-
τιῶν μέ τὴν αὐτὴν συλλαβὴν τοῦ ἴσου.
   εἰς τὰς συνθέσεις αὐτὰς ἀκολουθεῖ κα-
τιῶν μέ τὴν αὐτὴν συλλαβὴν τοῦ ἴσου.
ἐάν ὅμως ὁ κατιῶν φέρει ἰδιαίτεραν συλλα-
βὴν, τὸ ἴσον δὲν δέχεται σημεῖον ποιότητος.

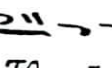
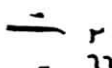
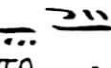
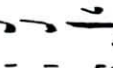
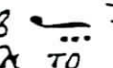
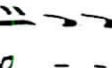

Ἔτερον (ἢ σύνδεσμος) μέ ἴσον

235. Τὸ ἔτερον συνδέει δύο ἢ τρεῖς χαρακτῆρας φέροντας
τὴν αὐτὴν συλλαβὴν ἐκ τῶν ὁποίων ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος
εἶναι πάντοτε ἴσον, οἱ φλόγγοι αὐτῶν προφέρονται μέ λαρυγ-
γισμόν ὁμαλόν

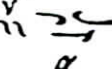
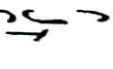
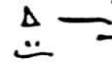
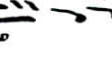
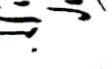

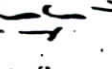

τε - - - τε - - - τε - - - ε

Ὅταν τὸ ἴσον χρειάζεται περισσώτεραν στάσιν ἀπὸ δύο
χρόνους καὶ ἀκολουθεῖ κατιῶν μέ τὴν αὐτὴν συλλαβὴν τό-
τε δέχεται ἔτερον, ἀντὶ ἀντικενώματος, προγραφομένης βαρεῖ-
ας, οὕτως:

Ὅταν ὅμως ὁ κατιῶν ἔχει συλλαβὴν τότε τὸ ἴσον λαμβά-
νει διπλὴν ἢ τριπλὴν ἄνευ ἑτέρου καὶ βαρεῖας

ἴσον - ὁμαλόν

236. Τὸ ὁμαλόν τίθεται ἐνίοτε ὑπὸ ἴσον μονόχρονον ἢ
δίχρονον καὶ ἀκολουθεῖ κατιῶν προφέρονται δὲ μέ ὀξύτη-
τα

244. α) Η σύνθεσις ὀλίγου μὲ κεντήματα κάτωθεν
καὶ δὲν ἐπιδέχεται ποτέ συλλαβήν.

6) Εάν πρέπει να λάβη συλλαβήν, ἢ γραφὴ μεταβάλλεται οὕτως: " — καὶ " —

γ) ὅταν εἰς συνεχῇ ἀνάβασιν ἐκάστη συλλαβὴ κρατῇ
 δύο χαρακτῆρας, χρησιμοποιοῦμεν δι' ἐκάστην ὀλίγον μέ-
 κεντήματα ἄνωθεν $\pi \frac{\alpha}{\alpha} \frac{\alpha}{\alpha} \frac{\alpha}{\alpha}$

δ) Φυθόγγοι ἀναβάσεως δίχρονοι ἢ φέροντες ἀντικένωμα
ἐκφέρονται πάντοτε μὲ ὀλίγον καὶ οὐχί μὲ κεντήματα, με-
λουότι ἐκτείνουν τήν προηγουμένην συλλαβήν, ἐπεὶ δὴ τὰ κεν-
τήματα δὲν ἐπιδέχονται προσθετικά χρονικά σημεῖα οὔτε
ἀντικένωμα

$\pi \quad \searrow \overline{\tau} - - \overline{\pi} \quad \leftarrow - - - \overline{\tau}$

 χου Σωμ

ε) Δι' αὐτόν τόν λόγον εἰς συνεχῇ ἀνάβασιν μέ διχρόνους χα-
ρακτηῆρας καί τήν αὐτήν συλλαβήν τίθεται πάντοτε ὀλίγον

γ) Επίσης θέτομεν ὀλίγον ἀντὶ κεντημάτων, ἐκεῖ ὅπου δύναται νὰ γίνῃ συγχυσις εἰς τὴν γραφὴν: οὕτω ἀντὶ — — — — — γραφόμεν

239. Ὅταν ὁ τελευταῖος ἀνιὼν εἶναι ἑτερόχρονος, ἀκολουθοῦν δὲ πλέον τοῦ ἐνός κατιόντες, ἀντὶ ὀλίγου τίθεται πεταστή Δ θ

Ὅταν ὅμως ὁ ἀνιὼν εἶναι ἰσόχρονος με τοὺς κατιόντας τότε τίθεται ὀλίγον με ψηφιστόν

Ε ρι ρεμ - ε ρι ρε ρεμ τε - ρε - ρι ρι ρεμ

Γ' Χρονικά σημεία επί του ὀλίγου

240. α) Σημεία χρόνου λαμβάνει τό ὀλίγον ὅσα καί τό ἴσον ἄνωθεν ἤ κάτωθεν, ἐπί πλέον ὅμως λαμβάνει τὰ ἀργόν, διάργον καί τρίαργον, ὅποτε ὑπό τό ὀλίγον εὐρίσκονται κεντήματα

β) Ὅταν τό ὀλίγον εἶναι ἑγγοργόν καί φέρει κάτωθεν ἀντιένωμα, τό γοργόν γράφεται ἄνωθεν.

γ) Ὅταν τό ὀλίγον φέρη βαρείαν ἤ συνδέεται δι' ἑτέρω μέσάκολουθούντα ἀνιόντα ἤ ἴσον, δέν ἐπιδέχεται σημείον χρόνου.

δ) Ὅταν δέ φέρη ψηφιστόν ἤ ὁμαλόν δέχεται ἄνωθεν μόνον κλάσμα

(Θ·Φ) Τό ὀλίγον μόνον ἀπλήν δέν ἐπιδέχεται, ἀλλ' ἀντί ἀπλῆς δέχεται κλάσμα· δέχεται δέ κάτωθεν τήν διπλήν, τριπλήν, τετραπλήν καί καθεξῆς μέ ἕτερον:

π 9 τθ - ο ο το - ο ο 9 ἢ χωρίς ἕτερον:

π 9 ε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρι ρε ρε ρε ρε 9

Τό μὲν ἀργόν ἐπιτίθεται εἰς τό ὀλίγον, τό δέ κλάσμα καί τό γοργόν, καθῶς ὅλαι αἱ φθοραὶ τῶν ἤχων, ἐπιτίθενται καί ὑποτίθενται εἰς τό ὀλίγον ἀδιαφόρως.

Ἀπό τὰς ἀχρόνους ὑποστάσεις ἡ μὲν βαρεῖα προγράφεται τοῦ ὀλίγου αἱ δέ λοιπαὶ ὑπογράφονται πλήν τοῦ ἐνδοφώνου, τό ὁποῖον οὐδέποτε τίθεται εἰς τό ὀλίγον.

Δ' Πλοκή ὀλίγου μέ Ἀχρόνους ὑποστάσεις.

α) 241. Ἀχρόνους ὑποστάσεις δέχεται τό ὀλίγον ὅσας καί τό ἴσον, τήν μὲν βαρείαν ἔμπροσθεν, τὰς δέ λοιπὰς κατωθεν.

ἴδε σελίδα 124 - 123

β) Ὅλιγον μέ κεντήματα κάτωθεν εἰς ἄλλ' ἀχρόνον ὑπό-

